

ünsiyet 28

İLMİ, KÜLTÜREL, FİKRİ AYLIK DERGİ

ISSN: 3023-7688

TEMMUZ 2026

"Ey kavmim," dedi. "Yalnız Allah'a kulluk edin; çünkü sizin ondan başka ilahınız yoktur. Size Rabbinizden bir delil geldi. Ölçüyü ve tartıyı tam olarak yapın; halkın malını çalıp çırpmayın. Düzene konmuş bir ülkeyi de fesada vermeyin. Eğer inanmış kimseler iseniz, sizin için hayırlı olan budur. (Araf: 85)

DOSYA

EMPERYALİZM

■ ALİ DURSUN ■ CELALEDDİN SİPAHİOĞLU ■ DURSUN ÇİÇEK ■ ERDAL ERGENÇ ■ HASAN EKİNCİ ■ İBRAHİM ŞAHİN
■ İRFAN SETENCİ ■ MEHMET AYMAN ■ MUSTAFA DOĞU ■ NEZİR ERGENÇ
■ TURHAN ARSLAN ■ VEDAT ÖNAL ■ YUSUF AKYÜZ

içindekiler

EMPERYALİZM-KOLONYALİZM

EDİTÖR3

EMPERYALİST İSTİLA VE MÜBTEZEL İŞTİHA

İBRAHİM ŞAHİN5

MUHAFAZAKÂRLIK VE GÖNÜLLÜ EMPERYALİZM

DURSUN ÇİÇEK.....7

SÖMÜRGEÇİLİKTEN EMPERYALİZME YENİ DÜNYA DÜZENİ

MUSTAFA DOĞU9

TÜRK MODERNLEŞMESİ HAKKINDA

MEHMET AYMAN.....11

İBLİS EMPERYALİZMİ

İRFAN SETENCİ13

SIRLARIN SAHİBİ

MEHMET AYMAN.....15

İSLAM VE MÜSLÜMANLAR EMPERYALİST OLAMAZLAR

CELALEDDİN SİPAHİOĞLU.....16

EMPERYALİZMİN ÖNCÜ KUVVETİ ORYANTALİZM

HASAN EKİNCİ.....18

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EMPERYALİZM

TURHAN ARSLAN.....20

İNSAN HAKLARININ KANLI DİPNOTLARI:

SÖMÜRGEÇİLİK VE Nİ CHAÎNES Nİ MAÎTRES (BİR FİLM ANALİZİ)

ERDAL ERGENÇ.....23

KÜRESEL SÖMÜRGEÇİLİĞİN ALTIN ÇAĞLARI

VEDAT ÖNAL.....25

RUHUN VE COĞRAFYANIN İSTİLASI: EMPERYALİZM, DİRENİŞ AHLÂKİ VE DİJİTAL TAHAKKÜM ÜZERİNE BİR MEDENİYET MUHASEBESİ

ALİ DURSUN28

MUSEYTİR

NEZİR ERGENÇ.....31

KUTSAL ARENA

YUSUF AKYÜZ32

Emperyalizm-Kolonyalizm

Emperyalizm, Batı'daki bir çocuğun güven içinde beslenebilmesi için kaynakları yağmalanan ülkelerdeki çocukların ölüme terk edilmesini; ardından bu dramın görüntüleriyle insanlığın vicdanına sesleniyormuş gibi yaparak sömürüyü yeniden üretmesini ifade eden çirkin bir döngüdür.

Küresel eşkıyalığın ve hırsızlığın bilimsel kavramlarla örtülmüş adıdır.

Küresel ölçekte Batı'nın icat ettiği ve dayattığı tanımlamaları kabul etmeye şartlandırılmış insanlık, insanlık adına yeni ve bağımsız bir anlayış ortaya çıkana kadar bu dayatmalara boyun eğmeye devam edecek görünmektedir.

Batı'nın ortaya attığı, ardından da insanlığı güya uyarıyormuş gibi üzerine kavramsal bir perde çektiği bu karanlık süreçte emperyalizm; ülkelerin yağmalanmasına, hırsızlık, talan ve soygunun bilimsel bir kılıfa büründürülerek insanlığa kabul ettirilmesine hizmet eden bir düzenin parçasıdır.

Bir yandan ülkenizin imkânları, onların ülkeleri ve halkları için zorbalıkla elinizden alınmakta; diğer yandan bu hırsızlık ve talancılığa bilimsel bir ad verilerek, oyalanmanız için elinize kavramlaştırılmış yalancı elma şekerleri tutuşturulmaktadır.

Siz ise onların kavramlarıyla içinde bulunduğunuz süreci anlamlandırma-ya çalışırken, aslında insanlığın canını yakan bir suçun faillerini, bilimsel tanımlar üreten çevrelerin diliyle kendi zihninizde içselleştirmiş oluyorsunuz.

Emperyalizm, Batı'daki bir çocuğun güven içinde beslenebilmesi için kaynakları yağmalanan ülkelerdeki çocukların ölüme terk edilmesini; ardından bu dramın görüntüleriyle insanlığın vicdanına sesleniyormuş gibi yaparak sömürüyü yeniden üretmesini

ifade eden çirkin bir döngüdür.

Hatta bu çirkinlikleri insanlığa sunmak adına "sanatsal faaliyet" adı altında yapılan bazı çalışmaların ödüllendirilmesi sırasında, gerçeklerin hangi anlayışlara hizmet eden sahte sunumlarla insanlığa kabul ettirildiği de kamufle edilmekte; böylece insanlık düşünsel olarak edilgenleştirilmektedir.

Emperyalizm, popüler kültür ve özellikle Amerikan filmleri aracılığıyla çoğu zaman zararlı etkilerini görünmez kılan bir güç olarak sunulur. Gerçekte insanlara zarar veren uygulamalar, maskelenmiş kavramlarla daha sevimli ve kabul edilebilir gösterilir.

Küresel zenginlerin kurduğu vakıflar ve düzenlenen gösterişli törenler de bu görüntünün bir parçasıdır. Sömürüyle elde edilen servetin çok küçük bir bölümü hayır faaliyetleri gibi sunulur; böylece sahte gülücüklerin ardında yatan çıkar düzeni gizlenir.

Kısacası emperyalizm, her türlü kandırmanın ardından çıkarların küresel sermaye sahiplerine aktarıldığı son dünya düzeninin adıdır.

Emperyal dünyanın geçmişte insanlığa dayattığı bilgi ve kültür düzeni, son dönemlerde ortaya çıkan yeni tarihsel bulgularla sorgulanmaya başlamıştır. Bu gelişmeler, uzun süre tartışılmaz kabul edilen anlatıların güvenirliliğini zayıflatmaktadır.

Bu nedenle söz konusu düzenin sahipleri, geçmişten gelen ekonomik ve

siyasi güçlerini kullanarak kendi bakış açılarını korumaya çalışmaktadır. Temel amaçları şunlardır:

Mevcut tarih ve kültür yorumlarının sorgulanmasını engellemek,

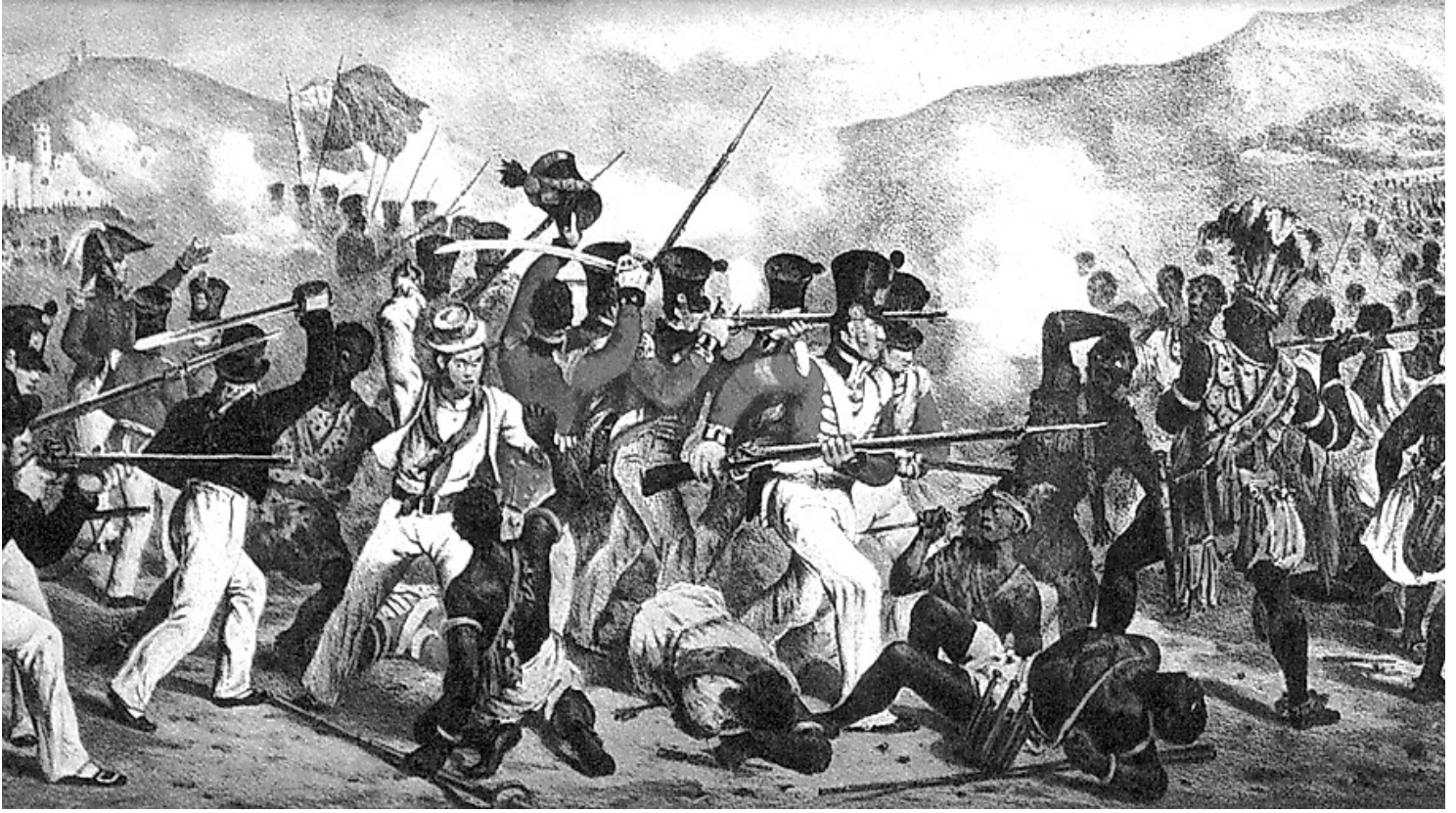
İnsanlığın daha bağımsız bir düşünce ufkuyla yönelmesinin önüne geçmek,

Kendi kurdukları sistemin meşruiyetini sürdürmek.

Böylece emperyal anlatı, yalnızca geçmişi açıklayan bir bilgi sistemi olmaktan çıkmakta; bugünün güç ilişkilerini korumaya yönelik bir araç hâline gelmektedir.

Geçmişin acı gerçekleri olan emperyal kahramanları göz önüne getirdiğimizde batıların insanlığı çıkarları uğruna yok ettikleri fakat buna başka kılıflar uydurarak insanlığı sömürü beşiğinde eğledikleri görülmektedir.

Eğer insanlık, "keşifler" diye sunulan anlatıların ardında yatan gerçekleri görmezse, Batı'nın üzerine inşa edildiği ışıltılı maddi medeniyetin yalnızca çalışarak elde edildiğini zanneder. Bu durumda insanlar, kendilerinin ve atalarının tembel olduğuna inanır; aynı düzeyde bir dünyaya sahip olabilmek için olağanüstü bir çaba göstermek zorunda olduklarını düşünürler. Oysa yalnızca çalışmanın bu kadar şaşıla sonuçlar doğurmadığı, uzun yıllar çalışıp da sömürü düzeni kuramayan toplumların bir arpa boyu ilerleyemediği görüldüğünde daha iyi anlaşılır.

Çünkü İspanya'nın doğal bitki örtüsünde bulunmayan, ancak sömürü düzeninin parçası olan ülkelerden getirilen ağaçların İspanya parklarını süslemesi, yalnızca çalışmanın sonucu olarak açıklanabilecek bir gerçeklik değildir.

Sömürü çarklarını siyasi ve askerî şiddetle sürdüren Batılı güçler, emperyal hedefler uğruna hareket ettikleri ve kimsenin kimseye hesap sormadığı dönemlerde sömürge ülkelerinin nimetlerinden yararlanmaya devam etmiştir. Daha sonra sömürge ülkelere hafif aykırı sesler yükselmeye başlayınca, koloni ülkelerini yüzeysel olarak bağımsız hâle getirmek ve onlarla siyasi ittifaklar kurarak yol gösteriyormuş gibi davranmak, sömürüyü sürdürmenin ikinci aşaması olarak ortaya çıkmıştır.

Bugün "medeniyet" olarak sunulan düzenin ardında, özünde emperyal ve kolonyal bir yapı bulunmaktadır. Bu yapının ürettiği sahte gerçeklerin maskesinin düşürülme vakti gelmiştir. Bu nedenle gerçekler toplumlara açık biçimde anlatılmalıdır.

Batı'nın eriştiği maddi dünya, başka ülkelerin halklarının menfaatlerinin gasp edilmesiyle kurulmuş bir soygun düzenidir. Kendi ülkelerinde bulunmayan madenlerin, elde edilen ekonomik güçle işlenmesi sonucunda ortaya çıkan sanayi gücü de bu tarihsel yağma düzeninin bir sonucudur.

Bugün de benzer bir düzen işlenmektedir. Dünya üzerindeki enerji kaynakları ve sanayinin ihtiyaç duyduğu nadir toprak elementleri, küresel

güçlerin kontrol altında tutmak istediği stratejik alanlar hâline gelmiştir.

Bu amaçla ülkelerin iç huzuru bozulmakta, çeşitli gerekçelerle müdahaleler meşrulaştırılmakta ve çıkar düzeninin devamı için rejim ihraçları gündeme getirilmektedir. Sonuçta insanların hayatı, bu güç mücadelelerinin bedeli hâline gelmektedir.

Emperyalizm hangi tarifle veya hangi kavramsal çerçeveye ele alınırsa alınsın, insanlık açısından yıkıcı bir sistemdir. Bu düzen yalnızca askerî ya da ekonomik yöntemlerle değil, kavramlar üzerinden de kendisini gizlemektedir.

İşin dikkat çekici yönü, bu gerçekleri bilimsel tanımlamalara dönüştürerek tartışmayı soyutlaştıran çevrelerin de çoğu zaman emperyal düzenin "iyi polis" rolünü üstlenmesidir.

İnsanlık şunu bilmelidir: Kristof Kolomb, Batı tarafından Amerika'nın kâşifi olarak anılsa da bu anlatının ardında soygun, şiddet ve sömürgecilik vardır. Kolomb'un yolculukları, Avrupa'daki emperyal hedefler taşıyan güçlerin çıkarları doğrultusunda gerçekleşmiştir.

Amerika'nın yerli halklarına yönelik şiddet, salgın hastalıklar ve sistemli yağma süreçleri, Avrupa ülkelerinin sömürgecilik adına önünü açmıştır. Böylece "keşif" olarak sunulan tarihsel olaylar, gerçekte büyük bir sömürge düzeninin başlangıcı hâline gelmiştir.

Bu soygun düzeni, dönemin yazılı anlatıları aracılığıyla dünyaya farklı bir gerçeklik gibi sunulmuştur. Okur-yazarlığın sınırlı olduğu bir ortamda,

okuma yazma bildikleri için yazarların da taşıdıkları din adamlarının yazmaları bu faaliyetlerin meşrulaştırılmasında önemli bir rol oynamıştır.

Afrika insanların zorla gemilere doldurularak batıya taşınması, İngiltere ve Amerika kıtasında karın tokluğu na çalıştırılmak için köleleştirilmesi, batı'nın ekonomik gücünün arkasındaki en ağır gerçeklerden biridir. Ucuz ve zorla çalıştırılan emek sayesinde zenginleşen bu düzenin üzeri, "emperyalizm" gibi yumuşatılmış kavramlarla örtülmüştür.

Bu nedenle emperyal kelimesinin arkasına saklanan hırsızlık, yağmacılık ve talancılık açık biçimde görülmelidir.

Afrika'nın masum çocuklarının ve insanların yaşadığı acılar, insanlığın gözünden saklanarak kaçırılmamalıdır. Kauçuk üretimi gibi sömürü faaliyetleri sırasında yaşanan; insanların ve çocukların ellerinin ve ayaklarının kesildiği vahşet, insanlığın nasıl büyük bir trajediyle karşı karşıya bırakıldığını göstermektedir.

"Emperyalist" kelimesi, insanlık adına bakıldığında yaşanan çirkinlikleri tam olarak açığa çıkarmakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle Batı'nın arkasına saklandığı kavramların gerçek karşılıkları tek tek ortaya konulmalıdır.

Emperyalizmin yumuşatılmış bir sömürgecilik anlatısı olduğu; gerçekte ise hırsızlık, yağmacılık ve talancılık anlamına geldiği konusunda güçlü bir farkındalık oluşturulmalıdır.

Editör.

YAREN MEKTUPLARI

Emperyalist İstila ve Mübtezel İштиha

Güç yerinde kullanıldığında mazlumların gözyaşını silen bir şefkat eli olabilirken, nefsin ve arzuların kışkırttığı emperyal düşünce ve iştihanın ellerinde de bir zulüm kırbacına dönüşerek mezalim aracı olur.

Âdem'in çocuklarında mübtezel bir rehâvet/ateşin oğlunda çılgın ve hovarda bir telaş/yağmalıyor yürekleri doyumsuz iştahlar/ve heves pazarlarında kurulan tezgâhlar ile/kol gezerken emperyal arzular çılgınlığında serseri bir savaş/şehvet komasında can çekişen insanlık /özgürlük ambalajlı zehirlerle /ölüyor yavaş yavaş!

Bilmem kaç asırdır dinmeyen aşına çığlıklar kulaklarımızda/dilimizde öfke, kalbimizde hüsrân, yüreklerimizde kin/silmeye yetmiyor mustazaf gönüllerden zulmün izlerini/sükûtumuzun emzirdiği cinnet sürüleri/ kırıyorlar yeryüzü bahçesinin filizlerini/sıkıp yumruklarımızı, kaşlarımızı çatıyoruz lakin/şanlı ecdadın kılıç artığı yamyamlar körpe çiçekleri eziyorlar/hüsrânla seğriyen kanlar sızıyor parmakları arasından/ heyhât! yine de sükuta gömülmüş vicdanlara hamal seyirci bir guruh/insanız diye geziyorlar!...

Rahvan bir tefekkür vaktinde okumaya çalıştığım ve kekeme bir dil ile tasvire kalkıştığım bu yeryüzü tablosu insanlığın yüz karası, inanan ve vicdanını tarihe şahit tutmaya çalışan insanların da kangren bir yarasını simgeleyen tablolardan bir tablo olarak alacaktır insanlık müzesindeki yerini sevgili yarenim.

Yeryüzüne insan elinin değmesinden bu yana insanların bir kısmı insanın kurdu olmaya ve yeryüzünü de fesada vermeye doyamamıştır sevgili dostum. Zira insanın ruhu kâinatı bir adalet ve huzur iklimi haline getirecek takva nimetiyle ziynetlendirildiği gibi aynı zamanda her şeyi kokuşturacak ve tüm dengeleri alt üst edecek fûcür fitnesi ile de donatılmıştır yaratılış olarak.

Bu bakımdan insanlık tarihi boyunca Hak/Takva ile bâtil/Fûcür arasındaki savaş da biteviye sürmektedir.

Adalet ve merhamete ayarlı yürekler için savaş soğuk ve ürkütücü bir kelime olsa da hem üstünlük ve çıkar kavgaları hem de özgürlük arayışları sebebiyle doğal olarak hayat bulmuş ve günümüze kadar devam edegelmiş aynı zamanda da kıyamete kadar sürmesi kaçınılmaz olan bir vakıasıdır insanlığın.

Biliyor musun sevgili yarenim; İnsan hayatta bitmez tükenmez heves ve hırs ile birlikte yol almış ve bundan dolayı da bir vadi dolusu altını olsa bir vadi dolusu daha istemekten geri durmamış, hep bir hırs ve tamah içerisinde olmuştur. Bu savrulmalar onda hep bir sahip olma, hükümrânlık ve istila duyguları içerisinde olmaya ve hatta bunları bir zorunluluk olarak hissetmeye ve savunmaya başlamasına da kapılar aralamıştır.

Yani, emperyalizm olgusu öyle istemedi, kerhen, gayri ihtiyari meydana gelmiş, hataen ortaya çıkmış bir şey değil, bilakis bir inanç, anlayış, dünya görüşü çerçevesinde etken güçler tarafından etkilenen/zayıf toplumlar üzerinde bilgili ve planlı bir şekilde işlenen saldırgan, istilacı, yayılmacı, sömürgeci girişimlerdir.

Bu girişimler böylesi bir hayat anlayışı ile güç oluşturmuş, gerektiğinde diğer güçlü olanlarla güçlerini birleştirerek kendisinden daha zayıf ve diğer alt tabaka toplumları hegemonyası altına alarak yer altı ve yer üstü değerlerini yağmalamaya bunu da kendileri için bir hak olarak görmeye ve deklere etmeye çalışmıştır.

Yeraltı ve yer üstü kaynaklar sermaye birikimini, sermaye birikimi güçlenmeyi, güçlenme uluslararası ihracatları ve tekelleşmeyi oluşturmaktadır. Günümüz emperyalizmi de ekonomisi güçlü devletlerin askeri alanda da güçlenerek politikalarını bu iki gücün baskın karakteri üzerinden yürüterek, diğer güçlü ülkeler ile el birliği yaparak, siyasi, ekonomik ve askeri anlamda etkisi altına aldıkları ülkelerin kaynaklarına da çökerek sömürmeye ve dünya dengelerini bunların üzerine kurmaya başlamalarıyla ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda kapitalizm de tehlikeli bir sömürü düzenidir. Çünkü hemen her insanda fitri olarak var olan sahip olma, ele geçirme, baskı altına alma ve kullanma dürtüsü sahip olunan güç ve enerji ile birlikte şehvete dönüşerek ele geçirdiği fırsatları kurallı ya da kurlsız olarak en üst düzeyde yaşamak ve tatmin olmak ister. Tüketimin ihtirasa, ihtirasın ise haksızlığa evrilmesiyle birlikte birey-

sel ve toplumsal kalkışmalar baş gösterir.

Bütün bu girişimlerde özne olan nesne insandır. İnsanın inanç ve kültürel bağlamda tercih ya da beslenmeleridir. Materyalist, kapitalist, popülist ve benzeri eğilim veya tercihlere sahip olan insanlar tarafından yönetilen her türlü güç odağı unsurlar emperyalist odaklardır.

Çıkarlar söz konusu olunca adalet ve vicdan ilkelerini bile göz ardı ettirecek derecede zıvanadan çıkan ihtiras ve güçlülük duygusu ve bu duygunun sınırı tanımayan hoyratlığı savaşların fitilini ateşler.

Zira güç, karakteri itibarıyla hem şifa hem zehir kaynağıdır. Her şeyde olduğu gibi güçte de asolan sağlıklı, adil ve vicdani bir idrak ve olgunluk ikliminde ihtiyaç kadar ve ölçülü bir şekilde yönetilebilmesidir. Çünkü gücün de ilaç gibi dozunu aşınca ve gereksiz kullanımlarda zehirleme kabiliyeti yüksektir.

Güç yerinde kullanıldığında mazlumların gözyaşını silen bir şefkat eli olabilirken, nefsin ve arzuların kışkırttığı emperyal düşünce ve iştihanın ellerinde de bir zulüm kırbacına dönüşerek mezalim aracı olur.

Kimi değerlendirmelere göre “Fransızca impérial “imparatorluğa ilişkin” sözcüğünden alıntı olduğu ve günümüzde yoğunluklu olarak İngilizce de kullanıldığı ifade edilen “Emperyal” kelimesi ile siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda bir güç olma, otorite oluşturma ihtiyacına vurgu yapılmaktadır.

Lügatlerde ise Emperyalizm “Bir devletin veya ulusun, kendi sınırları dışında ki diğer devletler, milletler veya topraklar üzerinde, rızaları olmadan askeri, ekonomik, siyasi veya kültürel güç kullanarak egemenlik kurması, onları sömürmesi ve kontrol etmesi politikasıdır. Temel amacı zenginlik arayışı, hammadde kontrolü, pazar genişletme ve üstünlük kurmaktır.” Şeklinde tarif edilmektedir.

Vladimir Lenin de bu tariftten etkilenmiş olsa gerek ki; Marksist-Leninist teoride “Bir devletin emperyal/İmparatorluk hedefleri doğrultusunda hammadde tedariki ve Pazar oluşturma vb. gibi kendi çıkarları için başka ülkeleri işgal edip o

ülkelerin kaynaklarından faydalanmaları zaruridir” demektedir.

İnsanlık tarihi boyunca antiemperyalist düşünce ve fikir adamlarının, bir kişiye has olmadan ama genellikle kolektif literatüre veya siyasî figürlere atfedilerek ifade edilen beyanlarındaki ortak nokta ise “Emperyalizmin evrensel bir suç ve insan hakları ihlali” olduğu yönündedir ve bu bakış insan onuruna uygun bir düşünce biçimidir.

Tarih boyunca hem filozoflar hem de siyaset kuramcıları tarafından farklı yorumlara tabi tutulmuş ve bir ülkenin topraklarını işgal etmek ya da o ülkenin insanlarını köleleştirmek temel hedefleri arasında yer almakla sabıkalı olan Emperyalizm 16. Yüzyıldan itibaren yayılmacılık ve sömürü manasında anılmaya başlanmıştır.

Kendisini güçlü kabul ederek zayıf gördüğü devletleri ekonomik, siyasi ve askeri bağlamda baskı altına alan, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını yağmalayarak inanç ve kültürel değerlerini dayatma ya da sistematik sinsilikle bozarak asilimize etme ve sömürme girişimleri de emperyalist girişimlerdir. Zaten “İmpérial” kelimesinin çağrışım yaptığı “İmparator ve imparatorluk kavramları ile alt türevleri üzerinde tarihi akışa bir göz attığımızda kahr ekseriyetle güçlerini zulüm ve haksızlıklar üzerine bina ettiklerini görürüz.

İmparator, kral ya da geniş anlamda diğer yöneticilerin kendisine bağlı olduğu en yüksek hükümdar iken,

İmparatorluk merkezi bir otoritenin (imparator, sultan, şah, padişah vb.) egemenliği altında, farklı etnik, kültürel veya coğrafi bölgeleri kapsayan, geniş topraklara yayılmış büyük siyasi ve askeri yapılarıdır.

Genel bir bakış ile imparatorluk girişimi bir anlamda ticari şirketlerin faaliyet alanlarında daha güçlü ve etkin olabilmek için bir araya gelerek Anonim şirket ve hatta Holdingler oluşturmaları ile kıyas edilebilir.

Bu bağlamda kabilelerin, beyliklerin, devletlerin lokomotif bir irade/devlet ya da özgür irade ve kararları doğrultusunda istişari yönelişlerle oluşturmuş oldukları adil ve paylaşımcı, siyasi, ekonomik, askeri, idari ve benzeri tüm alanlarda daha dayanışmacı, adil ve güçlü bir yönetim arayışları da doğal ve olumludur.

Bunların adı ister Hilafet, ister imparatorluk, krallık isterse birlik, pakt, teşkilat vb. olsun toplumsal refah ve dayanışma adına yerinde teşebbüsler olarak düşünülebilir. Yeter ki rızaya dayalı, insan haklarında hassas, adil, vicdani refleksleri yüksek, zayıfların hamisi, zalim ve haksızların düşmanı olmak ilkelerine sahip olsunlar.

Bu bağlamda hak ve adalet ilkesinden uzak, haksızlık ve hırsızlık gayesiyle kurulmuş ya da kurulduktan sonra haksız ve hırsız insanlar tarafından ele geçirilmiş, haklının değil gücünün hak-

Emperyalistlik damarlarında kapitalizm ve materyalizmin maddeci, menfaatperest, çıkarıcı, şehvetperest ve benzeri mikroplar ile kirlettikleri bozuk kanı taşır. Yani emperyalizm kanı bozuk ve melez bir kimliktir.

li konuma eriştiği şirketlerin illetli oluşturma tartışılmaz bir gerçektir. Aynı şekilde başlangıçta çok iyi niyetlerle oluşturulmuş olsa da gücünün haklılık gözetmeye başladığı, adalet, vicdan ve hakkaniyetten uzak devlet, siyasi birlik, pakt ve benzeri oluşumlar da özü itibarıyla emperyalist zihin altyapısına sahip illetli oluşumlar haline dönüşmüş olur.

Doğal anlamda kavim ve ulus olmak insani, maruf bir hak ve sosyal bir gerçeklik iken kavmiyetçilik ya da ulusçuluk yaparak başka kavim ve uluslara karşı üstünlük taslayarak tahakküm altına almak niyet ve girişimi haddi aşmaktır. Aynı şekilde emperyal zihniyete sahip olmakla emperyalist olmak da farklı düşünülebilir.

Çünkü emperyalizm kelimesi aslında lügavi olarak çoğulculuk ve ilkeli masum yayılmacılık anlamında başlı başına bir inanç ya da dünya görüşü iken emperyalistlik arzu, nefis, heva ve hevesin materyalist ve kapitalist aşuflar ile girişmiş olduğu hovardaca bir ilişkiden peydahlanmış olduğu haylaz bir veledi zina gibidir.

Emperyalistlik damarlarında kapitalizm ve materyalizmin maddeci, menfaatperest, çıkarıcı, şehvetperest ve benzeri mikroplar ile kirlettikleri bozuk kanı taşır. Yani emperyalizm kanı bozuk ve melez bir kimliktir.

Emperyalistler her ne kadar geçmişte ordu ve silah güçleri ile ülkeleri istila edip halkları köleleştirmiş olsalar ve zaman zaman buna teşebbüs etseler de, günümüzde daha çok sosyal, kültürel, demokrat, liberal ve militarist alanlara sinsice sızarak veya alenen teröristçe saldırarak emellerine ulaşmaktadırlar. Bu suretle ortaya çıkarmış oldukları asimilasyon veya korku ve endişe vesveselerini yaymak suretiyle önce duygu ve iradeleri ele geçirip sonra da ülke ve toplumları kan emici bir vampir iştihası ile sömürmeye başlarlar. Emperyalist canavarların güç kaynakları Kapitalizm, istibdat güçleri ise Faşizmdir.

Bu üçlü çete kontrol edilmekten uzak hevesleri ile el ele vererek emperyal düşüncenin lügavi anlamını ters yüz etmek suretiyle kötüye kullanarak kirletirler. Zira bu zihniyetlerinin sonucu insanlık

tarihi boyunca olduğu gibi günümüzde de yeryüzü halklarının ülkelerinin yer altı ve yer üstü zenginliklerini, mal, can, din, akıl, nesil konusundaki hak ve emniyetlerini hiçe sayarak yağmalamayı kendilerine hak saymaktadırlar. Bu taşkınlıkları ile özelde Müslüman halkların genelde ise din ve inanç ayırmaksızın tüm mustazaf toplumların kişisel ve toplumsal hak ve hukuklarını hiçe sayarak dünyayı bir zulüm arenası ve kan gölüne çevirmektedirler.

Ekonomik, kültürel ve siyasi alanları da ustaca kullanan emperyalistler hedeflerine baskı ya da algı yönetimiyle ulaşmakla birlikte en kalıcı sonuçları kültür emperyalizmi yoluyla elde etmektedirler. Çünkü güç kullanılarak ele geçirmeye çalıştıkları ülkelerde genel olarak başkaldırı, işgal ettiklerinde ise içten içe kin besleyen ve bir gün bu istilayı kırarak özgürlüğe kavuşmanın hayal ve planlarını kuran muhatapları olmuştur.

Kültür emperyalizminde ise tam tersine usta ve ince bir işçilik söz konusudur. Damara zerk edilen uyuşturucunun insanı sinsi sinsi ve haz duyurarak öldürdüğü gibi, eğlence ve şehvetlerine hitabeden ifsat edici sunumlar ile manevi ve milli kökleri çürütülen insanlar celladına âşık olmuş aptal kızlar gibi sömürgecisine hayranlık duyan birer mankurta dönüştürülmektedirler.

Emperyalistlerin sömürmek istediği ve bunu başardıkları İslam ülkelerindeki insanların halini anlamak bakımından Şair Salih Mirzabeyoğlu'nun “Ülkemin hali ayna, yüzünü gör gerçeğin” dizelerine işaret edencesine Üstad Necip Fazıl'ın “Muhasebe” şiirinde yer alan şu tasviri çok manidardır. “Üç katlı ahşap evin her katı ayrı âlem! / Üst kat: Elinde tesbih, ağılıyor babaannem / Orta kat: (Mavs) oynayan annem ve âşıkları / Alt kat: Kız kardeşimin (Tamtam) da çığlıkları / Bir kurtlu peynir gibi, ortasından kestiğim / Buyrun ve maktan seyredin, işte evim! / Bu ne hazin ağaçtır ki, bütün ufku tutmuş! / Kökü iffet, dalları taklit, meyvesi fuhuş...”

İşte sevgili yarenim, emperyalist kâfirler bu dizelerde de tasvir edildiği gibi; Sömürmek istedikleri ülke halklarını öncelikle kendi kültür ve milli değerlerine yabancılaştıracak tarz ve içerikle maskelenmiş sanatsal, ekonomik ve teknolojik imkan ve uygulamalarla kendi kültürel kök ve değerlerinden uzaklaştırıp yozlaştırmaktadırlar. Böylece kendi değerlerini benimseterek siyasi, ekonomik ve kültürel istilalarını gerçekleştirmiş ve yüzyıllar boyunca nesilden nesile devredecek olan bir mankurtlar ordusu kurmuş olurlar.

Hiç unutulmamalıdır ki; Müstekbir ve emperyalist kâfirlerin güç ve çıkarı birliği yaptıkları gibi mustazaf ve mazlum insanlar da adalet ve özgürlük adına birlik ve dayanışma içerisine girmezlerse ülkeleri işgal edilmiş birer avlak, kendileri ve nesilleri de açık ve savunmasız birer av olmaktan kurtulamazlar vesselam...

Muhafazakârlık ve Gönüllü Emperyalizm

Kapitalizm ve ilerlemecilik kendini yegâne ve evrensel bir ilke olarak dayatırken kendisine muhalif olarak ortaya çıkan muhafazakarlaşmayı da evrenselleştirmekte ve başta türkû muhalefet etme biçimlerinin önünü de kapatmaktadır.

Klasik anlamda emperyalizm, güçlü kültür ve geleneklerin, siyasal yapıların, kendi güçlerini ve varlıklarını sürdürmek için çevresindeki zayıf kültür ve gelenekleri veya siyasal yapıları istedikleri gibi sömürmeleri, kendileri için araçsal bir konuma düşürmeleri, kendi çıkarlarına göre biçimlendirmeleri ve yönetmeleri anlamına gelir. Bu anlamda emperyalizm, sömürgecilikle ve kapitalizmle eş anlamlı tutulur. Tarihsel anlamda bakıldığında elbette ki tek emperyalizm biçimi kapitalizm değildir. Doğu ve Batı toplumlarında şu veya bu biçimde istila hareketleri emperyalizm olarak değerlendirilebilir. Ancak tarihin belki de hiçbir döneminde Aydınlanma sürecine benzer tek boyutlu bir kültürel hegemonyadan, baskıya dayalı, evrensellik iddiasında olan, tek tip insan ve toplum yapılanmasından neredeyse söz edilemez.

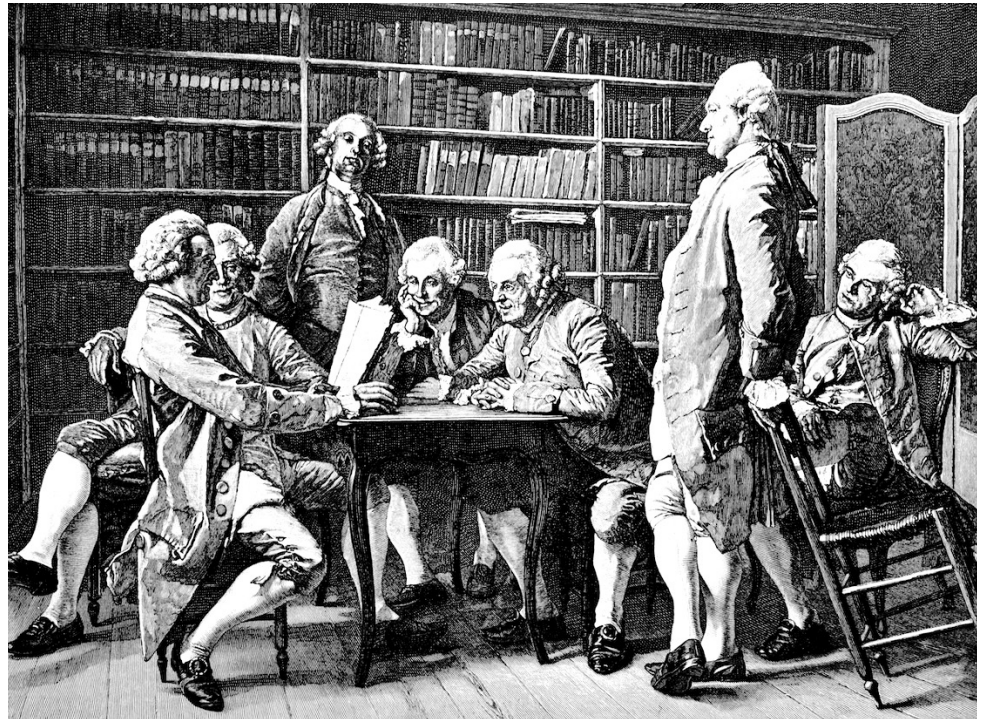
Burada klasik anlamda emperyalizmi tanımlamaktan ziyade Aydınlanma sürecinde ortaya çıkan bir yapının tüm dünyayı, toplumu ve insanları böylesine tek boyutlu biçimde dönüştürme imkanına sahip olmasının sömürülenler ve dönüştürülenler bakımından etkileri üzerinde durmak daha önemli gibi görünmektedir. Çünkü tarihsel anlamdaki hegemonya biçimlerine kültürü ve geleneği ile direnen toplumlara karşılık bugün direnmek şöyle dursun, gönüllü olarak sürece dahil olma çabası söz konusudur. Nitekim bu durum kapitalizmi tüm dünyanın sanki tek imkanıymış gibi göstermektedir. Bugün Batı dünyası dışındaki çoğu toplumlarda Aydınlanma değerlerinin ve kapitalizmin ilerlemeci, insancıl, çağdaş, iyi, güzel ve doğru olarak kabul edilmesi tesadüf değildir.

Emperyalizmin son üç yüz yıllık "başarısında" kendi imkanlarından ziyade yöneldiği kültürlerin kendi konumlarından ve durumlarından

vazgeçişleri ile ilgili süreçleri daha belirleyicidir. Bu süreçte ortaya çıkan muhafazakarlık da yine emperyalizm tarafından belirlenmektedir. Muhafazakarlık tarihsel anlamda bir gelenek ve kültürün uzantısı olmaktan ziyade, kapitalizm ve ilerlemenin ilkeleri tarafından yeniden, yeni duruma göre oluşmaktadır. Bu da gönüllüğü, rızayı ve içselleştirmeyi kendiliğinden doğurmaktadır. Yeni Muhafazakarlık, Aydınlanma ilkelerini içselleştirme üzerine olduğu için sonuçta "direnme" veya "karşı olma" bir entegrasyon sürecine dönüşmektedir. Durumun paradoksal tarafı yeni bir alternatif yaşama imkanını da ortadan kaldırmaktadır. Çünkü kapitalizm ve ilerlemecilik kendini yegâne ve evrensel bir ilke olarak dayatırken kendisine muhalif olarak ortaya çıkan muhafazakarlaşmayı da evrenselleştirmekte ve başta türkû muhalefet etme biçimlerinin önünü de kapatmaktadır.

Muhafazakâr tutum, Aydınlanmacı pozitivistlerin, laik tutumlarına karşılık, dinin, tanrının ve ahlakın da sistemin içinde olduğu yeni bir seküler tutum geliştirir. Tanrı'yı, Din'i ve Ahlâk'ı reddetme yerine onu yeni değerlere göre yeniden tanımlama yoluna gider ve böylece Aydınlanma değerlerinin aslında muhafazakarların ilkelerinden çok da farklı olmadığını iddia ederler. Dolayısıyla pozitivist laikliğe karşı ortaya çıkan muhafazakâr seküler tutum Aydınlanma değerlerinin dindar insanlar tarafından daha hızlı ve kolay biçimde içselleştirilmesini sağlar ve mesele sanki bir deizm-ateizm karşıtlığına indirgenir.

Laik modernleşmeye karşılık seküler modernleşme de diyebileceğimiz muhafazakarlaşma tutumu modernite ile çatışma yerine onu revize ederek benimser ve kapitalizmi bilhassa Protestan biçimiyle zaten "mümin olmanın gereği" olarak kabul eder.

Muhafazakarlaşma, moderniteyi kendi içine alırken, modernite de muhafazakarlığı kendi içine alır ve tüketim kültürüne entegre eder. Bu, birbirini dönüştüren bir süreç hatta kısır döngüdür. İmaj, simülasyon, görüntü ve gösteri artık muhafazakâr için de vazgeçilmez olgulardır.

Dolayısıyla muhafazakarlık, moderniteyi dışarıda tutan bir “reddetme” süreci olmaktan ziyade, moderniteyi kendi ilke ve değerlerine, epistemoloji ve ontolojisine tercüme ederek içselleştirme ve bu sayede onu “evcilleştirme” çabası olarak da okunabilir.

Muhafazakarlık yeni bir dünya ve yaşama biçimi önerme yerine, modern dünyanın getirdiği kurumları (bankacılık, teknoloji, ulus-devlet, bürokrasi, tüketim kültürü) Aydınlanma sürecinde ortaya çıkan “kendi kavramları” ile tanımlayarak sürece dahil olurken aynı zamanda süreci meşrulaştırır. Mesela bir şeyin önüne “dini” veya “geleneksel” bir kavram konulduğunda çözüme kavuşturulduğuna inanılır. Başına ister dini isterse geleneksel veya millî gibi kavramlar getirilse de bu durum üretilen değer içselleştirilmesinden başka bir şey değildir. Nitekim yapılan şey modernitenin getirdiği rasyonel ve araçsal akli reddetmez; aksine, onu koruyucu bir kalkanın içine yerleştirerek sistemin işleyişini sürdürür.

Bu bağlamda muhafazakarlaşma, modern teknolojiyi ve modern yönetim biçimlerini, kendi kültürel varlığını sürdürmek için birer araç olarak kullanır. Ancak burada ortaya çıkan paradoks şudur: Aracı (teknolojiyi/sistemi) kullanan özne, kullandığı aracın mantığıyla (hız, verimlilik, bireyselleşme) ister istemez şekillenmeye başlar. Yani muhafazakarlaşma, moderniteyi kendi içine alırken, modernite de muhafazakarlığı kendi içine alır ve tüketim kültürüne entegre eder. Bu, birbirini dönüştüren bir süreç hatta kısır döngüdür. İmaj, simülasyon, görüntü ve gösteri artık muhafazakâr için de vazgeçilmez olgulardır.

Muhafazakarlaşma süreci ve muhafazakâr tutum, özünde bir “kültürel kimlik inşası” iddiası taşır. Ancak bu kimlik inşası, küresel tüketim alışkanlıklarından ve kültüründen bağımsız gerçekleşmez. Muhafazakâr kesim, modernleşme süreçlerinde dışlanan kültürel kodlarını (din, aile, gelenek) geri çağırmaya çalışırken, bu kodları küresel bir tüketim kültürünün içine de yerleştirir. Bu durumda, emperyalizmin kültürel etkisi, dışarıdan zorla dayatılan bir “modernite” olmaktan çıkıp, muhafazakarların kendi yaşam pratiklerinde (dijitalleşme, tüketim modelleri, yaşam tarzı tercihlerinde) “yerli ve milli” etiketlerle yeniden üretilen bir modele dönüşür. Burada emperyalizm, dış bir saldırgan olmaktan ziyade, içerideki muhafazakâr dönüşümü finanse eden ve şekillendiren bir arka plan işlevi görür.

Muhafazakarlık için modernite sadece tehditten ibaret değildir; bazen de bir imkandır. Emperyalizme karşı bir kalkan olarak “teknoloji” ve “ekonomik güç” (modernitenin iki büyük ayağı) istendiğinde, bu güçlere sahip olmak için “modernitenin kurallarıyla oynamak gerekir fikri” kendiliğinden içselleştirilir. Bu durumda modernleşme; Batı’nın siyasal ve kültürel tahakkümüne karşı bir direnme ve karşı koyma stratejisine dönüşür. “Onlar kadar güçlü olmalıyız ki, onlara karşı durabilelim” mantığı, aslında sekülerleşmenin ve modernleşmenin en ileri aşamasıdır. Sürecin sonunda tüm muhafazakârlar kapitalizmin tüketim kültürünün ve piyasa ekonomisinin unsurları haline gelir.

Diğer taraftan muhafazakarlık bir kültürü ve geleneği muhafaza etme iddiasına rağmen, Aydınlanma değerlerine göre konumlandığı için söz konusu kültürü ve değerleri hayattan kopararak maket, müze veya aksesuar haline getirir. Bu, kültürün ve geleneğin “tüketilebilir bir kültürel meta” haline gelmesidir. Modernleşme burada geleneği yok etmez; onu “sergilenen” bir kimlik unsuruna indirgeyerek işlevsizleştirir ve hayatın dışına atar. Dolayısıyla muhafazakâr tutum çoğu zaman romantizm ve nostalji zemininde kendini avutur.

Muhafazakarlaşma, bir sekülerleşme ve modernleşme biçimi olarak aslında modernitenin dünyadaki en başarılı yayılma biçimlerinden biridir. Çünkü moderniteyi bir “yabancı istilası” olarak değil, bir “içselleşme süreci” olarak sunduğu için toplumun geniş kesimleri tarafından dirençle karşılaşmadan kabul edilir.

Geleneksel emperyalizm anlayışının (işgal, doğrudan askeri zora dayalı sömürgecilik) ötesine geçen bu durum, hedef ülkenin veya toplumun dış gücün etkisini bir şekilde “kabul etmesi” veya bu etkiyle uyumlu bir yaşam biçimini kendi iradesiyle benimsemesi ve bu süreci din veya gelenek ile meşrulaştırma yoluna gitmesidir. Burada din bir hayat veya yaşama biçimi değildir. Hayat olan Aydınlanma değerlerine bir imaj veya gösteri olarak katılır. Emperyal veya egemen güç, kendi değerlerini, yaşam tarzını ve dünya görüşünü evrensel ve “arzulanır” olarak sunduğunda, hedef toplum bu değerleri sorgusuz sualsiz benimseyebilir veya taklit edebilir. Ancak taklit bir süre sonra kanıksanmış ve arzu edilmiş bir yaşama biçimine dönüşür.

Aydınlanma değerleri içselleştirilip bir yaşama biçimine dönüştüğünde muhafazakâr tutum, bu kez kendi tarihi tecrübesini de yeni değerlere göre yeniden yorumlar ve bir anlamda onu tarih olmaktan çıkararak modernleşme sürecine ekler. Asıl akıl bizde, asıl ilerleme bizde, asıl yenilik bizde yargıları yeni muhafazakâr tutumun mottaları haline gelir. Gerçekte kendi tarihini ve geçmişini “geri kalmış” olarak niteleyip “ilerleme sürecine” gönüllü bir katılımdan ve bağlılıktan başka bir şey değildir.

Söz konusu bağlılık ve katılım bir süre sonra bağımlılığa dönüştüğünde ise artık ciddi bir anlam krizi ortaya çıkar. Bu durum muhafazakarlaşmanın Aydınlanma değerlerine karşı bir karşıtlık değil aslında bir entegrasyon olduğunun anlaşılması ile yaşanan bir kimlik krizidir.

Öyleyse bilhassa Aydınlanma sürecinde pozitivist ilkelere ve metafizik değerlerin bertaraf edilmesine karşı olarak ortaya çıkan muhafazakarlaşmayı moderniteye, kapitalizme ve emperyalizme karşı yegâne bir tutum olarak nitelemek doğru değildir. Bilhassa bu yargı “muhafazakâr bir tutum”dur ve yeni bir usulün imkânı ve yeni yaşama biçimlerinin mümkünlüğü için en azından bunun tartışılması gerekmektedir. Çünkü kapitalizm ve emperyalizm kendi muhalefeti kendisi tanımladığında ve ilkelerini belirlediğinde başarılıdır ve evrensellik iddiasını buradan alır...

Sömürgecilikten Emperyalizme Yeni Dünya Düzeni

Osmanlıca'da müstemleke kelimeleri ile ifade edilen kolonyalizm, Türkçe'de sömürgecilik şeklinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Sömürgecilik ise, bir devletin/ulusun başka devlet/uluslara ait topraklara kendi halkını yerleştirerek fiziki koloniler kurması ve bölgenin zengin maden kaynaklarını sömürmesidir.

“Avrupalılar (beyaz adamlar) geldiklerinde onların elinde İncil, bizim elimizde ise topraklarımız vardı. Bize gözlerimizi kapatıp dua etmeyi öğrettiler. Gözlerimizi açtığımızda baktık ki İncil bizim elimizdeydi. Topraklarımız ise beyazların olmuştu.” Sömürgecilik tarihinin ve kültür emperyalizminin acımasız ve en çok bilinen eleştirilerinden biri olarak kabul edilen etkileyici bu söz, Kenya'nın bağımsızlık mücadelesinin önderi ve ilk devlet başkanı Jomo Kenyatta'ya aittir. Kenyatta bu veciz deyişle, emperyalizmin dini değerleri yerel halkı pasifize etmek, etkisizleştirmek ve bu sayede dikkatleri dağıtarak asıl amaçları olan toprak ve zengin maden kaynaklarına çökmek için nasıl kamuflej olarak kullandıklarını acı bir şekilde yaşanmış tecrübeler ışığında mükemmel bir şekilde özetlemektedir.

Emperyalizm; on dördüncü yüzyıldan yirminci yüzyıla kadar olan dönemde Batılı birçok ülkenin diğer kıtalardaki ülke, ulus ve topluluklara yaptıkları sömürgeci ve kolonyalist yaklaşımın ideoloji olarak geldiği son noktanın adıdır. Bu çerçevede Emperyalizm, güçlü bir imparatorluğun, devletin, ulus veya topluluğun, bağımsız başka bir devlet, ulus ya da toplulukları kolonyalist bir mantalite ile başta siyasi olmak üzere, iktisadi/ekonomik, sosyal ve kültürel bir sömürü düzeniyle hakimiyeti/egemenliği altına alması ve her türlü kaynağı kendi menfaatleri uğruna kontrol edip kullanmasıdır. Arapça'da müstamere Osmanlıca'da müstemleke kelimeleri ile ifade edilen kolonyalizm, Türkçe'de sömürgecilik şeklinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Sömürgecilik ise, bir devletin/ulusun başka devlet/uluslara ait topraklara kendi halkını yerleştirerek fiziki koloniler kurması ve bölgenin zengin

maden kaynaklarını sömürmesidir. Emperyalizm sömürgecilik/kolonyalizme göre daha kapsamlı bir çatı kavram olup; bir devletin, diğer ülke/devlet/uluslar üzerinde siyasi, ekonomik veya askeri olarak toprak işgali gerektirmeyen bir hakimiyet kurma ideolojisidir. Emperyalizmin sömürgecilikten en belirgin farkı, bir ülkeyi/devleti veya ulusu fiili olarak işgal etmekten yahut o topraklara kendi yerleşimcilerini yerleştirip koloniler kurmaktan ziyade hegemonyası altına almaya çalıştığı topraklara fark ettirmeden sinsice sirayet ediyor olmasıdır. Böylece insan hayatının bütününe kapsayacak algı ve olguların belirleyicisi olmakta ve kişilerin inanç dünyaları başta olmak üzere her türlü sosyal, iktisadi ve siyasi alandaki egemenliklerini “celladına aşık” bir gönüllü(!) yaklaşım tarzıyla boyunduruk altına almış ve benimsetmiş olmaktadır.

İngiltere (Birleşik Krallık) başta olmak üzere, Avrupa kıtasından Almanya, Portekiz, İspanya, Belçika ve Hollanda, Amerika kıtasından ABD, Doğu blokundan Rusya (SSCB), Uzak Doğu'dan Japonya egemen uluslar olarak elde ettikleri kazanımlarını büyük oranda yakın geçmişte ortaya koydukları emperyalist politikalar neticesinde elde etmişlerdir. İngiltere, on yedi/on sekizinci yüzyıllarda Kuzey Amerika'nın önemli bir kısmını kolonileştirmiş, Asya ve Afrika'da geniş bir deniz imparatorluğu kurmuştur. Avrupa'nın en emperyal devletlerinden olan Fransa, Güneydoğu Asya, Afrika ve Amerika'daki kolonileri üzerinde karma bir emperyalizm geliştirmiş, Almanya ise Namibya, Tanzanya, Yeni Gine, Güneybatı Afrika, Kamerun'unun bazı bölgeleri ve Togo gibi ülkelerin topraklarına sahip olmuştur. Bu emperyalist devletler, fiili ve fiziki işgal ettikleri top-

raklarda nüfuz alanlarını genişletmek ve buralardaki hegemonyalarını kalıcı hale getirmek gayesiyle emperyalist bir felsefe geliştirmişlerdir. Emperyalizm, işgal ettiği toprakların halklarına belirli bir ideolojik bakış açısı dayatmak suretiyle çok ciddi kültürel erozyona/yıkıma yol açmakta, telafisi yıllara sarı travmalar yaşatmaktadır.

Emperyalizmi ideolojilerin anası olarak kabul edersek kapitalizm başta olmak üzere laisizmi, sekülerizmi, siyonizmi, feminizmi, oryantalizmi, liberalizmi, demokrasiyi... bu ananın sadık evlatları olarak değerlendirebiliriz. En basit şekliyle laisizm, din ve devletin birbirinden ayrılması, devlet ve kamu yönetiminde dinin belirleyici olmaktan çıkarılması, sekülerizm ise bunun bireysel bazda düşünsel ve yaşamsal alanların kurgulanması olarak değerlendirilmektedir. Aslında bu tanımlamanın bu ideolojilerin gerçek boyutunu göstermekten çok uzak, yalın/basit/sıradan olduğu, gerçekte bilgi/vahiy ve ahlaki değerlerin kişilerin zihin ve yaşam alanlarından silinmesi ile başta insan olmak üzere tüm doğayı sömürülecek ve boyun eğdirilecek bir varlık/nesne olarak kurgulandığı ortaya konulan uygulamalarından çok rahat bir şekilde görülmektedir. Rönesans ve aydınlanma ile başlayan süreçte emperyalist seküler felsefe batılı insanın zihin dünyasındaki hegemonyasını artırmış, etkisiz/yetkisiz/işlevsiz kıldığı Tanrı'yı öldürmek suretiyle tümünden ortadan kaldırarak, kutsadığı akıllı ve bilimi onun yerine ikame etmek suretiyle egemenlik makamına kendisini yerleştirmiştir. Doğal olarak kutsal, etik (ahlak) değerlerin belirleyicisi de kendisi olmuştur. Etik kavramı aşkın/manevi bir bağdan tamamen koparılarak, fayda ve hazza göre maddi temeller üzerine bina edilerek tanım-

lanmış, yaşamın gaye ve hedefini bu fayda ve hazzı yakalamak olarak kur-gulamıştır. Bu mantalite bilimsel yasa-lar ve maddi temellere dayandığından insanın dumura uğratılmış zihinsel iş-gali neticesinde yaşanan olaylara bakış açısını da değiştirerek yaşanan savaş, katliam ve soykırımlardaki “cansız ma-sum bedenler”, “acınası bir görüntü” olmaktan öte bir anlam ifade etme-mekte, çok hızlı bir şekilde “eğlenceli/ keyifli içerikler”in arandığı kanal/mec-ralara bir geçiş sağlamakta hiç zorlan-mamaktadır.

Çağımızın İslam mütefekkirî Taha Abdurrahman, emperyalizmi, Batı’nın modernleşme ve küreselleşme adı al-tında dayattığı seküler bilgi anlayışıyla insanın başta ahlaki değerlerini yoz-laştırması, böylece insanın fitratını/ özünü ve bununla bağlantılı ahlakını yok eden sömürü aracı olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla emperyalizmi salt siyasi bir işgal olarak görmemek gerekliliğinin altını çizmektedir. Başta dini değerlerin hayatın/yaşamın dışına iterek seküler bir mantalitenin oluş-masını sağladığını ve bununla bilimi/ bilgiyi ahlaktan/maneviyattan kopara-rak araçsal aklı dayatan topyekûn bir kültürel tahakküm olarak değerlen-dirmek gerekliliğini vurgulamaktadır. Modernleşme, ilerleme, demokrasi, gibi Batı menşeli kavramların evren-sel kavramlar gibi sunulduğunu, aslında bunları kendi dışındaki toplumları hegemonyaları altında tutmaya yara-yan sömürgecilik ideolojisinin taşı-yıcıları olduğunu savunmaktadır. Bu çerçevede başta Müslüman siyasetçi, entelektüel, aydın, düşünür, akade-misyenler olmak üzere İslâm dünyası-nın kahir ekseriyetini zihinsel emper-yalizme maruz kalmış, batı dünyasını körü körüne taklit eden topluluklar olarak tanımlamaktadır.

Sömürgecilik/kolonyalizm/Em-peryalizm nur topu gibi (!)kapitalizm adında yepyeni bir ideoloji doğur-muştur. Neo/yeni-sömürgecilik diye de isimlendirebileceğimiz kapitalizm, küresel sistemin tüm dünyaya en güçlü ve adeta vazgeçilmez kıldığı ideolojisi-dir. Dünyanın eskiden olduğu gibi günümüzde de güçlü ve zengin ülkeleri egemenliklerini sürdürebilmek için ihtiyacı her geçen gün artmakta olan enerji kaynakları başta olmak üze-re zengin minerallerden müteşekkil hammaddelelere erişmek ve onları kontrol altında tutmak zorunda oldukları-nı bilmektedirler. Bu “direkt sömürgecilik” diye isimlendirebileceğimiz işgaller yoluyla olabileceği gibi, “iş bir-liği, serbest ticaret, ekonomik yardım, sürdürülebilir kalkınma” gibi daha sempatik, daha ılımlı söylem ve eylem-lerle “endirekt sömürgecilik” devreye sokularak da gerçekleştirilebilmekte-

dir. Böylece müstemleke pozisyonuna düş/ürül/müş olan ülkelerin iktidar erkleri kendi halklarına karşı pozis-yonlarını bu tür vaatlerle koruyabil-mektedir. Seçim çalışmalarında iktidar adayı partilerin en başat söylem olarak halklarına “ekonomik kalkınma”dan bahsetmesi ve gayri safi milli hasıladaki payı arttırmakla kalkınmış ülkeler seviyelerine ulaşacaklarını ve “zengin-ler kulübü”nün önemli bir üyesi ola-caklarını vaat etmeleri de bunun en müşahhas örneklerinden biridir. Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF (Uluslararası Para Fonu), DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü), DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) ... gibi ulusla-rarası örgütler çağdaş sömürgeciliğin, emperyalizmin “Darün Nedve”leridir. Bunlar; üyelerinin, aday adaylarının ve kaynak kullanmak isteyenlerin yerine getirmek zorunda oldukları kriterleri de belirlemekte ve onları adeta kendi ideolojilerine göre terbiye ve dizayn etmektedirler. Kapitalizmin en temel felsefesi insanda bitmek tükenmek bilmeyen tüketim duygusunu ateşle-mesi ve sürekli kılmasıdır. Dolayısıyla bireyler konformist bir yaşamı elde edebilmek ve sürekliliğini sağlayabil-mek için daha çok kazanmak zorun-dadır. Modern emperyalizmin tüketim düzenindeki hiyerarşisi, insana önce ihtiyaç üretmekte, sonra bu ihtiyacı alışkanlıklara dönüştürmekte ve neti-cede onu bağımlı hale getirmek üzere kurgulanmıştır. Geçmiş tarihte kalan “klasik köleliği” şiddetli bir şekilde eleştiren insanoglu bu kurgu ile ken-disinin “modern bir köleye” dönüş-tüğünün bile farkında varamayacak kadar bilgisizleştirilmiş, şuursuzlaştırılmıştır. Netice de kapitalizmde insan “Homo economicus” bir varlık, dünya ise hoyratça tüketilmesi gereken “ser-maye”dir.

Bugün Ortadoğu’yu kana bulayan, en acımasız ve alçakça yöntemlerle binlerce cana kıyan, ülkeleri işgal edip şehirlerini yağmalayarak kendileri için yerleşim yerleri kuran siyonizmi de emperyalizmden bağımsız düşün-memek gerekmektedir. On sekiz/on dokuzuncu yüzyıllarda emperyalizm/ sömürgecilik, yeni dünya haritasını ve insanlık tarihini şekillendiren başlıca ideolojiler olarak karşımıza çıkmakta-dır. Siyonizmin kuramcısı/fikir babası Theodor Herzl’in “arzı mev’ud” felse-fesini anlattığı yazılarına bakıldığında “Siyasi Siyonizm”in köklerinin em-peryalizm ve sömürgeciliğe indiğini çok rahat bir şekilde görebiliriz. Zira Siyonizmin en temel iddiası olan “üs-tün ırk” savunusuna esin kaynaklığı-nı oluşturan ırkçılığın on dokuzuncu yüzyılda tüm dünyada etkin olan em-peryalizm ile yayıldığı bilinmektedir. Bu çerçevede Edward Said, 1880’lerden

itibaren Filistin topraklarının sömür-geleştirilmesinin temellerinin, Avru-pa entelektüel kültürünün tarihinde aranması gerektiğini belirtmektedir. Said “Oryantalizm” adlı eserinde şöyle der: “Emperyalizm ve Siyonizmin ente-lektüel köklerini açıklamak istiyorum, çünkü her ikisi de 19. yüzyıl siyaset ve kültür düşüncesinin mirası olarak bizi etkilemeye devam ediyor. Bu mirası tam olarak anlamadan, ırkçılığın yeni veya geçici bir olgu olduğunu düşün-me hatasına düşebiliriz. Siyonizm ve emperyalizmin birbirlerinden nasıl ilham aldığını, her ikisinin de Batı’nın siyasi ve entelektüel kültürünün mer-kezinde yer aldığını göstereceğim... 19. yüzyıl Avrupa bilimi, insanları ve dün-yayı sınıflandırmada büyük bir başarı elde etti. Modern emperyalizmin ger-çek kökeni, sistematik sınıflandırma düşüncesidir. Bu düşünce, insanları beyaz, kırmızı, sarı, kahverengi ve si-yah tiplere ayırarak ırkçılığı doğur-muştur... İnsanlar beyaz gelişmiş üre-ticiler ve siyah aşağı tüketiciler olarak ayrıldı; topraklar uygar ve boş alanlara ayrılarak beyaz Avrupalıların hakkı al-tında ele geçirildi”

Teoman Duralı “İngiliz-Yahudi Küresel Medeniyeti” olarak isimlen-dirdiği emperyalizmin üç şeytani saç ayağını oluşturan ülkesinin olduğunu bildirmektedir. Bunun anavatanının İngiltere olduğunu -ki üst akıl burada şekillenmekte-, yavru vatanlarının ise ABD ve İslâm âleminin kalbine han-çerlenmişçesine saplanmış bir ur olan siyoncu İsrail olarak adreslemektedir. Dünyanın büyük oranda siyasi ve ikti-sadi düzeninin bu üç odak noktasının değerleri ve çıkarları etrafında şekil-lendiğini savunmaktadır. Küresel zih-niyet, sosyal mecralar ve görsel medya aracılığıyla zihinleri/kalpeleri/ruhları istediği ve arzuladığı gibi işgal etmekte, insanı esir alıp şekillendirmekte ve onu aciz bırakmaktadır. Bu şeytan üç-lüsü ve yandaşları saldırganlıkta sınır tanımamakta, kendilerini dizginleye-bileceği düşünülen başta uluslararası hukuk (!) olmak üzere kendi elleriyle ihdas ettikleri putlarının mabetleri konumundaki kurumları kendi elle-riyle yıkıma uğratmaktadır. Siyonist çeteyi ayakta tutan ve ona cesaret ve-ren hiç şüphesizdir ki, ABD, Avrupa ve birçok körfez ülkesinin vermiş olduğu destek ile birlikte karşı duruş sergiliyor gibi görünenlerin acziyetidir vesselam.

Türk Modernleşmesi Hakkında

Batı toplumlarının Emperyal ve kolonyal faaliyetleri sonucu zenginleşmesi ve statükoyu temsil eden Katolik kilisesinin sosyal, ekonomik ve siyasal hayattan uzaklaştırılıp kilise duvarları içine haps edilmesiyle sonuçlanan bir dizi faaliyetin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

“İleri” ve “Geri” buna bağlı olarak “İlericilik” ve “Gericilik” kavramları anlamaları itibariyle; içeriği ve ne zaman, hangi amaçla kullandığına bağlı olarak değişen rölatif ve istismara son derece müsait kavramlardır. Sizin dün gericilik olarak adlandırdığınız bir duruş, bir tavır, bir düşünce ve yaşam biçimi belki de bu günün en ilerici duruş ve tavrı olabilir. Hatta yarın için de öyle olması mümkün olabilir. Ayrıca bu tür kavramları anlam ve içerikleri itibariyle tamamen çarpıtıp, içini boşaltıp kullananların aslına bakıldığında en gerici insanlar olması da mümkündür ki bu durum günümüzde böyle olmaktadır. Örneğin Türkiye’de ilericiliği sadece çıplaklığa, içki içmeye, laiklik ve Kemalizm’e indirgeyen zümrelerin aslında bilim teknik, teknoloji vs anlamında boş sözden ve polemikten başka bir şey üretmediklerine baktığınızda gerçek gericilerin kim oldukları daha iyi anlaşılacaktır. Dolayısıyla bu tür kavramları kullanırken anlamları mutlaklaştırılmamalı ve bir anlamda takılıp kalmamalıdır.

Hâkezâ İlericilik ve gericilik kavramları aynı zamanda politik ve siyasi kavramlardır. Bir çok çevrede ilim ve teknoloji veya sanayi ve teknik kalkınma vs gibi anlamlarla sınırlı kullanılsa da eğitimden tutun da teknik, sağlık, ekonomi hatta din vs ye kadar bir çok alanı ilgilendirir.

Bu kavramlar hangi anlamıyla kullanılırsa kullanılsın Müslüman Türk toplumunda kullanılış geçmişi de çok eskilere gitmez. Bu kavramlara bağlı ve bunlarla ilişkili olarak, “Aydın” ve “Yobaz”, “Çağdaş/Modern” ve “Çağdışı, vs gibi kavramlar da kullanılmaktadır.

Kaba hatlarıyla; bu tür tartışmalar Batı toplumlarının Emperyal ve kolonyal faaliyetleri sonucu zenginleşmesi ve statükoyu temsil eden Katolik kilisesinin sosyal, ekonomik ve siyasal hayattan uzaklaştırılıp kilise duvarları içine haps edilmesiyle sonuçlanan bir dizi faaliyetin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu tür faaliyetler kısaca Reform, Rönesans ve Aydınlanma hareketleri olarak adlandırılmıştır. Özellikle Ortaçağ karanlığı olarak adlandırılıp ötekileştirilen batılı geçmiş, ilerlemeye engeldir ve ilerlemek isteyen batılı insan ayaklarından bu kilise prangalarını söküp

atınca Protestanlık olarak da adlandırılan dönüşümü sağlamış, ardından birikmiş atıl durumdaki Katolik sermayeyi dolaşıma sokarak makine veya sanayi devrimi olarak bilinen atılımı gerçekleştirmiş ve diğer bir tabirle modernleşerek madden kalkınmış ve ilerlemiştir.

Bir açıdan bakıldığında bu: aslında köhne batının deri ya da kabuk değiştirme sürecidir. Aslında her mevsim eskiyen kabuğunu bırakıp yeni kabuğuna bürünen yılan gibidir. Yani ne kadar kabuk değiştirirse değiştirsin özünde yine yalandır Batı, Buna bağlı olarak, Türk modernleşmesi de taklitçi ve öykünmeci bir modernleşmeden öteye gitmemiştir. Bu süreç te Tanzimat denilen ve İlk belirtilerini 1839 da Mustafa Reşit Paşa tarafında okunup duyurulan Tanzimat Fermanı diye denilen bir bildiriyle kendini açığa vurmuştur.

Tanzimat Fermanı diye bilinen ferman, 3 Kasım 1839’da Gülhane Parkı’nda halka duyurulan ve Osmanlı Devleti’nin modernleşme sürecinde dönüm noktası olan bir reform bildirisi. Osmanlı tarihinde Tanzimat Dönemi olarak anılan bu süreç, devletin hukuk, yönetim ve toplum hatta din düzenini Batı normlarına yaklaştırma çabasının ilk büyük adımıdır. Tanzimat Fermanı nedir? sorusuna verilecek en temel yanıt, onun batılı normlara uygun sosyal bir hukuk devleti inşasına yönelik kapsamlı bir ıslahat programı olduğudur. Ferman, padişahın mutlak yetkilerini sınırlandırarak halkın can, mal ve namus güvenliğini kağıt üzerinde güvence altına almış; vergide adalet, askerlikte düzen, yargıda eşitlik gibi ilkeleri ortaya koymuştur. Bu yönüyle Tanzimat Fermanı maddeleri, hem bireysel hakları hem de devletin sorumluluklarını tanımlayan çağdaş ilkeler taşımak iddiasındadır.

Türkiye’nin Tanzimat’la başlayan ve özellikle son iki yüz yıla yakın bir süre önce içerisine atıldığı süreç ise; modernleşme ve batılılaşma adı altında içerisine dâhil edilmeye çalışıldığı sonu gelmez maceranın son aşamasıdır. Bu macera kimi zamanlar asrileşme olarak, kimi zaman da batılılaşma ve modernleşme macerası olarak adlandırılmıştır. Kendisini bu maceranın dışında tutmaya özen

gösteren kimseler de kim olduğu aslında belli mihraklar tarafından çağdışı, gerici, yobaz, dinci vs. gibi sözde aşağılayıcı yaftalarla yaftalanıp, küçük düşürülüp, dışlanmaya ve sindirilmeye çalışılmıştır.

Şimdilerde ise görünüşte sessiz kalmayı ama sinsî faaliyetlerini perde arkasından ve maşa aparatlarla yürütmeyi tercih eden bu mihrakların mevcudiyeti ehl-i insaf insanlar tarafından bilinmektedir.

Bu kitleler Türkiye’nin batılı normlarla modernleşmesi ve dini hassasiyetlerinin azaltılması; sonunda da tamamen yok edilmesi düşüncesi hala bilinçaltılarında saklı durmakla beraber fırsatını buldukları ilk anda açığa vuracaklarında hiç şüphe yoktur.

İster batılılaşma, ister modernleşme ve çağdaşlık diye adlandırılınsın; bizce bu macera gerçekte bir “din değiştirme” başka bir tabirle bir anlamda “Protestanlaştırma” macerasıdır. Çünkü modernleşme ve batılılaşma adı altında yapılmaya çalışılan şey tamamen yaşam biçimini değişiminden ibarettir ve bununla ulaşılmaya çalışılan sonuç da bu toprakların insanını kendi köklerinden, geleneğinden, dininden koparıp Hristiyan batıya eklemlemek onun bir parçası haline getirmektir.

Türkiye’de geri kalmışlığın tarihini yazan batıcı/Laik yazarlar özellikle ekonomik ve iktisadi alanda geri kalmışlığımızın ve kalkınamayıpımızın sebebini İslam’a fatura etmeyi marifet zannedip “geri kalmışlığımızın nedeni Müslüman olmamızdır, modern batı kalkınmışlığını Protestanlığa borçludur. Biz de İslam’dan vazgeçer ve batılılaşsak geri kalkınmışlıktan kurtulur ve kalkınırız.” görüşünü savunmaktadırlar. Bu kesimin, batının maddi kalkınmasının nedenini Protestanlıkta görmelerinin elbette haklı gerekçeleri olabilir. Fakat İslam’ın geri kalmışlığın nedeni olarak gösterilmesinin hiçbir haklı ve tutarlı gerekçesi yoktur.

TÜRKİYE’NİN MODERNLEŞME ÇABALARI

Hatırlanacağı üzere “Birinci Dünya Savaşı’ndan müttefikleriyle birlikte yenik çıkan Türkiye, çok kötü şartlarda Mondros Mütarekesini imzalamış, devletin düzenli ordusu dağıtılmış, ülkenin değişik bölgeleri savaş galibi devletler tarafından

işgal edilmiş ve paylaşılmıştı. Savaşın sonurlusu olarak görünen İttihat ve Terakki liderleri kaçarak ülkeyi terk ettikten sonra İngiliz işgali altında kalan İstanbul'daki padişah'ta ne yapacağını şaşırması ve devlet yıkılmanın eşiğine kadar gelmişti. Devleti içerisine düştüğü bu çıkmazdan kurtarmaya çalışan bazı gruplar, Batılı devletlerin maddi kalkınmışlığını da örnek göstererek, "biz de Batılılaşırsak kurtuluruz (Bir anlamda manda ıve himayesini kabul edersek" tezini ortaya attılar. Aslına bakılırsa bu görüş hiç de yeni bir görüş değildi.

Türkiye'nin batılılaşma/modernleşme ve bu sayede yenileşme macerası III. Selimle başlamış ve II. Mahmut, Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerindeki bir takım yenilik hareketleriyle devam etmiştir. Tüm bu dönemdeki yenilik hareketleri gayet eklektik (belli alanlarda ve seçilerek) yapıldığı için tam teslimiyetçi ve kökten batılılaşma yanlısı sayılmazlar. Üstelik o dönem batıcılığını merkezi otoritenin temel karakterini değiştirmeden bir takım problemlere çözüm arayışı olarak görmek durumundayız. Zaten Protestanlık sözcüğü de o zamanlar dini bir anlam taşımaktan öte bir öneme sahip değildi.

Türkiye de İslam ve Modernleşme tartışmalarının geçmişi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar uzanır. İlk etapta İslam'ın modernleşmesi/batılılaşması bağlamındaki resmi taleplerin sonucu olarak gündeme gelen modernleşme olgusu iki şekilde algılanmıştır.

Bir yandan; İslam'ın sosyal hayatın her alanına, (eğitime siyasete, ekonomik ve iktisadi hayata, aile hayatına...) müdahale eden, kural koyan geleneksel yapısından sıyrılması ve içerisinin boşaltılması suretiyle siyasetin emrinde pasif bir din haline gelmesi doğrultusundaki siyasi talebi temsil etmiştir.

Diğer yandan da Modernliğin/çağdaşlaşma batıda ekonomik kalkınmayı ve kapitalist süreci başlatan güç olduğu düşüncesiyle; İslam dünyasında da ekonomik kalkınmayı motive edecek ve yeni oluşturulmaya çalışılan milli dine katkıda bulunacak bir unsur olarak görülmüştür.

Osmanlı İmparatorluğunun tarihteki misyonu 'nu tamamlamasından ve yıkılmasından sonra yeni bir yönetim arayışına giren Meclisin içinden üç farklı görüş çıkmıştı Bu görüşlerden her biri ülkenin içinde bulunduğu çıkmazdan kurtarılması ve geleceği hakkında farklı düşünce ve tutumlara sahipti. Kimileri hiçbir değişiklik yapmadan eski düzenin devamını talep ederken kimileri de eski düzenin tamamen kaldırılmasını ve yerine yepyeni tamamen batıcı ve seküler /laik bir sistemin kurulmasının mücadelesini veriyorlardı.

Her biri ayrı bir talebi, paradigma/mo-

deli ve ayrı bir yorumu ifade eden gruplar 1)İslamcılar/Muhafazakarlar, 2)Türkçüler/Turancılar, 3)Batıcılar/Laiklerden oluşmaktaydı.

İslamcı olarak bilinen kanadın en önemli özelliği; modern dönemin bir İslam yorumu olarak Müslüman kimliği koruma hassasiyetiyle modern bilgiyi geliştirme çabasına girmeleriydi. Yani Müslüman kalarak, modernleşmeyi sağlamaya çalışıyorlardı. Eklektik bir tutum içindeydiler. Batının ilmini ve fennini alarak, İslam, ahlak, kültür, ve siyasetini tehlikelere karşı korumayı amaçlıyorlardı..

Bir diğer paradigma Türkçü ve Turancı paradigmadır. Ulusalçı/Milliyetçi epistemolojiden beslenen bu görüş Türkçülük düşüncesinin egemenliği doğrultusunda mücadele veriyordu. Türkçü düşünce de asıl vurgu ulus ve ırk düşüncesine yapılıyordu.Yani bunlar da eklektik ti. Türkçü paradigma dünya görüşlerinde de batı bilimini referans gösteriyorlardı.

Batıcılar ise modern laik paradigmayı temsil ediyorlardı. Uzlaşmaz bir şekilde, dini/milli bir kaygı taşımadan toplumsal ve tarihsel farklılıkları dikkate almadan hararetli bir şekilde Batılılaşmayı/Protestanlaşmayı, modernleşmeyi savunuyorlardı. Batıcı paradigmanda meşruiyet kaynağı tekti. Hem asıl vurgu batılılaşmaya idi, hem de dünya görüşü olarak batılılaşma tercih ediliyordu. Özellikle İçtihat Dergisinde görüşlerini açıklıyorlardı. Meşhur batıcı Abdullah Cevdet'e göre batı "Nur'u da simgelemektedir ve Osmanlı da bu Nur'a koşmak zorundadır. Batı demek üstünlük ve güçlülük demektir. Batı uygarlıktır, bu bakımdan ekonomik ve toplumsal çağdaşlığı simgelemektedir. Bu yüzyılın fikir ve ihtiyaçlarına uygun medeni bir devlet olmak istiyorsak Batılılaşmaktan başka çaremiz yoktur. Batıcılık sevdasında bir başka batıcı Celal Nuri İleri daha da ileri giderek Türk kanının kalkınmaya müsait olmadığını bu yüzden de "Türk kanına batılı kan eklenmesi" ve Türk kadınları için batıdan ... erkek getirtilmesi gibi garip tekliflerde bulunur.

Sonuçta dikkat edileceği gibi her üç görüşte de bütün referanslar modern batıya, batı bilimine ve dolayısıyla batı kapitalizmine ve sonuçta da Hristiyanlığın modern yorumuna yani Protestanlığa çıkıyordu. Tek farkla İslamcılar ve Türkçüler eklektik(seçmecî) ve dikkatli davranmalarına rağmen Batıcılar tam entegrasyonu istiyorlardı.

Geride bıraktığımız bir yüzyıl, Türkiye de, yukarıda sözünü ettiğimiz batıcı laik paradigmanın devlet yönetimine hâkim olduğu bir yüzyıl olarak geçmişti. Bu süre zarfında hükümet edenlerin tamamı bu batıcı laik paradigmanın hâkimiyet alanını genişletmek ve gücünü pekiştirmek amacıyla elinden geleni yapmaktan geri durmamıştır. Her şeyden önce devrimler yoluyla yapılan yenilikler, Martin Luther'in Protestanlık hareketine oldukça çok benzemekte ve aynı sonuçlar elde

edilmeye çalışılmaktadır. Mesela; Laiklik hareketiyle Dinin bireyi ilgilendiren tarafı dışındaki tüm özellikleri budanmış, din vicdanlara hapsedilerek pasif beşeri öğretiler düzeyine indirgenerek etkisiz hale getirilmeye çalışılmıştır. Din işleri devlet işlerinden ayrılarak Dini devlet işlerine alet etmeme gerekçe ve bahanesiyle tüm devlet kademelerinde her türlü yolsuzluk ve yağma'nın önü açılmış ve devlet 'in tüm değerleri talan edildiği halde sesini çıkaran olmamıştır. İbadet dilinin Türkçeleştirilmesi bahanesiyle insanlar (İlahiyat Fakülteleri, İmam hatip okulları ve Diyanet görevlileri dahil) Kur'an-dan uzaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Özellikle Kur'an-ı Kerim'in siparişle yaptırılan sözde çağdaş çevirileri vasıtasıyla Kur'an zamanımıza uyarlanıp modernize edilmeye çalışılmıştır. Önceleri Camiye hapsedilen Din orada da rahat bırakılmamış, Camilere tıpkı Hristiyan kiliselerinde olduğu gibi; oturmak için rahat sıralar ve söylenecek ilahilere renk katmak için müzik aletleri konulması teklif edilmiştir. Hatta belli bir dönemde Ezanın Türkçe okunması ve namazın Türkçe Kur'an çevirileriyle kıldırıldığı çoğumuzun malumudur. Medreselerin, ıslah yerine tamamen ilgası ile ulema sınıfı ortadan kaldırılmış, dini otoriteler baskı altına alınarak sindirilmiş, meydan, önce cahil ve ukala bir sınıfın ellerine bırakılarak halkın dinden nefret etmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Mesela Halide Edib'in "Sinekli Bakkal" Reşat Nuri'nin "Yeşil Gece" romanlarında yapmaya çalıştıkları şey budur.

Yukarıda verdiğimiz örnekleri çoğaltmak her zaman mümkündür fakat yeterli olduğunu düşündüğümüz için fazlaca uzatmaya gerek görmedik. Bu bölümün sonunda Şunu da söyleyelim ki; varlığını Osmanlıdan ve onun temsil ettiği değerlerden kopuşa bağlayan Türkiye Cumhuriyeti her bakımdan onun zıddına bir tutum sergilemiş ve toplum hayatında İslam a ilişkin ne varsa ona mesafeli durmayı modernleşmek olarak kabul etmiştir. Yeni Türkiye'nin yönetici kadrosuna göre Türk toplumunun bünyesinde Müslümanlığı hatırlatan her şey vücudun kangren olmuş bir uzvu gibi görünüyordu ve derhal kesilip atılmalıydı.

Günümüz TBMM çatısı altında da bu görüşlerin hepsi biraz daha yumuşatılmış ve ehlileştirilmiş olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Buna ilaveten, Avrupa birliği süreci ve batılılaşma, çağdaşlaşma, demokrasi ve laiklik gibi maddeler söz konusu olunca mevcut gurupların görüş farkları asgariye inmekte ve adeta birinin diğerinden farkı kalmamakta ve hatta kimin daha çok batıcı olduğu konusunda adeta birbirleriyle yarışmaktadırlar.

1 Manda: Fransızca mandat "1. vekâlet verme, bir görevi emanet etme, 2. 1. Dünya Savaşı ertesinde Milletler Cemiyeti bünyesinde oluşturulan bir yönetim biçimi" sözcüğünden alıntıdır. Bu sözcük Latince mandatum "görev, emanet" sözcüğünden alıntıdır.

İblis Emperyalizmi

Kur'an'ın anlattığı büyük mücadelede merkezî şahsiyet İblis'tir. Çünkü insanlığı saptırmaya yemin eden, kıyamete kadar mühlet isteyen ve insanlığın çoğunu Allah'ın yolundan çevirmeyi hedeflediğini açıkça ilan eden odur.

Kur'an'ın Haber Verdiği Büyük Hâkimiyet Projesi

Emperyalizm denildiğinde çoğu insanın zihninde ordular, işgaller, sömürgeler ve siyasî hâkimiyetler canlanır. Tarih boyunca nice devletler başka toplumların topraklarını ele geçirmek, servetlerini kontrol etmek ve insanların kendi çıkarları doğrultusunda yönetmek istemiştir. Ancak Kur'an'ın haber verdiği ve çoğu zaman yeterince üzerinde durulmayan başka bir hâkimiyet projesi daha vardır. Bu proje herhangi bir devletin, milletin veya çağın sınırlarıyla kayıtlı değildir. Bir ülkeyi değil yeryüzünü, bir nesli değil bütün nesilleri, bir toplumu değil insanlığın tamamını hedef almaktadır.

Bu büyük projenin merkezinde İblis bulunmaktadır.

Günlük dilde çoğu zaman "şeytan" ve "İblis" kelimeleri aynı anlamda kullanılmaktadır. Oysa Kur'an'a göre İblis, Hz. Âdem'e secde etmeyi reddeden ve Allah'ın emrine başkaldıran cinin özel ismidir. Şeytan ise insanlardan ve cinlerden Allah'a isyan eden, bâtılı süsleyen ve insanları haktan uzaklaştırmaya çalışan varlıklar için kullanılan daha genel bir isimdir. Bu sebeple Kur'an'da insan şeytanlarından da cin şeytanlarından da söz edilmektedir.

Kur'an'ın anlattığı büyük mücadelede merkezî şahsiyet İblis'tir. Çünkü insanlığı saptırmaya yemin eden, kıyamete kadar mühlet isteyen ve insanlığın çoğunu Allah'ın yolundan çevirmeyi hedeflediğini açıkça ilan eden odur.

Nitekim Allah Teâlâ onun şu sözlerini haber vermektedir:

"Andolsun ki onlar için senin dosdoğru yolunun üzerinde oturacağım. Sonra önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından onlara (her türlü imkanla) sokulacağım. Sen onların çoğunu şükredenlerden bulamayacaksın." (Arâf 16-17)

Bu ayet dikkatle okunduğunda İblis'in hedefinin birkaç günahkâr insan

olmadığı görülür. O insanlığın çoğunu hedef almaktadır. Mücadelesini de insanların, Allah'ın dosdoğru yolunda bulunmalarıyla ilgili görmektedir. Bu sebeple saldırısını doğrudan hak yol üzerinde yoğunlaştıracağını söylemektedir.

Kur'an'ın başka bir ayetinde ise hedef daha açık ifade edilmektedir:

"İzzetine andolsun ki onların hepsini mutlaka azdıracağım. Ancak ihlâsa erdirilmiş kulların müstesna." (Sâd 82-83)

Bu ifadeler sıradan bir vesvese faaliyetinden değil, uzun vadeli ve küresel bir yönlendirme projesinden söz etmektedir. İblis yalnız bireylerin davranışlarını değil; düşüncelerini, inançlarını, değerlerini, toplumlarını ve medeniyetlerini etkilemeyi hedeflemektedir.

Üstelik Kur'an, bunun yalnız bir temenni olarak kalmadığını da haber vermektedir:

"Andolsun ki İblis onlar hakkında ki zannını doğru çıkardı da müminlerden bir grup dışında ona uydular." (Sebe 20)

İşte bu noktada karşımıza önemli bir soru çıkmaktadır: İnsanlığın çoğunu hedefleyen bu büyük mücadele hangi araçlarla yürütülmektedir? İblis insanları nasıl etkilemekte, nasıl yönlendirmekte ve nasıl kendi hedefleri doğrultusunda harekete geçirebilmektedir?

İBLİS'İN SİLAHLARI

Zan, Hevâ ve Süslenmiş Bâtıl

İblis'in hedefinin insanlığın çoğunu Allah'ın yolundan uzaklaştırmak olduğunu gördük. Peki, bunu nasıl başarmaktadır?

Kur'an'a bakıldığında İblis'in en büyük silahlarının doğrudan kılıçlar, ordular veya zorlayıcı güçler olmadığı görülmektedir. Onun asıl savaş alanı insan zihni, kalbi ve düşünce dünyasıdır. Bu sebeple kullandığı silahlar da

çoğu zaman görünmezdir.

Bu silahların başında zan gelir.

Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Eğer yeryüzündekilerin çoğuna uyacak olursan seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar ancak zanna uyuyor ve saçmıyorlar." (En'âm 116)

Kur'an'ın eleştirdiği şey bilgisizlikten çok, bilginin yerine geçirilen zannlardır. Çünkü zan çoğu zaman bilgi kıyafeti giyer. Delilsiz iddialar hakikat gibi sunulur, tahminler kesin bilgi gibi pazarlanır ve insanlar bunları sorgulamadan benimserler. Bu sebeple Kur'an başka bir yerde:

"Zan, hakikat adına hiçbir şey ifade etmez." (Yûnus 36) buyurarak bu tehlikeye dikkat çekmektedir.

İblis'in kullandığı ikinci büyük silah hevâdır. Kur'an'ın ifadesiyle bazı insanlar zamanla arzularını ölçü haline getirirler:

"Hevâsını ilah edineni gördün mü?" (Câsiye 23)

Böylece doğruyu ve yanlışı vahye göre değil, kendi isteklerine göre belirlemeye başlarlar. İblis'in işi de tam burada kolaylaşır. Çünkü Allah'ın emrine karşı gelmek için bazen dışarıdan bir düşmana gerek kalmaz; insanın kontrol altına alınmamış arzuları yeterlidir.

Kur'an'ın dikkat çektiği bir başka yöntem ise kuruntulardır. İblis şöyle demektedir:

"Onları mutlaka kuruntulara düşüreceğim." (Nisâ 119)

İnsan bazen günahını küçümseyerek, bazen tövbeyi erteleyerek, bazen de bâtıl bir inanç üzerinde olduğu halde kurtulacağını sanarak kendi kendisini aldatır. Kuruntu, hakikat ile insan arasına çekilmiş görünmez bir perdedir.

Ancak İblis'in en etkili yöntemlerinden biri belki de kötülüğü güzel göstermesidir. Nitekim Kur'an onun şu sözünü nakleder:

“Onlara yeryüzünde yaptıklarını süslü göstereceğim.” (Hicr 39)

“Onlara yeryüzünde fesat çıkarmayın denildiğinde, biz ancak ıslah edicileriz derler.” (Bakara 11)

Tarih boyunca nice sapmalar, nice zulümler ve nice bâtıl düşünceler insanlara çirkin oldukları için değil, güzel gösterildikleri için kabul ettirilmiştir. Şirk sevgi gibi, isyan özgürlük gibi, zulüm adalet gibi, bâtıl ise hakikat gibi sunulmuştur.

Bu noktada Kur'an son derece önemli bir silaha daha dikkat çeker:

“İnsan ve cin şeytanları (aldatıcı yaldızlı sözleri) velilerine ilham/telkin ederler...” (En'am 112)

Demek ki İblis'in orduları yalnız kötülük üretmez; onu süsler, pazarlayabilir hale getirir ve etkileyici sloganlarla insanların önüne koyar. Bâtılın kalıcı olabilmesi için çoğu zaman yaldızlı sözlerle ihtiyaç vardır.

Kur'an'ın ortaya koyduğu tabloya göre İblis'in en büyük zaferleri savaş meydanlarında değil, zihinlerde kazanılmaktadır. Çünkü önce düşünce değişir, sonra inanç değişir, ardından davranış değişir ve nihayet toplumlar dönüşür.

Bu sebeple İblis'in mücadelesi yalnız ahlâkî değil; aynı zamanda fikrî bir mücadeledir. Hak ile bâtıl arasındaki savaş çoğu zaman insanların kalplerinde ve zihinlerinde başlamaktadır.

İBLİS'İN VEKİL YÖNETİMLERİ

Tağutlar ve Hâkimiyet Düzenleri

İblis'in hedefinin insanları etkileyen fikirleri, inançları ve değerleri değiştirebilen bir gücün, toplumları yöneten sistemler üzerinde de etkili olmaya çalışması tabiidir. Nitekim Kur'an, yalnız ferdi sapmalardan değil, insanları Allah'ın hükmünden uzaklaştıran büyük güç odaklarından da söz etmektedir.

Kur'an şöyle buyurur:

“İman edenler Allah yolunda savaşırlar. İnkâr edenler ise tağut yolunda savaşırlar. O halde şeytanın dostlarıyla savaşın...” (Nisâ 76)

Ayet dikkatle incelendiğinde ilginç bir bağ kurulmaktadır. Önce “tağut yolu” zikredilmekte, hemen ardından da “şeytanın dostları” ifadesi kullanılmaktadır. Bu, Kur'an'ın tesadüfen kurduğu bir ilişki değildir. İnsanları Allah'ın yolundan uzaklaştıran, Allah'ın hükmü yerine başka otoriteleri hâkim kılan ve kulları kullara boyun eğdiren sistemlerin arkasında şeytanî bir yöneliş bulunduğu işaret edilmektedir.

Tağut yalnız bir kişi değildir. Bazen bir hükümdar olur, bazen bir ideoloji, bazen bir kurum, bazen de insanla-

rın hayatını Allah'ın rehberliğinden koparan bir düzen haline gelir. Ortak özellik ise aynıdır: Allah'ın otoritesinin yerine başka bir otorite koymak.

Kur'an'ın anlattığı Firavun bunun en açık örneklerinden biridir. Firavun yalnız inkâr eden bir şahıs değildir; aynı zamanda bir yönetim modelidir. Gücü hakikatin önüne geçiren, insanları sınıflara ayıran, korku ve propaganda ile yöneten bir sistemdir. Bu yüzden Kur'an onu yalnız tarihî bir şahsiyet olarak değil, tekrar tekrar ortaya çıkabilecek bir karakter ve düzen olarak sunmaktadır.

Aynı durum Karun'da ekonomik güç, Hâmân'da ise bürokratik ve idarî güç şeklinde karşımıza çıkar. Böylece Kur'an, bâtıl düzenlerin yalnız siyasetle değil; servet, propaganda ve yönetim mekanizmalarıyla birlikte çalıştığını göstermektedir.

Bu tablo eski çağlarla da sınırlı değildir. Tarih boyunca farklı isimler altında benzer sistemler ortaya çıkmıştır. Kimi zaman krallıklar, kimi zaman diktatörlükler, kimi zaman ırk üstünlüğünü esas alan hareketler, kimi zaman da insanı yalnız maddeden ibaret gören ideolojiler şeklinde...

İsimler değişmiş olsa da temel mantık değişmemiştir: İnsanın Allah'a kulluğunu zayıflatmak ve onu başka bağlılıkların içine çekmek.

Asıl mesele, Firavun mantığının bugün hangi şekillerde yaşamaya devam ettiğini görebilmektir. Çünkü İblis'in imparatorluğu yalnız geçmişte kurulmuş bir yapı değildir; her çağda yeni isimler, yeni sloganlar ve yeni araçlarla kendisini yeniden üretmektedir.

Ancak İblis'in en büyük başarılarından biri devletleri ve sistemleri etkilemekten de öteye geçmektedir. Çünkü bir toplumu dışarıdan yönetmek zordur; fakat onun inancını içeriden değiştirmek çok daha kalıcı sonuçlar doğurur. Tarih boyunca İblis'in en etkili faaliyet alanlarından biri dinlerin içeriden dönüştürülmesi olmuştur.

DİNLERİN İÇERİDEN İŞGALİ

İblis'in En Büyük Zaferlerinden Biri

Bir dini tamamen ortadan kaldırmak zordur. İnsanlar kutsal kabul ettikleri değerlere kolay kolay sırt çevirmezler. Fakat bir dini içeriden dönüştürmek, onu aslından uzaklaştırmak ve insanlara bunu fark ettirmeden yapmak çok daha etkili sonuçlar doğurabilir. Bu sebeple İblis'in tarih boyunca kullandığı en başarılı yöntemlerden biri dinleri doğrudan yok etmek değil, onları tahrif etmek olmuştur.

Kur'an bu gerçeğe dikkat çeken önemli örnekler vermektedir. Bunlardan biri ruhbanlıktır. Allah Teâlâ şöyle

buyurur:

“Ruhbanlığı ise kendileri icat ettiler. Biz onu onlara farz kılmamıştık.” (Hadîd 27)

Dikkat edilirse burada açık bir inkârdan değil, dine ilave edilen bir uygulamadan söz edilmektedir. Sapma çoğu zaman dine düşmanlıkla değil, dindarlaşma iddiasıyla başlamaktadır. İnsanlar daha fazla takva, daha fazla maneviyat veya daha fazla yakınlık ararken Allah'ın emretmediği yollar üretebilmektedirler.

Şirk süreçlerinde de benzer bir tablo görülmektedir. İnsanlar çoğu zaman Allah'ı inkâr ederek değil, Allah'a yaklaşma iddiasıyla sapmışlardır; (bkz. Zümer 3). Salih kimselere duyulan sevgi zamanla aşırı yüceltmeye, ardından kutsamaya ve nihayet Allah ile kul arasına araçlar koymaya dönüşebilmiştir. Böylece kulluk yavaş yavaş Allah'tan başkalarına yönelmeye başlamıştır.

İblis'in kullandığı yöntemlerden biri de dini belirli şahısların veya seçkin zümrelerin tekeline vermektir. Oysa peygamberlerin getirdiği mesaj açıktır ve bütün insanlara yöneliktir. Buna rağmen tarih boyunca bazı hareketler kurtuluşu gizli bilgilerde, özel yorumlarda veya belirli kişilere mutlak bağlılıkta aramıştır. Hakikatin ölçüsü vahiy olmaktan çıkıp şahıslar haline geldiğinde ise din, insanları Allah'a götüren bir rehber olmaktan çıkıyor.

Bu yüzden İblis'in en büyük başarılarından biri insanları dinsiz yapmak değil, hakikatten uzaklaşmış bir dini, hakikat zannetmelerini sağlamaktır. Çünkü açık inkâr çoğu zaman fark edilir; fakat din görüntüsü altında gelen sapmalar çok daha zor fark edilir.

Nitekim tarih boyunca ortaya çıkan birçok şirk anlayışı, bâtınî hareket, kutsal şahıs kültü ve din adına üretilen hurafe bu yöntemle yayılmıştır. Firavun “ben sizin en büyük rabbinizim” dediğinde sözü kâfirliktir fakat Hallac-ı Mansur bunun benzerini söylediğinde te'vili aranmaktadır!..

İblis'in faaliyetleri din alanıyla sınırlı değildir. Modern çağda onun etkisinin en güçlü hissedildiği alanlardan biri de düşünce dünyasıdır. Özellikle bilimin üzerine giydirilen materyalist yorumlar ve insanı yalnız maddeden ibaret gören anlayışlar, çağımızın en etkili yönlendirme araçlarından biri haline gelmiştir.

İBLİS İMPARATORLUĞUNDAN KURTULUŞ

Muhlis/Muhlas Kulların Yolu

Kur'an'ın anlattığı mücadele ne kadar büyük olursa olsun, Allah Teâlâ İblis'e mutlak bir güç vermemiştir.

İblis'in kendisi bile ulaşamayacağı kesimi itiraf etmektedir:

“İzzetine andolsun ki onların hepsini mutlaka azdıracağım. Ancak ihlâsa erdirilmiş kulların müstesna.” (Sâd 82-83)

Bu nedenle Kur'an'ın çözümü karmaşık değildir.

İhlâs...

Takva...

Vahye bağlılık...

Ve Allah'a yönelmek...

İblis'in bütün projesi insanı Allah'tan başka şeylere bağlamak üzerinedir. Kimi zaman servete, kimi zaman güce, kimi zaman ideolojilere, kimi zaman şahıslara, kimi zaman da kendi hevâsına...

İhlâs ise bütün bu bağları koparıp insanı doğrudan Allah'a bağlar.

Bu yüzden İblis'in en büyük korkusu bilgili insanlar değil, samimi insanlardır.

En büyük engel kalabalık cemaatler değil, ihlâslı kullardır.

En büyük yenilgisi de Allah'a teslim olmuş kalpler karşısındadır.

Kur'an'ın öğrettiği korunma yolu budur:

Zan yerine delile sarılmak.

Hevâ yerine vahye sarılmak.

Şahıslara değil Allah'a bağlanmak.

Çoğunluğa değil hakikate tabi olmak.

Ve şeytanı hafife almadan, fakat Allah'ın yardımından da ümit kesmeden yaşamaktır.

SONUÇ

Bu yazıda farklı bir emperyalizmden söz ettik.

Ordularla kurulan, sınırlarla çizilen ve haritalarla gösterilen imparatorluklardan değil; Âdem (a.s.)'den kıyamete kadar uzanan bir hâkimiyet projesinden...

Kur'an'ın haber verdiği bu büyük mücadelede İblis, insanlığın çoğunu hedef almış, insan ve cin şeytanlarını kullanmış, zanları, hevâları, ideolojileri, bâtıl dinleri ve yaldızlı sözleri silah edinmiştir.

Bugün üzerinde düşünmemiz gereken soru şudur:

İblis'in hâkimiyeti ne kadar geniştir?

Ve biz bunun neresindeyiz?

Toplumlarımızda Allah'ın hükmünün yerine insanların hükümleri geçirilmişse,

vahyin yerine zanlar geçirilmişse,

tevhidin yerine şahıslar geçirilmişse,

hakikatin yerine sloganlar geçirilmişse,

İblis'in projesi yalnız geçmişte kalmış değildir.

Bu sebeple mesele yalnız İblis'i tanımak değil, onun izlerini tanıyabilmektir.

Batıl din ihraç eden merkezler nerelerdedir?

Zulüm ordularını besleyen merkezler nerelerdedir?

Fitne planlarının yapıldığı merkezler nerelerdedir?

İnsanı Allah'tan uzaklaştıran fikirlerin üretildiği merkezler nerelerdedir?

Bu soruların cevapları bazen bir sarayda, bazen bir mabette, bazen bir okulda, bazen bir ekranda, bazen de insanın kendi nefsinde karşımıza çıkabilir.

Kur'an'dan öğrendiğimiz:

Şeytan düşmanımızdır; onun süslü yollarını tanımalıyız.

Vahye sarılmalı ve mutlaka ihlâslı kul olmalıyız.

Ey iman edenler! Allah'a karşı muttaki olun ve ancak Müslümanlar olarak ölün. (Âl-i İmrân 102)

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

MEHMET AYMAN

Sırların Sahibi

Bir varmış bir yokmuş iken zamanda

“Ol” dedin mevcudat oldu o anda

Sırrını gizledin kevn'ü mekânda

Sırların sahibi sensin Allah'ım

Hiçbir şey yok iken yalnız sen vardın

Murat ettin mevcudatı yarattın

Yedi kat semadan gök kubbe yaptın

Her şeyin Hâlik'ı sensin Allah'ım

Gökten yağmur indi nebat yeşerdi

Toprak bir verene yirmi kat verdi

Cümle canlı varlık ondan beslendi

Rezzak'ı Âlemîn sensin Allah'ım

Kevn'ü-Mekân senin kudret senindir

Melekûta hâkim kuvvet senindir

Bize rahmet eyle bizi sevindir

Kabz'u-Bast'a mâlik sensin Allah'ım

Her kime sordumsa seni söyledi

Dedi; 'Neylediyse güzel eyledi'

Kul Mehmed'im her an şükür eyledi

Hamd'e lâıyk ilah sensin Allah'ım

İslam ve Müslümanlar emperyalist olamazlar

tarihî gerçeklik, Osmanlı'nın farklı kavimlerin dillerini ve kültürel kimliklerini tümüyle ortadan kaldırmaya dönük bir asimilasyon politikası izlemediğini göstermektedir.

İslam'ın hayat tasavvuru; kardeşliği, adaleti, merhameti ve kul hakkını merkeze alan bir nizam üzerine kuruludur. Kendi menfaatini başkasının hakkı üzerine bina eden, insanı ve coğrafyayı sömürülecek bir meta olarak gören emperyal zihniyetin bu anlayış içinde meşruiyet bulması mümkün değildir. Zira İslam'ın inşa etmek istediği insan tipi, sahip olduklarını paylaşan, gücü zulmün değil hakkın hizmetine veren, kardeşinin hukukunu kendi hukuku kadar aziz bilen bir şahsiyettir.

Kur'an'da mümin ve kâfir vasıfları dikkatle incelendiğinde, emperyal davranışların mümin kimliğiyle bağdaşmadığı açıkça görülür. Mümin; emanete riayet eden, adaletten sapmayan, ölçü ve tartıda dürüst davranan, yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaktan sakınan kişidir. Buna karşılık emperyalist karakter; güç sarhoşluğu, tahakküm arzusu, serveti tek elde toplama hırsı ve zayıfı ezme eğilimi üzerine kuruludur. Bu iki ahlaki yönelişin aynı kalpte yerleşmesi mümkün değildir. Çünkü iman, insanın dünyaya, mala, iktidara ve başka toplumlara bakışını kökten dönüştüren bir bilinçtir.

“Kendisi için istediğini kardeşi için de istemek” iman ahlakının temel ölçülerinden biridir. Bu ilke, Müslümanların Balkanlar'da, Afrika'da ve farklı coğrafyalarda karşılaştıkları topluluklara bakışında belirleyici olmuştur. İnsanların dili, rengi, kavmi veya coğrafyası ne olursa olsun; can, mal, din, namus ve haysiyet dokunulmazlığı İslamî idarenin temel sorumluluk alanı olarak görülmüştür. Bu sebeple Müslüman idare anlayışı, yalnızca hâkimiyet kurmayı değil, hâkimiyet altındaki insanların temel haklarını korumayı da vazife saymıştır.

1923 yılına kadar geniş bir tarihî süreçte İslam'ın hayat bulduğu coğrafyalara bakıldığında, yaygın ve sistematik

bir zoraki dil ya da din değiştirme siyaseti görülmez. Aksine, farklı inanç ve kültür topluluklarının kendi varlıklarını sürdürdükleri, ibadetlerini ve geleneklerini büyük ölçüde koruyabildikleri bir toplumsal zemin oluşmuştur. Bu durum, Müslüman hâkimiyet tecrübesini modern sömürgecilikten ayıran en temel farklardan biridir.

Bugün bazı platformlarda, batılı emperyal güçlerin etkisiyle kendi ana dillerinden uzaklaştırılmış veya batı dillerini zorunlu şekilde kullanır hâle gelmiş Müslüman coğrafyaların insanların Osmanlı'yı emperyalistlikle suçladığına şahit olunmaktadır. Oysa akliselimle düşünüldüğünde şu soru kaçınılmazdır: Eğer Osmanlı gerçekten emperyal bir tavır takınmış olsaydı, asırlarca idaresi altında bulunan toplumların öncelikle Türkçeyi zorunlu olarak konuşmaları gerekmez miydi? Halbuki tarihî gerçeklik, Osmanlı'nın farklı kavimlerin dillerini ve kültürel kimliklerini tümüyle ortadan kaldırmaya dönük bir asimilasyon politikası izlemediğini göstermektedir.

Aynı değerlendirme Balkanlar için de geçerlidir. Batılı despot idarelerin baskısından bunalan birçok Balkan topluluğu, Osmanlı yönetiminde nispeten daha adil ve düzenli bir idare zeminini bulmuştur. Elbette tarihî süreçler tek boyutlu değildir; siyasi çekişmeler, milliyetçi akımlar, dış müdahaleler ve yerel komitacılık faaliyetleri zamanla bölgenin kaderini değiştirmiştir. Osmanlı'nın zayıflamasıyla birlikte yükselen ulusalcı hareketler, Balkanlarda yeni devletlerin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Buna rağmen, “Osmanlı Balkanlarda zorunlu dil ve din dayatması yapsaydı bugünkü tablo farklı olur muydu?” şeklindeki tartışmalar, aslında Osmanlı idaresinin emperyal karakterden ne kadar uzak durduğunu gösteren dikkat çekici bir tarihî sorudur.

Emperyalist karakterin beslendiği ruh hâli, İslam'ın insana kazandırdığı diğerkâm, paylaşımcı ve emanet merkezli ruh hâlinin tam karşısındadır. Portekiz, İspanya ve İngiltere gibi sömürgecilik tarihinde öne çıkan devletlerin dünyaya açılış biçimi çoğu zaman keşif adı altında işgal, talan ve kaynak transferiyle sonuçlanmıştır. Kristof Kolomb'un yaşadığı dönemde İspanya'da Müslümanlara yönelik büyük baskılar yaşanması ve 1492'de Endülüs'ün yıkılması, bu zihniyet farkını daha da görünür kılar. İber Yarımadası'nda Müslümanların varlık göstermeye başladığı 711'den itibaren oluşan medeniyet tecrübesi, yerli halkların zulümden adalete sığınma arayışlarıyla da yakından ilişkilidir.

Müslümanlar, İber Yarımadası'nda bulundukları uzun süreçte yaşadıkları coğrafyayı ilim, sanat, mimari, tarım, felsefe ve şehircilik bakımından yüksek bir medeniyet havzasına dönüştürmüşlerdir. Endülüs, yalnızca İslam dünyası için değil, skolastik baskılar altında düşünce ufku daralan Avrupa için de ilmin ve irfanın taşıdığı önemli bir köprü olmuştur. Bu tecrübe, sömürgeciliğin yaptığı gibi insanı köleleştirmeye ve toprağı yağmalamaya değil; bilgiyi çoğaltmaya, şehirleri mamur etmeye ve farklı kültürleri bir arada yaşatmaya yönelmiştir. Bu sebeple İslam medeniyetinin tarihî mirası, emperyalist tahakkümden ziyade adalet, emanet, imar ve insan onurunu koruma ilkeleriyle okunmalıdır.

Bugün Afrika kıtasının emperyal güçler tarafından fakirleştirilmiş insanları, artık emperyalistlerden hesap sorma bilincini kazanabilmişlerdir. Afrika'da meşhur olan şu söz, Batı'nın nasıl bir sömürü çarkı kurduğunun çarpıcı bir göstergesidir:

“Elimize İncil'i verdiler, bütün maddelerimizi ve imkânlarımızı alıp gitti-

ler.” Emperyalistlerin dini aracı kılmak suretiyle nasıl bir düzen kurdukları bu veciz ifade ile anlatılmıştır. Çok ilginçtir ki Batı’nın din aracılığıyla insanları Hristiyanlaştırma çabalarının altında da sömürü anlayışının devamı mevcuttur. Yani kilise ve papalık, çoğu yerde emperyalizmin maşası olarak kullanılmıştır. Afrika’da misyonerlik, ticaret ve askerî işgalin çoğu zaman birbirini takip eden ve birbirini besleyen araçlar hâline gelmesi, bu gerçeği daha da açık biçimde ortaya koymaktadır.

Hatta kilise görünümlü ajanlık sistemleri, sömürgelerde emperyalistlerin eli ayağı, gözü kulağı olmuşlardır. Anlattığımız şeyler insanlık adına bakınca utanılacak şeylerdir. Özellikle insanların yumuşak karınları olan din kullanılarak, onlara cennet vaatleriyle ellerinde avuçlarında ne varsa alınmıştır. Bu arada İslam’ın ilk şehitleri Yasir ve Sümeyye, kâfirler tarafından işkenceyle öldürülürken yanlarından geçen Hz. Muhammed’in “Sabredin Yasir ailesi, Allah size cennet vadediyor.” telkini düşünülecek olursa, zaten dünyalık adına bir şeyleri olmayan Yasir ailesine yapılan bu telkinin, Batılıların çıkar amaçlı hortumculuk adına yaptıkları cennet vaadiyle zerre miktar alakası yoktur. Birinde mazluma sabır ve ahiret tesellisi vardır; diğlerinde ise mazlumin inancını istismar ederek malını, emeğini, toprağını ve geleceğini gasp etme düzeni vardır.

Emperyalizmin Batı tarafından ya da Batı kökenli Amerikalılar tarafından icra edilmiş olmasını enteresan buluyorum. Neden dünyanın diğer ülkelerinde Avrupalı emperyalistler misali başkaca emperyalist örnekleri ortaya çıkmamıştır? Diğer ülkelere göre daha üst teknolojiye sahip olan Japonya, Çin, Hindistan gibi ülkeler neden ABD, Portekiz, İspanya ve Hollanda gibi sömürgecilik yapmamışlardır? Acaba bu devletlerin parselasyonu sonrasında bu yeni tip güç odaklarına imkân mı kalmamıştır ya da eski tip sömürgecilik anlayışı iflas etmiştir de yeni emperyalistler kendine alan mı bulamamaktadır? Bu soru, emperyalizmin yalnızca askerî güçle değil, tarihî fırsat, deniz hâkimiyeti, ticaret yolları ve zihniyet meselesiyle de ilgili olduğunu göstermektedir.

Görülen gerçeklik şudur: Eski tip emperyalizm bitmiştir. Yeni tip emperyalizm ise kaynak kullandırılmak suretiyle sömürüyü devam ettirme eğilimindedir. Ya da lojistik yollarının ve tedarik zincirinin kontrol altına alınması sonucu ülkeler sömürge sistemine dâhil edilmektedir. Çünkü günümüz dünyasında limanlar, enerji hatları, veri akışı, finans kanalları, hammadde güzergâhları ve tedarik zincirleri yeni sömürgeciliğin görün-

Emperyalistlerin dini aracı kılmak suretiyle nasıl bir düzen kurdukları bu veciz ifade ile anlatılmıştır. Çok ilginçtir ki Batı’nın din aracılığıyla insanları Hristiyanlaştırma çabalarının altında da sömürü anlayışının devamı mevcuttur. Yani kilise ve papalık, çoğu yerde emperyalizmin maşası olarak kullanılmıştır.

meyen cepheleri hâline gelmiştir. Son dönemlerin sömürgeci çatışmalarında Çin ve ABD arasında el altından yapılan kapasite ve alan daraltmaları, güç çatışmalarının hangi noktalara evrileceğini bize göstermektedir.

Çin’in enerji kaynaklarını kontrol etmek amaçlı ABD’nin Venezuela’yı işgaline, bu işten en çok rahatsız olan Çin tepki vermemiş gibi göründü. İşin aslı hiç de öyle basit bir izahla geçiştirilecek bir boyutta değildi. Çin’in buna karşı yaptığı hamle, dünyada liman işletme hakkı olan ülkelerde ABD aleyhine iş yavaşlatmaları yapmak; lojistik alanında konteyner piyasası ve gemi taşımacılığı işlerinde erişim yavaşlatması yoluyla büyük Amerikan şirketlerine zarar vermek şeklinde kendini göstermiştir. Artık büyük güçler her zaman cephede karşı karşıya gelmemekte; kimi zaman limanda, konteynerde, enerji hattında, yazılımda, ödeme sisteminde ve tedarik zincirinde birbirlerinin boğazını sıkılmaktadır.

Bütün bu uygulamalar, artık emperyalizmin tek kutuplu olmaktan çıktığını; dünya çapında gelişmiş yeni aktörlerin, eski kaba usuller yerine daha usturuplu fakat daha etkin yöntemler kullanarak “uluslararası rekabet” diye ifade edilen yeni emperyal argümanın arkasından çıkar çatışmalarını sürdürüklerini göstermektedir. Dün toprağı işgal eden güç, bugün borçlandırarak, bağımlı kılarak, altyapıyı ele geçirerek, enerji akışını kontrol ederek ve dijital ağları yöneterek aynı sonucu almaya çalışmaktadır.

Türkiye’nin son zamanlarda ortaya koyduğu “Dünya beşten büyüktür.” sloganıyla beraber insanlar “Kral çıplak.” deme cesaretini buldular. Bu söz, yalnızca Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ndeki beş daimi üyenin imtiyazına itiraz değil; aynı zamanda küresel düzenin adalet, temsil ve haksaniet bakımından çöktüğünün açık ilanıdır. Ayrıca ülkelerin imkânlarını kazan-kazan mantığıyla ortaklaşa kullanma tarzında yapılan iş birlikleri, artık dünya düzeninin emperyalistlerin eskisi gibi rahat ekmek yiyemeyeceği bir boyuta döndüğünü göstermektedir.

Son ABD, İsrail ve İran savaşı, em-

peryalizmin ülkeleri “koruma” palavralarıyla dünyaya salma salamayacağının göstergesi olmuştur. İran tarafından gösterilen dirayetli tavır, ABD başkalarını maymuna çevirmiştir. Böylece küresel emperyalizm, uzak coğrafyalarda eskisi gibi derebeylik sürme gücünü kaybetmiştir. Artık tehdit edilen ülkeler, yalnızca korkuya teslim olan pasif aktörler değildir; kimi zaman askerî, kimi zaman ekonomik, kimi zaman diplomatik ve kimi zaman teknolojik araçlarla cevap verebilecek yeni direnç alanları oluşturmaktadır.

Emperyalizme karşı bölgesel ittifakların kurulması, Türkiye gibi ülkelerin kendi savunma sanayilerini inşa etmeleri, emperyalistlerin elindeki silah tekeli de kırmıştır. Böylece rekabet olmaksızın sömürü aracının bir parçası olarak pazarlanan silahlar, emperyalistlerin sınırsız beslenme kaynağı olmaktan çıkmıştır. Hatta Afrika ülkelerinin daha teklifsizce ve ekonomik olarak silahlanmasına vesile olunması gibi bir yol açılmış olduğu için emperyal devletlerin savaş ekonomisindeki güçleri yerle bir olmuştur. Yerli savunma sanayileri, bölgesel iş birlikleri ve alternatif tedarik kanalları çoğaldıkça, emperyal güçlerin “sana güvenlik satırım, karşılığında iradeni alırım” düzeni de çatırdamaya başlamıştır.

Sonuç olarak emperyalizm, hangi kılığa girerse girsin insanın onurunu, toplumların iradesini ve milletlerin geleceğini hedef alan bir tahakküm düzenidir. İslam’ın adalet, emanet ve kardeşlik merkezli dünya görüşü ise bu düzenle bağdaşmaz. Bugün yapılması gereken, eski ve yeni bütün sömürü biçimlerini doğru okumak, mazlum coğrafyaların sesini yükseltmek ve insanlığın ortak geleceğini birkaç gücün insafına bırakmamaktır.

Emperyalizmin Öncü Kuvveti Oryantalizm

“Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın.” (Araf 56)

“Tanımlamazsan tanımlanırsın !”

Modern dönemde İslam dünyasının karşı karşıya kaldığı en önemli meselelerden biri Batı ile kurduğu ilişkinin mahiyetidir. Özellikle sömürgecilik tecrübeleri, modernleşme süreçleri ve küresel güç dengelerindeki değişimler, Müslümanları Batı’nın İslam dünyasına yönelik politikalarını ve bilgi üretim süreçlerini sorgulamaya yöneltmiştir. Bu sorgulamanın merkezinde yer alan iki temel kavram ise “Emperyalizm” ve “Oryantalizmdir”. Emperyalizm ve Oryantalizmin ne olduğuna geçmeden önce küçük bir hikâyeye bu kavramları ve aralarındaki bağlantıyı netleştirebiliriz.

Bir gün dere kenarında kurt ve kuzu su içerlerken kurt kuzuya dönüp, “Seni yiyeceğim!” demiş. Kuzu sormuş: “Neden, ne yaptım ben sana?” Kurt, “Suyumu bulandırıyorsun!” demiş. Bunun üzerine kuzu, “Nasıl olur? Sen suyun üst kısmındasın ben ise altında. Asıl sen benim suyumu bulandırıyorsun” demiş. Kurt kuzuyu yemeyi kafayı takmış ya hemen, “Geçen sene kardeşin suyunu bulandırmıştı” demiş. Kuzu bunun üzerine, “İyi de, benim kardeşim yok ki” demiş. Verecek cevap bulamayan

kurt celallenerek, “Olsun, ben yine de seni yiyeceğim.” Kurt, hain emellerine ulaşmak için önce meşruiyet üretmeye çalışıyor. Yani sadece fiziksel güçle değil, beraberinde bir gerekçe, bir anlatı kullanıyor. Bu hikâyeye, yaşadığımız şu günlerde ABD ve İsrail’in en hafif anlamıyla, pervasız, despotik, kibirli ve zalim tavrını ne de güzel anlatmaktadır. Onların gerekçesi ise çok “masum bir istek” (!): Ortadoğu’ya “demokrasi ve huzur” getirmek.

Yukarıdaki hikâyemizi Emperyalizm ve Oryantalizm ilişkisi bağlamında izah etmeye çalışırsak; kurdun güç üstünlüğünü kullanarak ne olursa olsun nihayetinde kuzuyu yemeye çalışması Emperyalizmle ifade edilebilirken, yemek için “sözde bahaneler” üretmesi de Oryantalizmle izah edilebilir.

Emperyalizm, siyasi, ekonomik, askerî ve kültürel hâkimiyet kurma pratiğini ifade ederken, Oryantalizm ise, Batı’nın Doğu’yu tanımlama ve temsil etme biçimini ifade eder. Bu iki kavram arasında güçlü bir ilişki bulunur. Batının “öteki” ile ilişkisinin yalnızca güç mücadelesi değil, aynı zamanda bilgi, kimlik ve medeniyet inşası mese-

lesi olduğu unutulmamalıdır.

Emperyalizm, Kur’an’ın karşı çıktığı zulüm, büyüklük taslama ve sömürü biçimidir. Kuran’da ezen ve ezilenler arasındaki ilişkiler “müstekbir ve mustazaf” kelimeleri üzerinden ele alınır. Mesela Firavun ve İsrailoğulları’nı konu edinen kıssa, sadece tarihsel bir olay değil, her dönemde ortaya çıkabilecek baskıcı ve sömürücü güçlerin sembolik bir anlatımıdır.

Ziyaeddin Serdar’ın *Kültürel Sömürgecilik ve Oryantalizm* kitabına göre, tarihi süreçte İslam Dünyasında oryantalizmin temelleri Emevi Halifesi Yezid’in yakın dostu olan, Hristiyan âlim (!) Yuhanna ed-Dimeşki (ö.748) tarafından atılmıştır. Yuhanna ed-Dimeşki, İslam’ı putperest bir kült, Kâbe’yi bir put, Hz. Muhammed’i ise dinsiz ve şehvet düşkün bir kişi ve İslam’ın da Ariusçu bir keşişin talimatlarıyla Eski ve Yeni ahitten devşirildiğini iddia etmiştir. Yuhanna ed-Dimeşki ve benzerlerinin yazıları ve ithamları İslam üzerine kaleme alınan tüm Hristiyan metinlerinin klasik kaynağı haline gelmiştir. Süreç içinde İslam’ın doğuşundan yüzyıl bile geçmeden Avrupa İslam’ı sınırlarında bulduğunda İslam, Hristiyan Dünyası için siyasi ve entelektüel bir sorun haline geldi. İslam Dünyası bağlamında Oryantalizm, Avrupa’nın İslam’ın Meydan okumasına karşı geliştirdiği tutumu “gerekçelendiren” bir söylem olarak ortaya çıktı. Kasıtlı yanlış anlama ve tahsilli cehalet, Avrupa muhayyilesine hâkim olarak, Oryantalizmin yönlendirici ruhu olmaya devam etmiştir. Devam eden süreçte çoğalan bu tür anlatılar ve sömürgecilik hırsı, açgözlülüğü ve Hristiyanlığın kutsallık arzusunun bir karışımı neticesinde Haçlı Seferleri ve Endülüs Emevileri’nin kıyımı gibi nice vahşetlere dönüşmüştür. Hatta Haçlı Seferleri halk muhayyilesi üzerinde öylesine güçlü bir hâkimiyet kurmuştur ki Müslüman dünyaya yönelik fiilli seferler sona erdikten sonra bile Batı düşüncesinde yıllarca devam etmiştir. Halen Avrupa’da var olan “Osman-

İslam düşünürleri açısından Oryantalizm ve Emperyalizm tartışmaları, Batı ile ilişkilerin mahiyetini anlamaya yönelik kapsamlı bir düşünsel çabanın ürünüdür. Bu tartışmalar yalnızca sömürgecilik veya siyasi hâkimiyet meseleleriyle sınırlı değildir; aynı zamanda bilgi, kimlik, kültür ve medeniyet sorunlarını da içermektedir.

lı imajında” bile geçmişten gelen bu etki/ ön yargı vardır.

Modern zamanlarda Batı açısından Oryantalizm, tarihsel olarak Doğu toplumlarının dili, dini, kültürü ve tarihi üzerine yapılan Batılı araştırmaları ifade etse de, özellikle Edward Said’in çalışmalarıyla birlikte daha eleştirel bir anlam kazanmıştır. Said’e göre “Batı, Doğu’yu çoğu zaman geri kalmış, ırasyonal, pasif ve gelişmeye muhtaç bir yapı olarak tasvir etmiş; böylece Doğu üzerindeki siyasi ve kültürel müdahalelerini meşrulaştıran bir söylem üretmiştir. Bu yönüyle Oryantalizm yalnızca akademik bir faaliyet değil, aynı zamanda bir iktidar ve temsil mekanizmasıdır.”

Oryantalizm Doğu hakkında belirli imgeler ve kalıplar üretirken, Emperyalizm bu söylemlerin oluşturduğu meşruiyet alanı üzerinden siyasi ve ekonomik nüfuz kurmaktadır. Bu hâkimiyet yalnızca askerî işgallerle sınırlı değildir; ekonomik bağımlılık, kültürel nüfuz ve bilgi üretimi yoluyla da gerçekleştirilmektedir.

İslam düşünürleri açısından Oryantalizm ve Emperyalizm tartışmaları, Batı ile ilişkilerin mahiyetini anlamaya yönelik kapsamlı bir düşünsel çabanın ürünüdür. Bu tartışmalar yalnızca sömürgecilik veya siyasi hâkimiyet meseleleriyle sınırlı değildir; aynı zamanda bilgi, kimlik, kültür ve medeniyet sorunlarını da içermektedir.

Çağdaş İslam düşüncesinde Oryantalizm ve Emperyalizm meselesi farklı perspektiflerden ele alınmıştır. Malik Bin Nebi, sorunun yalnızca Batılı sömürgeci güçlerde aranamayacağını savunur. Ona göre asıl mesele, Müslüman toplumların “sömürgeleştirilebilirlik” durumudur. Malik Bin Nebi, emperyalizmin ancak iç zayıflıklar, düşünsel durgunluk ve medeniyet krizleri sayesinde etkili olabileceğini ileri sürer. Bu nedenle çözümün dış güçleri suçlamaktan çok, medeniyet bilincini yeniden canlandırmak ve üretken bir düşünce yapısı geliştirmek olduğunu savunur.

Taha Abdurrahman ise meseleyi epistemolojik ve ahlaki bir zeminde değerlendirir. Ona göre modern Batı düşüncesi kendi tarihsel tecrübesini evrensel bir model olarak sunmakta ve diğer toplumları bu modele göre

değerlendirmektedir. Bu durum düşünsel bağımlılık ve kavramsal sömürgeleşme üretmektedir. Taha Abdurrahman’ın eleştirisi yalnızca Batı’ya değil, Batı’nın kavramlarını sorgulamadan benimseyen Müslüman toplumlara da yöneliktir. Ona göre gerçek özgürleşme, özgün kavramsal üretim ve ahlaki temeller üzerine inşa edilmiş bir modernlik anlayışıyla mümkündür.

Mutahharî de emperyalizmi yalnız ekonomik ve siyasi bir sorun olarak görmez. Ona göre kültürel yabancılaşma ve fikrî sömürgecilik, toplumların kimliklerini kaybetmelerine yol açan daha derin tehditlerdir. Mutahharî, taklitçi Batıcılığı ve kültürel bağımlılığı eleştirir. Ona göre asıl özgürlük, düşünsel bağımsızlığın korunmasıyla mümkündür.

Şurası açıktır ki tarih boyunca İslam ve Batı medeniyetleri arasında yalnız savaşlar değil, yoğun bilgi alışverişleri ve kültürel etkileşimler de yaşanmıştır. Bununla birlikte modern dönemde Batı’nın bilgi üretimindeki üstünlüğü, yeni bir güç ilişkisini, epistemolojik bir güç mekanizmasını ortaya çıkarmıştır. Bu durum Müslüman toplumların kendi kimliklerini *Batı’nın ürettiği kategoriler ve kavramlar* üzerinden tanımlamaya başlamalarına sebebiyet vermiştir. Dolayısıyla çözüm için medeniyet bilinci, Batı düşüncesine karşı eleştirel düşünce ve özgün bilgi üretimini ön plana çıkarmak elzem gözükmektedir.

Diğer bir deyişle, Müslüman düşünürlerin genelinin hemfikir oldukları nokta; Batı ile ilişkilerin yalnızca siyasi ve ekonomik düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğidir. Bilgi üretimi, kültürel temsil, kimlik inşası ve medeniyet tasavvuru bu ilişkinin temel boyutlarını oluşturmaktadır. Bu çerçevede Oryantalizm ve Emperyalizm eleştirileri, yalnızca Batı karşıtlığı olarak değil, aynı zamanda Müslüman toplumların kendi düşünsel kaynaklarını yeniden keşfetme ve üretme çağrısı olarak değerlendirilmelidir. Çünkü bilgi üretemeyen, kendi kavramlarını geliştiremeyen ve medeniyet perspektifini kaybeden toplumlar, siyasi bağımsızlıklarını korusalar bile *kültürel ve epistemolojik bağımlılıktan* kurtulamazlar.

Bir örnek olarak, Abbasiler dönemi

mindeki Ulûmü’l-Hikme dönemi ile modern zamanlardaki felsefe ve düşünce hayatımızın mukayesesi yapılarak karşı karşıya kaldığımız durum netleştirilebilir. İslam’ın geniş coğrafyalara yayılmasıyla Müslümanlar farklı medeniyetlerle karşılaşmıştır.

Özellikle Abbasiler döneminde bilim ve kültüre verilen önem sonucunda yabancı eserlerin tercümesi teşvik edilmiştir. Tercüme faaliyetleri Emevîler döneminde başlamış olsa da sistemli ve kapsamlı bir şekilde Abbasiler döneminde gelişmiştir. Ulûmü’l-Hikme dönemi, İslam düşünce tarihinde özellikle 8.-10. yüzyıllar arasında ortaya çıkan ve yabancı kültürlerden gelen bilimsel ve felsefi eserlerin Arapçaya çevrilerek İslam dünyasına kazandırıldığı dönem ifade eder. Bu dönemde Müslümanlar, Antik Yunan, İran ve Hint medeniyetlerinin bilimsel mirasını inceleyerek geliştirmişlerdir. Mesele Müslüman filozofların/ hakîmlerin kendi öz kaynaklarına olan güvenle, felsefe alanında Yunan’dan tevarüs eden 200 civarındaki felsefi mesele, 700’ün üzerine çıkarılıp, dönüştürülerek İslam düşünce sistemine dâhil edilmiştir. Günümüzde ise Batı ile felsefi/ düşünsel karşılaşmalar Batı karşısında ezik, (Akif Emre’nin tabiriyle) “Müstagrip Aydınlar” bir türlü üzerlerinden atamadıkları “aşağılık kompleksiyle” yeni bir şey üretemedikleri gibi, daima Batının kavramlarıyla düşündükleri için bırakın tanımlamayı, “tanımlanır” olmuşlardır.

Sonuç olarak, Batılı, hedeflerini akademik disiplinler halinde sistemleştirir ve ardından bu hedefleri Doğu araştırmalarına yansıtır. Oryantalizmin ifade etmeye başladığı Doğuya dair kültür ve medeniyetlere dair temsiller; inşa edilmiş, manipüle edilmiş bir bilgiye dayanır. Böylece oryantalizm İslam’ı ve diğer Medeniyetleri Avrupa’nın Tanrı, insan, doğa, toplum, bilim ve tarih tasavvurları ile incelemiş, “Ötekini” mütemediye aşağı ve geri kalmış olarak nitelemiştir. Bu dün olduğu gibi bugün de böyledir. Oryantalizm, sömürge dönemlerinde olduğu kadar bugün de etkisini sürdüren, otomatik bir sistemdir.

Asıl mesele, Batı’yı bütünüyle reddetmek veya sorgusuz biçimde taklit etmek değildir. Asıl mesele, kendi düşünsel ve medenî birikimine yaslanarak dünyaya söyleyecek bir sözü/iddiası olan, diğer medeniyetlerle öz güvenli ilişkiler kurabilen, özgün kavram, özgün bilgi üretebilen ve kültürel özgüvenini koruyabilen bir medeniyet perspektifi geliştirebilmektir. Bu yalnızca geçmişin muhasebesi değil, aynı zamanda geleceğin inşasına yönelik bir bilinç çağrısıdır.

Geçmişten Günümüze Emperyalizm

Emperyalist devletlerin uyguladığı politikaların başında baskı ve yıldırma politikası gelir. Müstemleke haline getirilmiş ülkenin yönetimi sömürgeci devlete geçer.

Emperyalizm, Latince “**imperi-um**” (imparatorluk, üstün güç, egemenlik) ve “**imperare**” (buyurmak, yönetmek, emretmek) köklerine dayanır. Fransızca *impérialisme* veya İngilizce *imperialism* kelimelerinden Türkçeye geçmiştir. İmparatorluklar, birçok ülke toprağının işgal edilmesiyle kurulduğu için bu ismi almıştır. Bir ülkenin siyasi idaresinin ele geçirilmesi ve ekonomik açıdan sömürülmesidir.

Emperyalizm, insanlık tarihi boyunca var olagelen, güç sahiplerinin eliyle gerçekleştirilen, güçlünün güçsüzlere tahakkümü şeklinde, kabilelerin başka kabilelere, ulusların başka uluslara, devletlerin başka devletlere baskıyla, karşısındaki toplulukların özgürlüklerine ve maddi zenginliklerine hükmetmesidir. Emperyalizm; Sömürgecilik, Müstemleke, Yayılcılık, işgalcilik anlamına gelen bir terimdir.

Emperyalist devletlerin uyguladığı politikaların başında baskı ve yıldırma politikası gelir. Müstemleke haline getirilmiş ülkenin yönetimi sömürgeci devlete geçer. Bu nedenle devletin yasama- yürütme - yargı organları kısa ya da uzun vadede sekteye uğrar.

Sömürgeciliğin Temel Nedenleri

Ekonomik Çıkar: Sanayi Devrimi için gerekli ucuz hammadde ve üretilen malları satacak pazar ihtiyacı.

Jeopolitik Güç: Küresel ticaret yollarının ve stratejik noktaların kontrol altına alınması.

İdeolojik Kılıf: Avrupalı devletlerin kendi kültürlerini yayma ve sömürülen yerli halkları Uygarlaştırma!, Demokratikleştirme!, Özgürleştirme!, Medeniyet! götürme vs. gibi bahanelerle ülkeleri işgal edip her türlü zulmü işlemektedirler. Bu devletler yürüttükleri faaliyetlerle doğal ve insani kaynakları sömürmüş, yerel kültürleri asimile etmiş ve günümüzde dahi süregelen birçok ülkelerin sınırlarını

oluşturmuş ve birçok etnik sorunun temelini atmışlardır.

Genellikle şu şekilde sömürge sistemlerini uyguladılar;

Bir ülkenin topraklarını genişletmesi,

Bir ulusun veya toplumun başka bir ulusu veya toplumu vergiye bağlaması,

Bir ülkenin veya toplumun başka bir bölgeye kendi dilini ve kültürünü dayatması,

Bir ulusun veya toplumun başka bir ulus veya toplumun kaynaklarına el koyması, şöyle; Emperyalizmin ana nedeni ekonomik çıkarlardır. Bir ülke yeraltı kaynakları bakımından zengin ise o kaynaklara (Değerli madenler, altın, gümüş, petrol, doğalgaz vs. gibi) el konulur. Sömürülen kaynaklar sadece bunlarla sınırlı değildir. Ülkenin tarım ürünleri, pazarları, üretim tesisleri de emperyalist devletin kontrolüne geçer.

Tarihte Emperyalizm kavramı Roma da olmakla beraber yakın zamanda meşhur olması Fransız, İngiliz, Portekiz, İspanyol ve Hollandalıların sömürgeciliğini eleştirmek için kullanılmıştır.

Adaletsiz dünya düzeninde sömürgecilik genellikle şöyle gerçekleşir;

1-Çarpışarak kaybedenler: Bu tür sömürgecilikte söz konusu ülkede yaşayan halk, emperyalist güçlere karşı çıkar. Çatışmaların sonunda birçok can ve mal kaybı yaşanır. Emperyalist ülkenin silahlı kuvvetleri daha zayıf olan ülkeyi işgal eder ülkeye el koyar.

2- Baştan Köleliği kabul edenler: Bu tip sömürgecilikte ise sadece yönetim el değiştirir. Satın alınmış yönetimler marifetiyle o ülkenin doğal kaynaklarından ve ticari faaliyetlerinden elde edilen gelir, emperyalist devlete aktarılır.

Emperyalizm çeşitleri:

Emperyalist ülkeler sömürgeciliklerine bir kılıf bir gerekçe oluşturmuşlardır. Şöyle;

1-Toprakların Sömürülmesine Dayalı Emperyalizm: Topraklarını genişletmek isteyen devletlerin ve

imparatorlukların uyguladığı emperyalizm çeşididir. Hiçbir makul gerekçesi olmaksızın işgal durumudur. Burada “Fetih” ile “İşgal” kavramları sık sık birbirine karıştırılsa da farklıdır. İşgalde, silah gücü, dikta, zor kullanma ve baskı ön plandadır. Fetihte ise insanların Allah ve Rasülünün ilkelelerinin hakimiyetini kabul etme vardır. Fetihte amaç İ'layı- Kelimetullahtır. Fethedilecek halklara 3 alternatif sunulur. 1.Allahın dinine gir bize katıl. 2. Zımmi Hukukuna tabi ol her türlü can, mal, akıl, nesil ve din emniyetini sağlayalım bize vergi, cizye ver. 3. İlk iki maddeyi kabul etmiyorsan ya saldırmazlık anlaşması yapacaksın veya savaşı tercih etmiş olursun sonucuna katlanırsın. Peygamberimiz (SAV) den bu yana fethedilen ülkelerde yaşayanların 5 emniyeti sağlandı. Zorla din dayatılmadı. Bilerek isteyerek kabul ederse diye teklif edildi. Yoksa 1. ve 3. Yolu tercih etmiyorsa, zımmi hukukuna göre inanç ve yaşamına devam etti.

2-Vergiye Dayalı Emperyalizm: Bir ülkenin diğer ülkeyi hakkı olmayan vergiye bağlaması emperyalizm türüdür. Emperyalist devlet fiili olarak söz konusu ülkenin sınırları içerisinde bulunup bulunmaması önemli değil ülkenin parasını veya kaynaklarını sürekli almasıdır.

3-Kültürel Emperyalizm: Bir ülkenin, kültürel ya da dini değerlerini başka bir ülkeye baskı yoluyla benimsetmesine kültürel emperyalizm denir. Bu emperyalizm türünde medya, TV, radyo, sinema ve sanal medya birer propaganda ve sömürge aracı olarak kullanılır.

Tarihin bir kesiminde hasbelkader bir bölgede bulunmuş olan uluslar güya atalarının mirasına sahip çıkmak için başka ülkelerin topraklarına göz dikmektedir.

4-İdeolojik Emperyalizm: O ülkenin halklarından bir kısmının beyni yıkanarak parlak güzel bir sistem anlatılır buna inandırılır, akabinde askeri darbe veya devrimlerle o ülkenin tüm zenginliklerine el konulur.

5-Sosyal darwinizm olarak bilinen belirli ırkların üstün olduğu ve aşağı ırkları medenileştirme görevi olduğu inancı oluşturularak gelişmemiş toplumlara dayatılmıştır.

6-Coğrafi toplumlar, siyasi coğrafyacılar, coğrafi keşifler! emperyalizmin desteklenmesinde rol oynamıştır.

7-Teknoloji ve ekonomik verimlilik de emperyalizmin nedenleri olarak gösterilmiş, yeni teknolojiler ve altıyapıdan diğer toplumlar da yararlandırılmalı fikriyle önce ihtiyaç oluşturup sonra satıp ardından teknolojik bağımlılık oluşturarak sömürge sistemlerini gerçekleştirmişlerdir.

8-İşgal ederek emperyalizm: Bir ülke tarihten günümüze kadar Demokrasî adına, sosyalizm denilen güya sosyal adalet adına, faşist bir yönetim tarzı dayatarak veya etnik özerklik vereceğim vaadiyle o ülkenin tamamını veya bir kısmını işgal edip istediği bir yönetim ve idare oluşturarak sömürülür. Elde edilen kaynaklardan belli bir payı oluşturduğu elit yönetime ayırıp, kaynakların çoğunun dışarıya aktarılmasıyla gerçekleştirilir.

9-Antropolojik ve tarih algısı oluşturarak gerçekleşen emperyalizm.

Tarihin bir kesiminde hasbelkader bir bölgede bulunmuş olan uluslar güya atalarının mirasına sahip çıkmak için başka ülkelerin topraklarına göz dikmektedir. Gönüllü olarak yönetimlere razı olmasını beklemeden zorla bu şekildeki toprakların işgal edilmesi sömürgeciliktir. Gönüllü kabuller ortak ilkeler etrafında olan birleşmeler ve ittifaklar ve de fetihler sömürgecilik değildir.

Son 16-21.YY' de gerçekleşen emperyalist hareketler

Tarihi ve Klasik Emperyalizm (Sömürgecilik):

-16.YY.dan 20.YY'ın ortalarına kadar dünyayı sömürgeleştiren başlıca devletler şunlardır: Yeryüzünde yakın çağımızdaki sömürgecilik yani kolonyalizm faaliyetleri Avrupalı devletlerin 15. yüzyıldan itibaren askeri, siyasi ve

ekonomik güçlerini kullanarak denizaşırı topraklarda kurdukları tahakküm süreciyle yaygınlaşmıştır. Bu süreç güya "Keşifler Çağı" ile başlamış, "Sanayi Devrimi" ile hız kazanarak dünya genelinde hammadde ve pazar arayışına dönüşmüştür.

Tarihte öne çıkan başlıca sömürgeci Avrupa devletleri ve faaliyet alanları

1. Büyük Britanya (İngiltere) : Dünyanın en geniş sömürge imparatorluğunu kurdu (Güneş batmayan imparatorluk). Kuzey Amerika, Hindistan, Avustralya, Kanada ve Afrika'da aşağıdaki devletler sömürgesi idi ve hala birçoğu sömürgecidir. Saint Helena, Tanca, Sierra Leone, Madeira, Mauritius, Gambiya, Gana, Mısır, Botswana, Rodezya, Zimbabve, Zambiya, Uganda, Zanzibar (Tanzanya), Malavi, Svaziland, Seyşeller, Güney Afrika, Namibya, Nijer, Nijerya, Lagos, Kamerun, Kenya, başlıca sömürgeleri arasındaydı. Sömürgeciliğin öncüsü ve hala dünyada doğrudan ve dolaylı olarak en fazla sömürgesi olan ülkedir.

2. Fransa: Kuzey ve Batı Afrika (Cezayir, Senegal, Mali), Madagaskar ve Güneydoğu Asya (Hinduçin bölgesi: Vietnam, Kamboçya, Laos). Günümüzde dahi özellikle Batı Afrika'daki birçok ülke Fransa'ya ekonomik ve siyasi olarak bağımlıdır.

3. İspanya ve Portekiz: Coğrafi keşifler ve Amerika kıtasının sömürgeleştirilmesi süreçlerinde başrol oynamışlardır ve bu devletler sömürgeciliğin öncüleridir. **Portekiz;** Brezilya, Afrika kıyıları (Angola, Mozambik) ve Hindistan kıyılarında üsler kurdu. **İspan-**

ya; Güney Amerika'nın büyük kısmı, Orta Amerika ülkeleri Arjantin, Peru, Şili, Uruguay, Paraguay ve Karayipler'i ele geçirdi. Bu iki devletin faaliyetleri neticesinde Latin Amerika'da büyük oranda İspanyolca ve Portekizce konuşulmaktadır.

4. Hollanda: 17. yüzyılda deniz ticaretindeki üstünlüğüyle öne çıktı. Endonezya (Hollanda Doğu Hint Adaları), Güney Afrika (daha sonra İngilizlere geçti) ve Karayipler'de koloniler kurdu.

5. Almanya: Siyasi birliklerini diğer ülkelere göre geç tamamladıkları için (19. yüzyıl sonları), Afrika'da kalan boşluklara yöneldiler. Almanya; Kamerun, Tanzanya ve Namibya'da;

6- İtalya: Libya, Somali ve Etiyopya'da koloniler kurdu. Yukarıdaki 7 ülkenin sömürgeleri farklı oranlarda hala sürmektedir. Bunlara ilaveten yeni ve daha büyük güçler de devreye girmiştir.

ABD, Rusya, İsrail, Çin gibi 21. YY Sömürgecileri

Günümüzde zaman zaman doğrudan toprak işgali (klasik sömürgecilik) yapılmakla birlikte bunun yerine artık finansal mekanizmalar, çok uluslu şirketler, askeri üsler ve teknolojik üstünlük ile tahakküm kuran ülkeler ön plandadır:

8-Amerika Birleşik Devletleri (ABD): Dünyadaki finansal kurumlar Dünya Bankası, IMF, doların rezerv para gücü, teknoloji tekelleri ve dünya çapındaki askeri üs ağı ile modern ekonomik ve siyasi emperyalizmin en büyük temsilcisidir ve 2026 yılında iyice pervasızlaştı.

9-Rusya: Eski Sovyet coğrafyası ve yakın çevresinde, enerji kaynakları ve askeri gücüyle nüfuzunu genişletme politikaları yürütür. Kafkasya'ya baskı ve zulüm getirdi. Tüm bölge hala sömürgecidir.

10-Çin: Afrika ve gelişmekte olan ülkelerde devasa altyapı yatırımları ve borçlandırma politikaları Ekonomik koridorlar ve Kuşak-Yol projesi, ipek yolu, komünist sistemin ucuz işçiliği ile ucuz mal üretimi ve satışı ile dünya pazarına hükmetme şeklinde küresel etki alanını genişletmektedir.

11-İsrail: Siyonist yahudiler şöyle inanmaktadırlar; “Ben seçkin ve üstün ırkım diğer tüm ırklar benim hizmetçilerim ve eşeklerimdir, ben ne istersem onu yapacaklardır, diğer tüm insanlar ve canlılar bizim için yaratılmışlardır.” Bundan dolayı uzun vadede sadece kendileri kalıncaya kadar ülkeleri birer birer devre dışı bırakma düşüncesindedirler. Arz-ı Mev’ud fikri (Vadedilmiş topraklar) ile sınırlı kalmazlar fırsatını bulduklarında çok farklı yöntemlerle yeryüzüne hükmedip arzı yaşanmaz hale getirirler. Mesele sadece Gazze Hamas Filistin Lübnan Suriye İran meselesi meselesi değildir. Oyun büyük,

tehlike büyük, fotoğrafın bütününe görmek gerekir. Ya onların kölesi olacaksın ya Allah’ın tarafını tutarak Hürriyeti seçeceksin. Akıl ve vicdan sahibi ülkeler İsrail Terörizmini durdurmazsa dünyanın başına bela olacaktır.

SONUÇ

-Sömürgecilik, bazı ülkelerin ekonomik gücü silah olarak kullanarak diğer ülkelerin yöneticilerini satın alıp o ülkelerin kaynaklarına, petrolüne, madenlerine çökerek büyük şirketler aracılığıyla hükmetmesidir.

-Sömürgecilik, bazı ülkeleri şirketler aracılığıyla sömüremez ise, suni bir gerekçe uydurarak Halkına baskı ve zulüm uyguluyorsun, Kimyasal veya nükleer silahın var, uyuşturucuya göz yumuyorsun, demokrasi için tehdit oluşturuyorsun, Halkına zorla Allah’ın kanununu dayatıyorsun, gibi bahanelerle ülkeleri zorla işgal edip bir oldu-bittiye getirmesidir.

-Sömürgecilik, bin yıl önce burası benimdi diye gelip imkanı kısıtlı ve fakir halkların yerine yurduna çökerek her türlü askeri güçle İsrail’in Filistinlilere soykırım veya katliam yapmasıdır.

-Sömürgecilik, Tanrıdan rol çalarak Tanrılığa soyunan zalimlerin kendilerinden zayıf kişi ve toplumlara tanrılık yapmaya kalkışması ve diktasıdır.

-Sömürgecilik, Kibirden egosu şişmiş kendini Rezzak sanan kişilerin mazlumların emeğini ve zamanını çalması ve sömürmesidir.

-Sömürgecilik, Kadir olan güç kuvvet ve kudret sahibi olan benim, diğer güçsüzler bana itaat edecek hizmetçim olacak zalimliğinde olmaktadır.

-Sömürgecilik, Kapitalizm ismiyle uydurdukları parasal sömürü sistemi ile para kimde ise ilah odur her şeyin sahibi odur fikriyle parasal kölelik sistemini kurmaktadır.

-Sömürgecilik, Gayrimeşru yollarla hak etmediği halde otorite ve mal zenginliğine sahip olanların bu yetkilerini atadan miras ve hak kabul edip daima halka dayatma şeklinde sürdürmektedir.

-Sömürgecilik, Irkçılığı önceleyip faşist bir dayatmayla diğer ırklara baskı uygulamaktır.

-Sömürgecilik, bir şekilde iktidara gelenlerin devletin ve halkın sahibi olduğu zehabına kapılmaktır.

-Sömürgecilik, fabrika sahibi olunca fabrikasında çalışan işçilere köle muamelesi yapmaktır.

-Sömürgecilik, Ey Tanrı ben seni tanımıyorum, nasıl bir hayat süreceğime haram ve helalin ilkelerini ancak ben belirler ben karar veririm demektir.

-Sömürgecilik, Tanrı öldü artık ben kendimi tanrı ilan ediyorum sömürmenin kuralını ben belirlerim demektir.

-Aslolan yeryüzünde zulüm yapmamak, zulme rıza göstermemek, adaletli olmak, adil olanların yanında olmaktır. Çünkü Rabbimiz şöyle buyurmaktadır: “Zalimlerin yanında olmayın; sonra ateş sizi de yakar. Allah’tan başka dostlarınız olmadığına göre bir yerden yardım da göremezsiniz!” (Hud:113)

-Rabbimiz inananlardan şunu istemektedir. “Fitne ortadan kalkıncaya ve din yalnız Allah’ın oluncaya kadar onlarla savaşın; fakat vazgeçerlerse, artık zalimlerden başkasına saldırmak yoktur.” (Bakara:193).

Sömürüye ve zulme son verip, Hakkın ve Adaletin hakimiyeti için gayret etmeye devam.

İnsan Haklarının Kanlı Dipnotları: Sömürgecilik ve Ni chaînes ni Maîtres (Bir Film Analizi)

Filmin konusunu içeren olayların yaşandığı dönem, insanlık tarihinin en büyük trajedilerinden ve paradokslarından birine sahne oluyordu. Fransa'da 1789 Fransız Devrimi gerçekleşirken "Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" sloganları Paris sokaklarında yankılanıyor, İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi ile tüm insanların özgür ve eşit olduğu büyük puntolarla ilan ediliyordu.

Ancak aynı Fransa **Mauritius, Haiti** ve **Guadeloupe** gibi sömürgelerinde milyonlarca insanı kolsuz bırakmaya, zincirler altında kırbaçlamaya ve ticaret metası gibi alıp satmaya devam ediyordu.

Bu durum, sömürgeci emperyalizmin tarihi ikiyüzlülüğünü üç temel düzlemde gözler önüne serer:

"İnsan" kavramının Irksal ve Ekonomik Sınırları

Genelde Batı dünyasında özelde ise Fransız burjuvazisi ve devrimcileri "Her insan eşit doğar" derken, zihinlerinin köhne karanlıklarındaki "İnsan" tanımı aslında oldukça net ve sınırlıydı: Beyaz, mülk sahibi ve erkek. Nihayetinde sömürge bölgelerinde yaşayan köleler bu insan tanımının içine dahil edilmedi. Çünkü bu kölelerin insan olarak kabul edilmesi, Fransız ekonomisinin can damarı olan şeker kamışı, kahve ve tütün ticaretinin durması anlamına gelecek ve böylece Fransız Devrimini finanse eden burjuvazi iflas edecekti.

Plantasyon sahiplerinin Fransa'da yaşanan aydınlanma sürecinden haberdar olmalarına rağmen kölelere birer "hayvan" muamelesi yapması, bu menfaat beklentisinin ahlaki değerleri nasıl ortadan kaldırdığının bir göstergesi olarak tarihe not edildi. Yaşanan paradoks, dönemin konjonktürüne uygun olarak sümen altı edildi, Fransızlardan ve dünyada yaşayan diğer insanlardan saklandı.

Aydınlanma Felsefesinin İkiyüzlülüğü

Fransız Devriminin aydınlanma düşünürleri (Voltaire, Rousseau) özgürlüğü en yüksek perdeden savunup, tiranlığa karşı çıkarken, sömürgelerdeki barbar, emperyalist kölelik düzeni-

ne karşı ya sessiz kaldılar ya da bunu felsefi olarak rasyonalize etmeye çalıştılar.

Bu rasyonalizasyon çabaları sonucunda Batılı zihin dünyası, beyaz adamı "uygarlaştıran", siyahileri ise "uygarlaştırılması gereken vahşiler" olarak niteledi.

Bu nitelemenin doğal sonucu olarak Batılı beyaz adam Afrikalıları "ehlileştirmeyi" ve onlara Hristiyanlığı ve medeniyeti götürmeyi meşrulaştırdı. Bu meşruiyet "kurtarıcı" maskesini takan batılı beyaz adamın, maskesinin arkasına korkunç bir vahşeti ve soykırımı saklamasına fırsat tanıyordu.

Özgürlüğün Sadece Güç Sahiplerine Ait Bir Ayrıcalık Olması

Fransız Devrimi sonrasında kurulan Fransız Meclisi, sömürgelerdeki köleliği kaldırmamak için uzun zaman direndi. 1794 yılına gelindiğinde, Haiti'deki kölelerin Louverture liderliğinde başlattığı kanlı isyanlar (Haiti Devrimi) karşısında çaresiz kalarak, köleliği resmen kaldırmak zorunda kaldı. 8 yıl sonra Napolyon Bonapart sömürgelerdeki fiziki ve ekonomik gücü yeniden ele geçirerek köleliği geri getirdi ve bu düzeni korumak için devasa ordularla sömürgelere yığınaklar yaptı.

Peki bu kadar şeyi neden anlattık dersiniz?

Geçen günlerde gençlerimiz ile birlikte izlediğimiz bir Fransız filmi vesile oldu bu satırların yazılmasına. Fransız yapımı **Ni chaînes ni Maîtres** filmi, Mauritius adasında Fransız Devrimi ile aynı dönemlerde, bir tarafta Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik naraları atılırken diğer tarafta emperyalist güdü ile Afrika insanının bir hayvan ile eşdeğer tutulduğu, her türlü işkenceyi zulmü ve ölümü reva gördüğü koca bir paradoks anlatıyor.

Ni chaînes ni Maîtres, Avrupa'nın kendi topraklarında savunduğu insanı değerlerin, sömürgelerin sınırına geldiğinde nasıl yok olduğunu en açık hali ile anlatır. Filmdeki her zincir sesi, her kırbaç darbesi ve kaçan kölelerin peşine düşen avcılar; Paris'in yaldızlı salonlarında yazılan "insan hakları"

metinlerinin altındaki kanlı dipnotlardır.

Yazımıza konu olan film, özgürlüğün sömürgeci emperyalistler tarafından bir "lütuf" olarak verilmediğini; aksine Maronlar gibi özgürlükleri için dağlara kaçarak, savaştan ve sistemin çok yüzlülüğünü orta yere seren ve siyahilerin kendi kanları ile kazandığı bir hak olduğunu çarpıcı bir üslup ile kanıtlıyor.

Ni chaînes ni Maîtres (Zincir Yok, Efendi Yok), Simon Moutairou yönetmenliğinde 2024 yılında çekilen ve 18. Yüzyılın sonlarında Mauritius Adası'ndaki köleliği ve kaçak kölelerin (Maronlar) özgürlük mücadelesini anlatan sarsıcı bir yapım. Film, emperyalist sömürgeciliğin sadece bir "toprak işgali" olmadığını, **insan bedenini, emeğini, ruhunu ve zihnini** tamamen metalaştıran devasa bir makine olduğunu gözler önüne seriyor.

Film, emperyalizmin kurduğu sömürü düzeninin üç ana sacayağını çok net bir biçimde resmediyor: **ekonomik vahşet, yasal kılıflar ve Kültürel asimilasyon**.

İnsanın Sermayeye Dönüştürülmesi: Filmde köleler birer insan değil; şeker kamışı tarlalarında çalışan, yıprandığında yenisi ile değiştirilebilen "üretim aracı" veya "demirbaş" olarak konumlandırılıyor.

Emperyalizmin buradaki temel maksadı, Avrupa'daki zenginleşmeyi (Merkantilizm: Devletin zenginliğini ve gücünü sahip olduğu altın ve gümüş ya da kıymetli madenler miktarına bağlayan ulusalcı ve müdahaleci ekonomik politika) finanse etmek için neredeyse bedava iş gücü üzerinden maksimum kar elde etmektir. Dolayısıyla köleler birer sermaye elde etme "aracına" dönüştürülmüştür.

Kara Kanun (Code Noir) ve Kurumsal Şiddet: Sömürü düzeni sadece plantasyon sahibinin insafına kalmış bir durum değildir; arkasında devlet destekli, hukuki bir altyapı vardır. Nitekim filmin bir sahnesinde kölelere (hayvanlara) yapılanların dayanağının Fransız Kanunları olduğunu göstermek için kanunların yazılı oldu-

ğu bir kitapçığı göstermektedirler. Bu kanunlar ile kölelerin haklarını tamamen ellerinden alan, kaçanların uzuvlarının kesilmesini ve öldürülmesini yasallaştıran bu kurumsal şiddet mekanizmasını doğrudan destekliyor.

Böl ve Yönet Taktiği: Filmin en can alıcı hikâyesinin, plantasyonda çalıştırılan kölelerin başına ya da kaçak köleleri yakalamakla görevlendirilen “avcılar” yine siyahilerden ve mezlelerden seçilmesi olarak düşünüyorum. Emperyalizmin yerel halkı kendi içinde nasıl böldüğünün ve sömürünün sürekliliğinin nasıl sağlandığının acı bir göstergesi olarak gözler önüne seriliyor. Buradan sömürgecinin en büyük gücünün, ezilenleri birbirine kırdırmak olduğunu rahatlıkla anlayabiliyoruz. Bugün dahi bu yöntemin kusursuz ve çok daha profesyonelce uygulanmakta olduğunu görmemek imkânsız.

Filmde yer alan şiddet sahneleri, estetik kaygıdan uzak, sömürgeciliğin vahşetini en gerçekçi hali ile yansıtmaktadır. İşkence, köleleri sadece fiziksel olarak cezalandırmak için değil, diğer kölelerin zihinlerinde **mutlak bir korku yaratmak** ve **insan onuru-**

Ni chaînes ni maîtres, Avrupa’nın kendi topraklarında savunduğu insani değerlerin, sömürgelerin sınırına geldiğinde nasıl yok olduğunu en açık hali ile anlatır. Filmdeki her zincir sesi, her kırbaç darbesi ve kaçan kölelerin peşine düşen avcılar; Paris’in yaldızlı salonlarında yazılan “insan hakları” metinlerinin altındaki kanlı dipnotlardır.

nu ayaklar altına almak için sistematik bir araç olarak kullanılıyor. Kölelerin isimlerinin değiştirilmesi, dillerini konuşmalarının ve inançlarını yaşamalarının yasaklanması kültürel emperyalizmin en ilkel halini yansıtıyor. Film, karakterlerin kendi isimlerini ve kökenlerini hatırlama çabası üzerinden, toplumsal hafızanın ve kimliğin bir insan hakkı ve aynı zamanda direniş biçimi olduğunu vurguluyor.

Ni chaînes ni maîtres filmini izlemeye başladığım ilk andan itibaren emperyalizmin Afrika ve diğer sömürge coğrafyalarında kurduğu düzenin sadece ekonomik bir sömürü olmadığını; insanı insani tüm vasıflardan

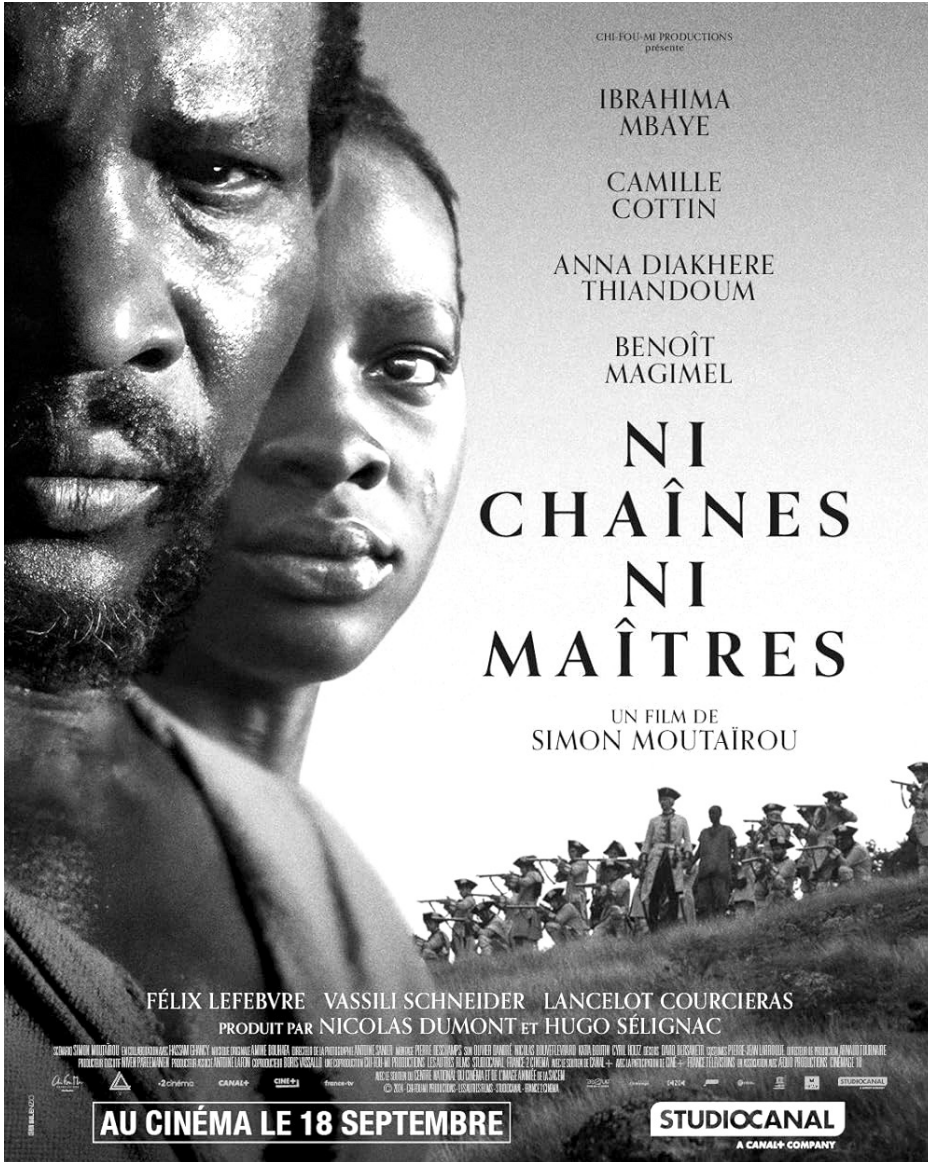
soyutlamaya çalışan, evrensel insan haklarını tamamen ayaklar altına alan totaliter ve faşist bir sistem olduğunu görüyorum.

Sömürgecilik kaynaklı bu kölelik düzenini en çıplak hali ile 2024 yılında ve fail tarafından yapılmış olması ayrı bir soru işareti. Fransa’nın bu gün bile Afrika’da neo-kolonyal politikalarını sürdürdüğü gerçeği önümüzde dururken, böylesi bir yapıma izin vermesi düşündürücü. Bu tür yapımları batılı beyaz adamın daha pragmatik ve stratejik hedeflerine ulaşmak için yaptığı/yaptırdığı düşüncesi daha ağır basıyor zihnimde.

Fransa gibi köklü sömürgeci refleksleri olan devletler, özeleştiriyi yaparak suçu sistemin içine sokarak, kendilerine karşı zararsız hale getirmeyi çok iyi beceriyorlar. Sinemada kendi suçunu afişe ederek dünyaya ve kendi insanlarına “biz o kadar demokrat, o kadar şeffaf ve özgürlükçüyüz ki, kendi tarihimizin en köhne en karanlık en faşist dönemlerini bile sinemada gözler önüne serip eleştirebiliyoruz” diyerek bir nevi günah çıkartıp mevcut sömürgeci politikalarının üzerini “değişim” imajı ile örtmeye çalışmaktadır.

Ayrıca Fransa’nın son yıllarda Afrika’da siyasi ve askeri nüfuzunun ciddi şekilde kaybediyor olması, devletin anti-kolonyal hikayeler üretmek hem sinema endüstrisinde hem de küresel izleyicinin gözünde ticari ve prestij odaklı hamleler yapmasını salık veriyor.

Velhasıl, batılı beyaz adamın sömürgeci tarihini sinema dili ile aktarıyor olmasını, timsah gözyaşları olarak değerlendiriyor, günümüzdeki sömürgeci imajını yumuşatıp entelektüel üstünlüğünü ve değişen dünya düzeninde kolonyal politikalar ile elde ettiği ekonomik, siyasal ve kültürel sermayesini korumak güdüsü ile hareket ettiğini düşünüyorum.

Küresel Sömürgeciliğin Altın Çağları

Sömürgeci devletlerin temel motivasyonu “merkantilizm” ve zenginleşmeydi. Afrika, Asya ve Amerika’nın altın, gümüş, elmas, petrol ve baharat gibi tüm değerli yeraltı ve yerüstü kaynakları acımasızca yağmalanmıştır

A) İnsanlık tarihinin en karanlık 400 yılı: Sömürgecilik Asırları

İlk insan ve ilk Peygamber Hz. Adem’in, Yüce Allah’ın emriyle yeryüzüne gönderilmesinin ve insanoğlunun yeryüzü macerasının başlamışının üzerinden binlerce yıl geçti. Dünya bu binlerce yıllık süreç içerisinde son 400 yılda yaşadığı zulüm, haksızlık, adaletsizlik, kan ve gözyaşının bir benzerini tarih boyunca asla yaşamadı. Evet zaman zaman ortaya çıkan Firavunlar ve Nemrutlar insanoğluna kan kusturdu. Büyük zulümler ve acılar yaşattılar. Ama hiçbirisi son 500 yılda **“batılı beyaz adamın”** dünya insanlığına yaşattıklarının yanında çok hafif kaldı.

15.yüzyılın sonlarında coğrafi keşiflerle başlayan ve 20. yüzyılın ortalarına kadar küresel ölçekte hüküm süren sömürgecilik dönemi, insanlık tarihinin en karanlık sayfalarını oluşturdu. Sömürgecilik diğer adıyla Emperyalizm; bizde kullanılan uygarlık, çağdaşlık gibi isimleri ile beraber bu kavramlar insanlık tarihinin en uzun soluklu, en sistematik ve yıkıcı travmalarının adıdır.

15. yüzyılın sonlarında **“Coğrafi Keşifler”** adı altında romantize edilen, yumuşatılan ama özünde tamamen istila ve yağmaya dayanan bu süreç, 20. yüzyılın ortalarına kadar dünyayı kan, gözyaşı ve adaletsizlikle şekillendirdi. **“Avrupalı güçlerin zenginlik arayışı, arkasında sadece sömürülen topraklar değil; yok edilen medeniyetler, köleleştirilen nesiller ve derini hala sızlayan toplumsal yaralar bıraktı.”** Sömürgecilik ve Emperyalist faaliyetlerinin dünya tarihinde ortaya çıkardığı büyük adaletsizlik ve zulümler birkaç temel başlık altında toplanabilir:

1. İnsani ve Coğrafi Yıkım: Kölelik ve Soykırım

Sömürgeciliğin en ağır bedelini bu zulümlerin hedefinde olan yerli halklar ödemiştir. Amerika kıtasının sözde keşfiyle birlikte milyonlarca Kızılderili, Avrupalıların bilerek taşıdığı hastalıklardan, zorla çalıştırmadan ve katliamlardan dolayı insanlık dışı yöntemlerle katledilmişlerdir. Yerli iş gücünün tükenmesi üzerine başlayan **“Transatlantik Köle Ticareti”**, insanlık tarihinin en büyük trajedilerinden biridir. 16. ve 19. yüzyıllar arasında milyonlarca Afrikalı, zincirlere vurularak yurtlarından koparılmış, insanlık dışı şartlarda okyanus aşırı topraklara taşınmış ve birer **“ticari mal”** gibi köleleştirilmiştir.

20.yüzyılın başlarında dahi devam eden ve günümüzde şekli ve yöntemleri değişse de hala devam etmektedir. Bu katliamların en vahşilerinden bazıları ise, Belçika Kralı II. Leopold’ün Kongo’da kauçuk toplama kotalarını dolduramayan yerli halkın ellerini kestirmesi veya Almanya’nın Namibya’da gerçekleştirdiği Herero ve Nama katliamları gibi doğrudan soykırımlarla hafızalara kazınmıştır.

2. Ekonomik Sömürü ve Sistemik Yoksullaştırma

Sömürgeci devletlerin temel motivasyonu **“merkantilizm”** ve zenginleşmeydi. Afrika, Asya ve Amerika’nın altın, gümüş, elmas, petrol ve baharat gibi tüm değerli yeraltı ve yerüstü kaynakları acımasızca yağmalanmıştır. Bu yağmada hiçbir ahlaki veya insani hiçbir değer gözetilmemiştir. Bunun bu kadar vahşice yapıldığına inanamayan günümüz insanları maalesef bundan sonraki süreçte bu zulümlerin potansiyel hedefi olacaklarının farkında değiller. Nitekim Bilge Kral Aliya İzzetbegoviç, **“Unutulan zulümler tekrar eder”** diye boşuna söylemiyor.

Sömürgeciler, işgal ettikleri bölge-

lerin kendi kendine yeten geleneksel ekonomik yapılarını yok etmiş; buraları sadece hammadde sağlayan ve Avrupalı sanayi ürünlerini satın almaya zorlanan bağımlı pazarlara dönüştürmüştür. Örneğin, İngiltere’nin Hindistan’daki yerel tekstil üretimini baltalayarak burayı tamamen bir pamuk tedarikçisi haline getirmesi, bölgede milyonlarca insanın açlıktan ölmesine **(Büyük Bengal Kıtlığı gibi)** ve kalıcı bir yoksulluğa yol açmıştır. Ayrıca İngilizlerin buralarda yaptığı bir büyük zulümde, bu bölgenin terzi ustalarının baş parmaklarını kestirerek kendi İngiliz kumaşlarına insanları mahkum etme çabasıdır. Bu da insanlığın daha görmediği türden bir vahşettir. Bugünün **“Gelişmekte Olan”** veya **“Üçüncü Dünya”** ülkelerinin yaşadığı ekonomik geri kalmışlığın kökleri bu alçakça sömürü dönemine dayanmaktadır.

3. Kültürel Kimliksizleştirme ve Asimilasyon

Sömürgecilik sadece toprakları değil, zihinleri ve kültürleri de işgal etmiştir. Avrupalı güçler, işgal ettikleri veya yöneticilerini ellerine aldıkları toplumlara kendi dillerini, dinlerini ve yaşam tarzlarını zorla dayatmıştır. Şöyle bir son yüzyılda ülkemizin manzarasını gözümüzün önüne getirdiğimizde, fiili olarak işgal edilmeyen fakat zihnen işgal edilen bir ülke konumunda olduğumuzu çok rahatlıkla söyleyebiliriz. Türlü kılıflar ve bahaneler bulunarak Türk milletinin 1000 yıllık dil bağı Osmanlıca adeta soykırıma uğramış ve bizler atalarımızın yazdığı metinleri okuyamaz cahiller haline getirilmişiz. Tıpkı bizde uygulanan asimilasyon politikaları yine o birçok bölgede batılılar tarafından iktidara getirilen batının kukla yönetimleri tarafından uygulanmış ve yerel diller yasaklan-

miş, asırlık sözlü ve yazılı kültürler yok edilmiş, yerli halkların inanç sistemleri **“gericilik, yobazlık, barbarlık”** olarak nitelendirilerek baskılanmıştır. Bu durum, sömürge altındaki halklarda derin bir kimlik bunalımına ve kendi kültürüne yabancılaşmaya neden olmuştur.

4. Yapay Sınırlar ve Etnik Çatışmalar

20.yüzyılda sömürgeci güçler, sömürdükleri topraklardan geri çekilirken, arkalarında adeta saatli birer bomba bırakmışlardır. Özellikle Afrika’da, bunun yanında diğer birçok bölgede de sınırlar; bölgenin etnik, dini veya kültürel gerçekleri dikkate alınmadan, Avrupalı diplomatlar tarafından masa başında cetvelle çizilmiştir. Aynı kabileler yapay sınırlarla birbirlerinden ayrılırken, tarihsel olarak düşman olan topluluklar aynı devlet çatısı altında yaşamaya zorlanmıştır. Sömürge yönetimlerinin uyguladığı **“böl ve yönet”** politikaları, bağımsızlık sonrasında Ruanda, Nijerya ve Sudan gibi birçok ülkede on yıllar süren iç savaşlara, etnik çatışmalara ve siyasi istikrarsızlıklara zemin hazırlamıştır. Bunun yanında özellikle azınlık gruplara iktidar verilerek, ülkelerin çoğunluk toplulukları görmezden gelinmiş ve birçok zulümler bu eziklik psikolojisi içindeki azınlıklar tarafından yapılmıştır.

5. Irkçılığın Kurumsallaşması

Sömürgeciliği meşrulaştırmak

amacıyla üretilen **“beyaz adamın üstünlüğü”**, batılı değerler ve batı uyarlığı ideolojisi, modern ırkçılığın temelini oluşturmuştur. Batı dünyası, sömürü çarkını döndürebilmek için beyaz olmayan halkların **“gelişmiş ve yönetilmeye muhtaç”** olduğu yalanını bilimsel ve felsefi kılıflarla dünyaya yaymıştır. Bu durum, küresel ölçekte derin ırksal önyargılara yol açmış ve sömürgecilik fiziken bitse bile ırkçılığın sosyolojik bir virüs olarak günümüze kadar taşınmasına neden olmuştur.

B) Zulüm ve Yıkım: Karanlığın Beş Yüzyılı

Sömürgecilik faaliyetleri, insanlığın ortak mirasına ve onuruna karşı işlenmiş devasa bir suçlar silsilesidir.

Devam Eden Karanlık: “Yeni Sömürgecilik” (Neo-Kolonyalizm)

20.yüzyılda sömürge bayrakları indirildi ve kağıt üzerinde bağımsızlıklar kazanıldı; ancak sömürgeci zihniyet yok olmadı, sadece biçim değişti. Bugün bu zihniyet **Neo-Kolonyalizm** (Yeni Sömürgecilik) olarak aramızda yaşamaya devam ediyor.

Küresel finans kurumları, tekelleşen dev şirketler, adaletsiz ticaret anlaşmaları ve borçlandırma tuzakları vasıtasıyla, eski sömürgelerin yer altı kaynakları hala küresel merkezlere akıyor. Kültürel sömürgecilik ise kitle iletişim araçlarıyla batı yaşam tarzını, dilini ve değerlerini yegane **“uygarlık”** ölçütü olarak sunarak toplumların öz-

güvenini ve yerli kimliğini yok etmeyi sürdürüyor.

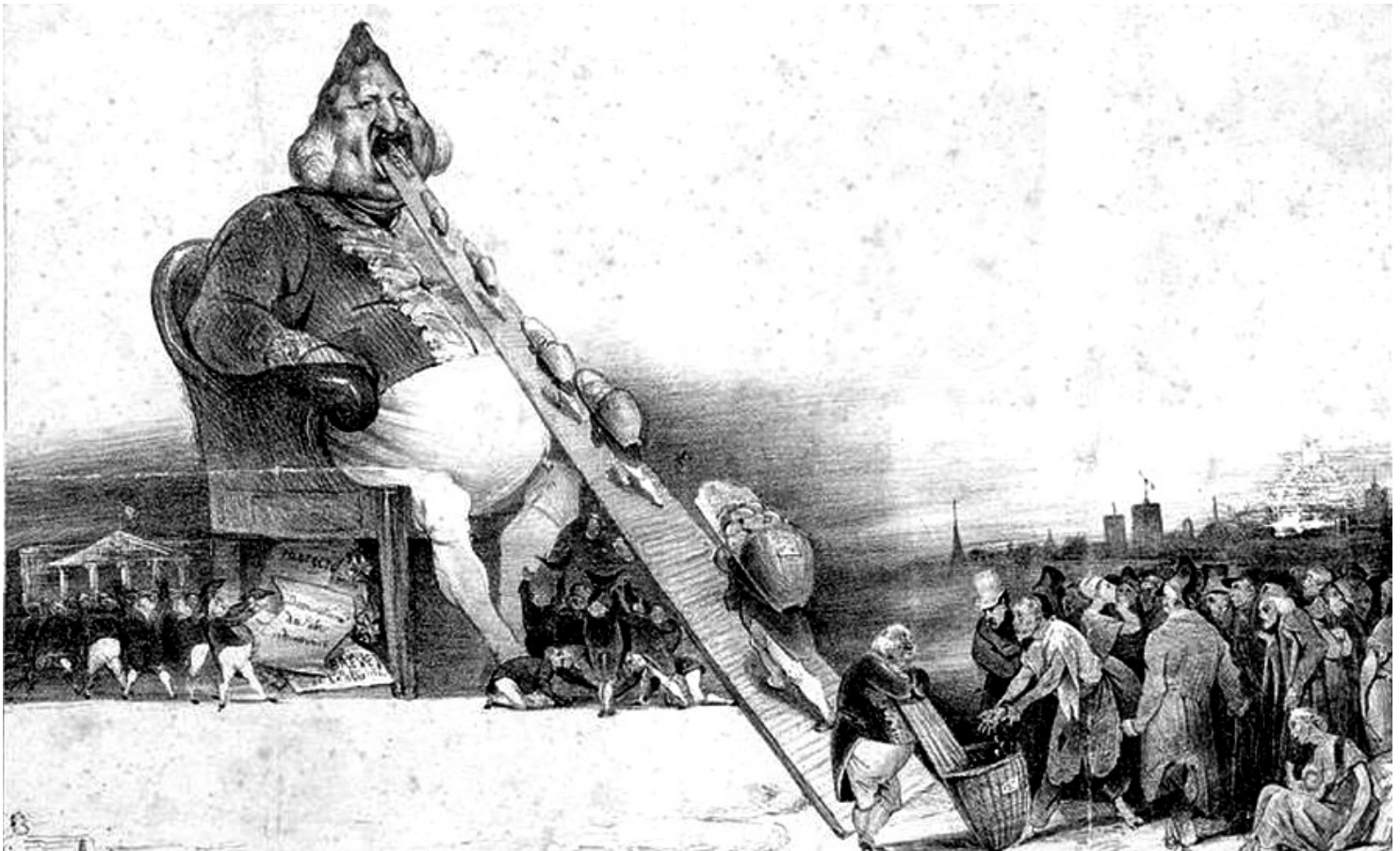
PEKİ ÇÖZÜM NEREDE? BİR KÖŞEYE ÇEKİLİP OTURMAK MI GEREKİYOR.

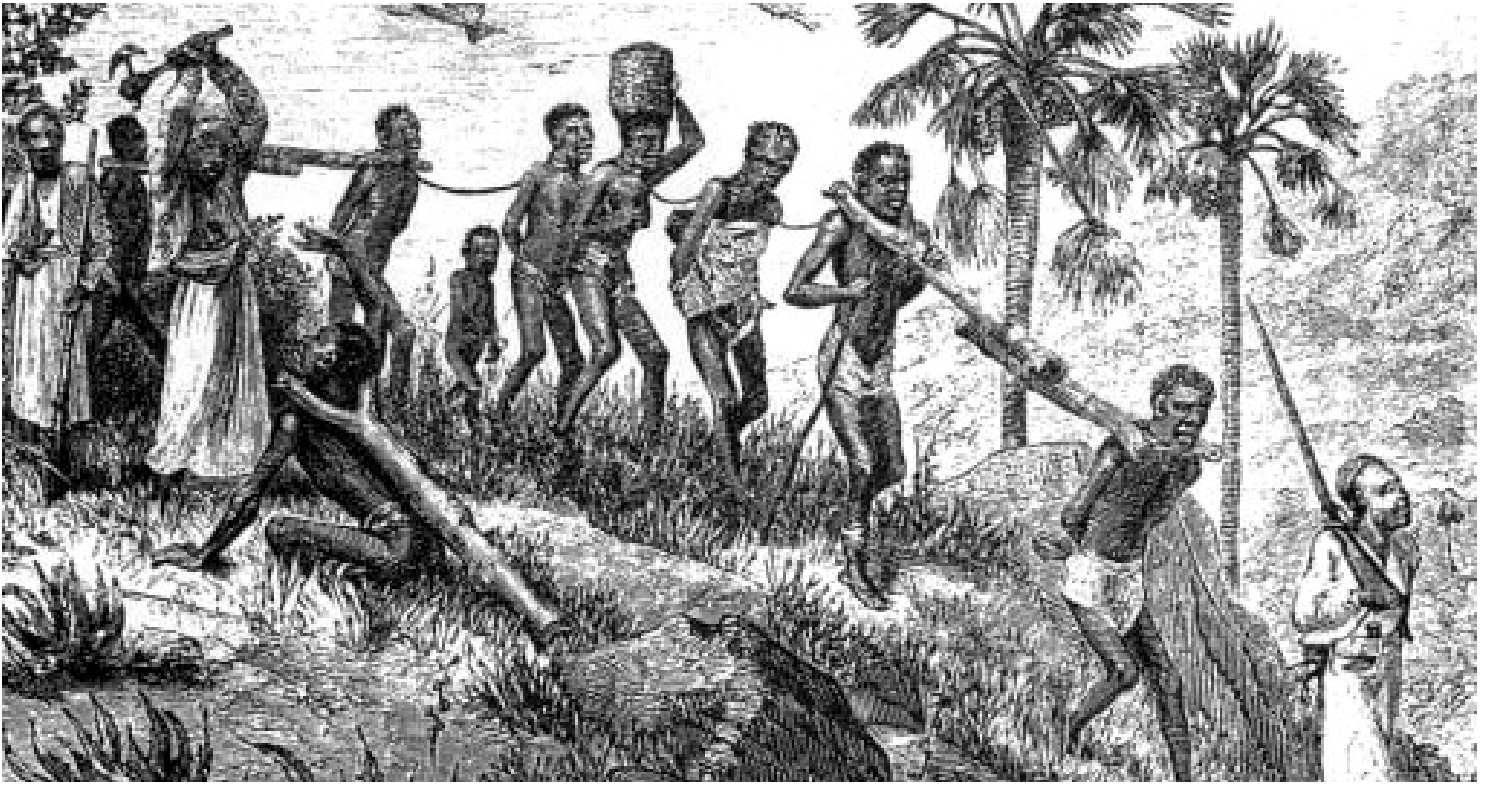
Dünya Bu Zulüm ve Haksızlığa Artık İsyan Ediyor:

Sömürgeci zihniyetin küresel tahakkümüne karşı koymak, yalnızca askeri veya ekonomik bir mücadele değil, her şeyden önce köklü bir **zihniyet devrimi ve toplumların ilişkilerine kadar işlemiş olan aşağılık kompleksinden kurtulması ile mümkündür**. Bu karanlığı tamamen dağıtacak çözüm yolu bazı ilkelerle inşa edilebilir:

1) Zihinsel ve Kültürel De-kolonyasyon (Zihni Özgürleştirme)

Sömürgeciliğin en büyük başarısı, sömürge haline getirdiği insanların zihnine yerleştirdiği **“aşağılık kompleksi”**dir. Çözüm, ilk olarak toplumların kendi dillerine, tarihlerine, kültürlerine ve medeniyet değerlerine yeniden sahip çıkmasıyla başlar. Batı merkezli tarih ve bilim anlatısının dışına çıkılarak, dünyanın çok kutuplu ve çok kültürlü yapısı yeniden keşfedilmelidir. **“Gelişmişlik” kavramı sadece binalar ve paradan ibaret görülmemeli; insani, ahlaki ve çevresel değerlerle yeniden tanımlanmalıdır**. Tabii bu süreçte tarih boyunca olduğu gibi insanlığın ortak vicdanı olan Müslümanların gerçek duruşlarını göstermeleri ve **“Haksızlık karşısın-**

da susan dilsiz şeytandır” düsturuna sıkı sıkıya sarılarak hareket etmeleri hem kendileri hem de dünyanın diğer mazlum halklarının geleceğini belirleyecek hayati bir unsurdur.

2) Yerli ve Bölgesel Dayanışma (Güç Birliği)

Eski sömürge ülkeleri, sömürgecilerin kendilerine dayattığı yapay sınırları ve düşmanlıkları aşmak zorundadır. Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkeleri; kendi aralarında ekonomik, siyasi ve askeri iş birliklerini (bölgesel ittifakları) güçlendirmelidir. Kendi ham maddelerini işlenmemiş olarak ucuza satmak yerine, ortak sanayi ve teknoloji hamleleriyle katma değerli ürünlere dönüştürmeli, küresel pazarda ortak bir ses yükseltmelidirler.

3) Küresel Adalet ve Kurumsal Reform

Mevcut küresel sistem (BM Güvenlik Konseyi, IMF, Dünya Bankası gibi kurumlar), İkinci Dünya Savaşı'nın galipleri ve eski sömürgeci güçler tarafından kendi çıkarlarını korumak üzere tasarlanmıştır. Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın bu anlamda “Dünya beşten büyüktür” söylemi gerçekten çok önemlidir. Bu kurumların ıslah edilmesi mümkün değilse yeni bir anlayışla yenilerinin kurulması artık elzem olmuştur. Bu kurumların tüm insanlığı temsil edecek adil bir yapıya kavuşturulması şarttır. Uluslararası hukuk, sadece güçlülerin çıkarlarını koruyan bir kalkan olmaktan çıkılıp, ezilenlerin hakkını arayabildiği bir mekanizmaya dönüştürülmelidir.

4) Bilgi ve Teknoloji Üretimi

Bugünün dünyasında bağımsızlığın yegane anahtarı bilgiyi ve teknolojiyi üretebilmektir. Sömürgeci zihniyete karşı durmak isteyen toplumlar; eğitime, bilimsel araştırmalara ve yüksek teknolojiye yatırım yapmak zorundadır. Şu an günümüzde tam da içinde yaşadığımız ve Dijital veri sömürgeciliğine karşı kendi yerli yazılımlarını, yapay zekalarını ve siber güvenlik ağlarını kuramayan milletlerin tam bağımsızlıktan bahsetmesi imkansızdır.

7 EKİM'DEN ÖNCE VE 7 EKİM'DEN SONRA DÜNYA

Tabii dünyanın bu cendereden nasıl çıkacağını konuşurken, 7 Ekim Aksa Tufanı Kıyamı'nın dünyayı nasıl değiştirip, dönüştürdüğünü de unutmamak gerekiyor. Kudüs ve çevresinin Müslümanların elinden çıkması yani bu bölgeden Osmanlı'nın çekilmesiyle başlayan Yahudi zulmü, yine batılı beyaz adamın denetim ve gözetiminde 100 yıldır kesintisiz devam ediyor. Fakat 7 Ekim'le birlikte dünya insanlığının hiç olmazsa bir bölümü dünyadaki bu zulüm ve adaletsizliğe isyan etmeye başladı. Cılız da olsa bu süreç bugün belli bir noktaya gelmiştir ve dünya bundan sonra hiçbir zaman aynı dünya olmayacaktır. Bütün bunları da düşünmek ve ona göre Müslümanların birlikte hareket etme, ümmet olma şuurunun farkına varmaları da, sömürgeciliğin dünya üzerinden silinmesi için büyük önem taşımaktadır.

Tabii burada pek fazla değinemediğimiz bir diğer konuda sömürgeciliğin

bir aparatı olarak kullanılan ideolojilerdir. **Kapitalizm, Kominizm, Sosyalizm, Sekülerlik, Laiklik, Pozitivizm** isimlerinin altına saklanılarak yapılan Sömürgecilik ve Emperyalist faaliyetler de yerel kültürlerin ve birçok medeniyetin sonunu getirmiştir. Bu küresel şer düşüncelerinden neşet eden yerel olarak ortaya çıkarılan “**Kemalizm**” gibi bize özgü gözükken ama tamamen bu küresel şer ideolojilerden beslenen çakma ideolojiler, kısaca bütün bunlar bir başka yazının konusu olabilecek kadar önemli ve geniştir. Kısaca Cemil Meriç üstadın şu sözüyle bu konuyu özetlemek istiyorum: “**İdeolojiler insanlığa giydirilmiş deli gömlekleridir.**” Bu konuyu en güzel özetleyen cümle tam da bu cümledir.

Sonuç olarak; 15. yüzyılda kaba kuvvetle, kanla ve zincirlerle yapılan sömürgecilik, bugün diplomasi masalarında, borsa ekranlarında ve kültürel dayatmalarda devam etmektedir. Sömürgeci zihniyete karşı nihai zafer; mazlum coğrafyaların sadece topraklarını değil, zihinlerini, ekonomilerini ve geleceklerini de kendi ellerine almasıyla; gücün haklı olduğu değil, **haklının güçlü olduğu** adil bir dünya düzeninin kurulmasıyla mümkün olacaktır. Vesselam.

YARARLANILAN KAYNAKLAR: Raimondo Luraghi; **SÖMÜRGEÇİLİK TARİHİ**. Ahmet Kavas; **OSMANLI AFRIKA İLİŞKİLERİ**. Zauddın Sardar; **Kültürel Sömürgecilik ve ORYANTALİZM**.

Ruhun ve Coğrafyanın İstilasası: Emperyalizm, Direniş Ahlâkı ve Dijital Tahakküm Üzerine Bir Medeniyet Muhasebesi

Emperyalistin psikolojisinde ilk bakışta özgüven varmış gibi görünür. O büyük konuşur, büyük haritalar çizer, büyük projeler anlatır, insanlığa medeniyet götürdüğünü söyler. Fakat bu gösterişli özgüvenin altında çoğu zaman derin bir korku vardır: üstünlüğünü kaybetme korkusu.

İnsanlık tarihi, yalnızca devletlerin yükseliş ve çöküş tarihi değildir. Aynı zamanda insanın insana nasıl baktığının tarihidir. Kimi zaman kardeş gibi, kimi zaman rakip gibi, kimi zaman müşteri gibi, kimi zaman köle gibi, kimi zaman da yalnızca rakam gibi...

Emperyalizm, bu bakışın en karanlık hâlidir.

Emperyalizm dediğimiz şey, sadece bir devletin başka bir ülkeye asker göndermesi, harita çizmesi, liman işgal etmesi, maden işletmesi değildir. Emperyalizm önce insanın zihnine girer. Ona kim olduğunu unutturur. Ona kendi geçmişinden utanmayı öğretir. Ona kendi dilini eksik, kendi dinini geri, kendi kültürünü kaba, kendi tarihini karanlık gösterir. Sonra da bu manevî yıkımın üzerine siyasî, ekonomik ve askerî düzenini kurar.

Sömürgecilik toprağı işgal eder gibi görünür; fakat asıl hedef ruhtur. Çünkü ruhu teslim alınmamış bir millet, toprağını kaybetse de yeniden ayağa kalkabilir. Ama ruhu teslim alınmış bir toplum, bayrağı dalgalansa bile başkasının rüyasını görür.

Bugün emperyalizmi yalnızca geçmişin gemileri, topları, valileri ve sömürge şirketleriyle açıklamak yetmez. Emperyalizm çağlar içinde kılık değiştirmiştir. Bir zamanlar haç ve kılıçla gelmiştir. Sonra ticaret gemileriyle, şirket imtiyazlarıyla, borç anlaşmalarıyla, petrol sözleşmeleriyle, medya diliyle, kültür endüstrisiyle, kalkınma raporlarıyla gelmiştir. Bugün ise veri mer-

kezleriyle, algoritmalarla, yapay zekâ modelleriyle, dijital platformlarla ve görünmez gözetim ağlarıyla gelmektedir.

Fakat değişmeyen öz şudur: Gücün hakkın önüne geçirilmesi.

Emperyalist zihnin en büyük saptaması budur. Ona göre güçlü olan haklıdır. Zengin olan medenidir. Teknolojik olarak üstün olan ahlâken de üstündür. Haritayı çizen, tarihi de yazma hakkına sahiptir. Silahı yapan, hukuku da tarif eder. Parayı yöneten, insanlığı geleceğine de karar verir.

Bu, modern çağın büyük putudur: Güç putu.

Bizim medeniyetimizin itirazı da burada başlar. Hak, kuvvetten doğmaz. Hak, insanın yaratılıştan taşıdığı izzetten doğar. Güç adaletle kayıta alınmadığında zulme dönüşür. Bilgi hikmetten koparsa kibir üretir. Teknoloji ahlâktan koparsa insanı özgürleştirmez; daha ince, daha görünmez biçimde esir alır.

Emperyalistin Ruh Yapısı: Kibir, Korku ve Açlık

Emperyalistin psikolojisinde ilk bakışta özgüven varmış gibi görünür. O büyük konuşur, büyük haritalar çizer, büyük projeler anlatır, insanlığa medeniyet götürdüğünü söyler. Fakat bu gösterişli özgüvenin altında çoğu zaman derin bir korku vardır: üstünlüğünü kaybetme korkusu.

Bu yüzden emperyalist akıl sadece zenginlik istemez; kontrol ister. Sadece pazar istemez; bağımlılık ister.

Sadece askerî üstünlük istemez; psikolojik teslimiyet ister. Sömürgelerden yükselen hakiki feryatları ve yerli halkların direnişlerini tarihten silerek, sömürdüğü halkın yalnızca kaynaklarını değil, kendisine duyduğu güveni de almak ister.

Emperyalistin ikinci vasfı kibirdir. Kendini tarihin merkezi sayar. Kendi medeniyet tecrübesini insanlığın tek ölçüsü kabul eder. Kendi bilimini mutlak bilgi, kendi hukukunu evrensel adalet, kendi yaşam tarzını nihai ilerleme gibi sunar. Bu yüzden sömürdüğü halkı "geri", "ilkel", "eğitilmeye muhtaç", "medenileştirilecek kitle" olarak görür.

Bu kibir, insanı nesneleştirir. İnsan artık insan değildir; iş gücüdür, vergi kaynağıdır, ucuz emektir, demografik unsurdur, güvenlik riskidir, veri pakettir. Sömürgeci, karşısındaki insanın yüzünü siler. Çünkü yüzünü gördüğü insana zulmetmek zordur. Onu rakama dönüştürür; çünkü rakamın annesi, duası, mezarı ve çocuğu yoktur.

Emperyalistin üçüncü vasfı doymayan açlıktır. Toprak ister, sonra liman ister. Liman ister, sonra pazar ister. Pazar ister, sonra petrol ister. Petrol ister, sonra veri ister. Veri ister, sonra insan davranışını, dikkatini, hafızasını ve geleceğini ister.

İşte emperyalizm, bu üç karanlık duygunun birleşimidir: Kibir, korku ve açlık.

Çevrenin Sızısı, Merkezin Teorisi: Kavramların Süslü Zulmü

Sömürgeci düzenin sosyolojisi şudur: Çevre üretir, merkez fiyat koyar. Çevre çalışır, merkez zenginleşir. Çevre acı çeker, merkez teori yazar. Çevre ölür, merkez istatistik yayımlar.

Emperyalizm yalnızca zalim liderlerin hırsıyla açıklanamaz. Onu doğuran ve sürdüren toplumsal yapılar vardır. Modern dünya uzun süre merkez ve çevre üzerine kuruldu. Merkezde sermaye, teknoloji, banka, üniversite, medya, silah sanayi ve uluslararası kurumlar vardı. Çevrede ise hammadde, ucuz emek, zayıf devletler, parçalanmış toplumlar ve borçlandırılmış ekonomiler vardı.

Sömürgeci düzenin sosyolojisi şudur: Çevre üretir, merkez fiyat koyar. Çevre çalışır, merkez zenginleşir. Çevre acı çeker, merkez teori yazar. Çevre ölür, merkez istatistik yayımlar.

Bu düzen sadece askerle kurulmadı. Şirketler, bankalar, misyoner teşkilatları, sömürge okulları, medya organları, yardım kuruluşları, diplomatik anlaşmalar ve yerli işbirlikçi elitler de bu yapının parçaları oldu. Sömürgeci hiçbir zaman yalnız gelmez. Onun arkasında tüccar, bankacı, misyoner, gazeteci, akademisyen ve hukuk metni vardır. Geçmişte bu tahakkümü Doğu Hindistan Şirketi gibi yapılar sırtladırken, bugün aynı asimetrik sömürü çarkı teknoloji devleri eliyle yürütülmektedir.

Bu aklın temel cümlesi şudur: “Ben daha ilerideyim; öyleyse seni yönetmeye hakkım var.”

Bu cümleyle Endülüs’te insanlar inancından koparılmaya çalışıldı. Amerika’da yerli halkların toprakları “sahipsiz” sayıldı. Afrika’da milyonlarca insan kauçuk, elmas, altın ve petrol uğruna ezildi. Hindistan sömürüldü. Filistin’de bir halkın iradesi yok sayıldı. Keşmir belirsizliğe mahkûm edildi. Doğu Türkistan’da kimlik, inanç ve hafıza baskı altına alındı. Bosna’da Avrupa’nın gözü önünde Müslümanlar katledildi.

Emperyalist akıl, zulmünü her çağda başka bir kavramla süsledi. Bir çağda “medenileştirme” dedi. Bir çağda “güvenlik” dedi. Bir çağda “modernleşme” dedi. Bir çağda “kalkınma” dedi. Bugün “dijital dönüşüm” veya “herkes için ücretsiz hizmet” diyor. Ama soru değişmiyor: İnsan hür mü, değil mi? Millet kendi kaderine sahip mi, değil mi? Kaynaklar halkın yararına mı, merkezin çıkarına mı akıyor?

Direnişçinin Profili: Haysiyetin Ayakta Kalan Şahidi

Emperyalist, direnişçiye çoğu zaman “isyançı” der. Çünkü kendi işgalini meşru göstermek için ona karşı çıkan herkesi düzen bozucu ilan etmek zorundadır. Oysa her isyan aynı değildir. Nefsin isyanı vardır, hırsın isyanı vardır, intikamın isyanı vardır; bir de haysiyetin isyanı vardır.

Sömürge karşıtı direniş, haysiyetin isyanıdır.

Direnişçi yalnızca silah taşıyan insan değildir. Bazen dağda nöbet tutan bir mücahittir; bazen sürgünde hafızasını koruyan dededir; bazen işgalcinin tarih kitabını sorgulayan öğrencidir; bazen kendi halkının acısını kendi kelimeleriyle yazan şairdir. Bazen de Senegal’de Fransız sömürgeciliğine karşı Kur’an, ahlâk ve irfan merkezli bir mukavemet yolu açan Ahmedu Bamba’dır. Bazen Cezayir’de sömürgecilğin yerlinin zihnini ve kültürünü hedef aldığını haykıran Frantz Fanon, bazen de Berberi kökenli olmasına rağmen sömürge karşıtı mücadelesini İslam’ın dili olan Arapça üzerinden inşa eden ve cehdini Şihab gibi mecmualarla ete kemiğe büründüren Abdülhamid bin Bâdis’tir.

Direnişçinin psikolojisinde korkunun yokluğu değil, korkuya rağmen ayakta kalma iradesi vardır. O da korkar. Evladını, toprağını, ailesini, geleceğini kaybetmekten korkar. Fakat korkunun kendisini esir almasına izin vermez. Çünkü onun içinde korkudan daha büyük bir duygu vardır: İzzet.

Direnişçinin ahlâkî zemini intikam değil, adalettir. O, zalime benzemek zorundadır. Çünkü mazlumun en büyük imtihanı, gücü ele geçirdiğinde zalimin ahlâkını tekrar etmemektir. Gerçek direniş, sadece düşmana karşı değil, insanın kendi içindeki öfke taşkınlığına karşı da verilen mücadeledir.

Müslüman direnişçinin temel dayanağı tevhiddir. Tevhid, yalnızca Allah’ın birliğine iman değildir; aynı zamanda yeryüzünde sahte ilahlıkları reddetmektir. İrkin ilahlaştırılmasına, devletin mutlaklaştırılmasına, sermayenin kutsanmasına, teknolojinin putlaştırılmasına, gücün hak yerine geçirilmesine itirazdır.

Tevhid insana şunu öğretir: Allah’tan başka mutlak güç yoktur. Öyleyse hiçbir imparatorluk ebedî değildir. Hiçbir zalim nihai değildir. Hiçbir

sömürge düzeni kader değildir. Hiçbir mağlubiyet son söz değildir.

Coğrafyaların Hafızası: Endülüs’ten Doğu Türkistan’a

Endülüs, yalnızca kaybedilmiş bir coğrafya değildir; kaybedilmiş bir imkânın adıdır. 1492’de Gırnata’nın düşüşüyle sadece bir devlet yıkılmadı; Avrupa’nın kendi içindeki çoğulculuk imkânı da daraldı. Moriskoların zorla Hristiyanlaştırılması, dillerinin ve geleneklerinin baskı altına alınması, sürgünleri ve hafızalarının hedef alınması, sömürgeci asimilasyonun erken örneklerindendir.

Amerika kıtasında Avrupa’nın “keşif” dediği şey, yerli halklar için çoğu zaman felaketti. Topraklar, üzerinde binlerce yıldır yaşayan halklar yokmuş gibi “sahipsiz” sayıldı. Trail of Tears, yani Gözyaşı Yolu, bu hafızanın büyük yaralarından biridir. Yerli halklar yurtlarından koparıldı; açlık, hastalık ve sürgünle kırıldı. Sömürgeci toprağı metrekareyle ölçtü; yerli halk ise hatırayla, mezarla, nehirle, duayla ölçüyordu.

Afrika, modern sömürgeciliğin en ağır kurbanlarından biridir. Kongo’da kauçuk uğruna eller kesildi, köyler yıkıldı, aileler rehin alındı. Namibya’da Herero ve Nama halkları imha siyasetine maruz kaldı. Kenya’da Mau Mau direnişi, İngiliz sömürge düzenine karşı toprağını ve haysiyetini savunan insanların çılgınlığıydı. Bugün de Afrika; maden şirketleri, borç mekanizmaları ve dijital veri sömürgeciliğiyle kuşatılmaktadır. Bir kıta sadece kaynaklarıyla anılıyorsa, orada sömürgeci bakış hâlâ ölmemiştir.

Balkanlar, imparatorlukların, milletlerin, dinlerin ve hatıraların iç içe geçtiği bir geçiş coğrafyasıdır. Bosna’da Srebrenica katliamı, Avrupa’nın ortasında medeniyet iddiasının nasıl çöktüğünü gösterdi. Birleşmiş Milletler’in güvenli bölge ilan ettiği yerde insanlar öldürüldü. Dünya gördü, duydu, kaydetti; ama zamanında durduramadı. Bosna’daki direniş, sadece askerî bir direniş değil, kimliği, camiyi, mezarlığı, komşuluk hukukunu ve İslamî haysiyeti koruma direnişiydi.

Ortadoğu, emperyalist aklın en fazla müdahale ettiği coğrafyalardan biridir. Çünkü burada vahyin hatırası, enerji kaynakları ve stratejik geçiş

yolları bir aradadır. Filistin, bu coğrafyanın kanayan kalbidir. Kudüs yalnızca bir şehir değil, insanlığın ortak vicdanıdır. Fakat manda yönetimleri, Balfour Deklarasyonu, yerleşimci siyasetler, işgaller ve kuşatmalar Filistin'i modern dünyanın en büyük adalet imtihanlarından birine dönüştürdü. Gazze'de yaşananlar, sadece bir bölgenin değil, bütün insanlığın imtihanıdır.

Lübnan ise Ortadoğu'nun ince sızısıdır. İç savaşlar, İsrail işgalleri, mezhep dengeleri, dış müdahaleler ve ekonomik çöküşler bu küçük ülkeyi sürekli kırılgan hâle getirdi. Beyrut'un sokaklarında yalnız Akdeniz rüzgârı değil; patlamaların, göçlerin ve ertelenmiş umutların sesi dolaşır.

Arap petrolleri, modern emperyalizmin enerji damarını oluşturdu. Petrol, sadece yer altından çıkan bir zenginlik değildir; savaşların, darbelelerin, ittifakların, güvenlik rejimlerinin, silah anlaşmalarının ve küresel şirketlerin merkezinde duran stratejik bir güçtür. Ne acıdır ki birçok yerde petrol aktı; fakat adalet, ilim, üretim ve özgürlük aynı hızla akmadı. Zenginlik, bağımsızlık üretmediğinde nimet zincire dönüşür.

Hindistan, İngiliz emperyalizminin en büyük laboratuvarlarından biriydi. Doğu Hindistan Şirketi'yle başlayan ticari nüfuz, zamanla askerî ve idarî hâkimiyete dönüştü. İngilizler Hindistan'dan çekilirken ardında büyük bir bölünme bıraktı. 1947 ayrılığı, milyonlarca insanın göçüne, katliamlara ve tarihî travmaya yol açtı. Bu bölünmenin en ağır miraslarından biri Keşmir oldu. Keşmir, yalnızca stratejik bir bölge değil, kendi kaderini tayin hakkı elinden alınmış bir halkın meselesidir.

Doğu Türkistan ise çağımızın en sessiz acılarından biridir. Uygur Türkleri ve diğer Müslüman topluluklar; kimlik, inanç, dil, kültür ve temel haklar bağlamında ağır baskılarla anılmaktadır. Kamera sistemleri, yüz tanıma teknolojileri, biyometrik veriler ve yoğun gözetim uygulamaları, klasik sömürgeselliğin modern teknolojiyle birleştiğinde ne kadar derin bir kontrol düzeni kurabileceğini göstermektedir. Doğu Türkistan bize şunu hatırlatır: Zulüm sadece Batı'dan gelmez. Hangi güç insanın inancını, dilini, kimliğini ve haysiyetini ezmeye kalkarsa, orada tahakküm vardır.

Epistemik İtaatsizlik: Kavramsal Boyunduruğu Kırma

Sömürgecilik yalnızca bedenleri çalıştırmaz, sesleri de susturur; bilginin kaynağına, üreticisine ve türüne göre acımasız bir epistemik hiyerarşi inşa eder. Batı akademisi uzun süre Doğu'yu, Afrika'yı ve İslam dünyasını kendi laboratuvar kavramlarıyla anlat-

tı. Onlar adına konuştu, onları kendi narsist aynasında seyreden bir efendi gibi tanımladı.

Gayatri Spivak'ın "Madun konuşabilir mi?" sorusu tam da bu yüzden hayati bir çığlıktır. Çünkü mazlumun sesi çıktığında bile, o ses ancak sömürgeci merkezin anlayacağı dile tercüme edildiğinde meşru kabul ediliyorsa, sömürgeci anlatı mimarisi devam ediyor demektir. Kendi hakikat rejimleri "güvenilmez" damgası yiyerek marjinalleştirilen toplumlar için bugün en büyük varoluş hamlesi, Walter Mignolo'nun ifadesiyle bir "epistemik itaatsizlik" başlatmaktır.

Zihinsel bağımsızlık; sömürgeci kafaya kapıyı kapatmak, kendi tarihimize yenilgiler parantezinden kurtulup bir diriliş ve merhamet nizamı olarak bakabilmek ve zihnimizin anahtarını yeniden kendi elimize almaktır.

Dijital Sömürgecilik: Yeni Çağın Bitimsiz Zinciri

Bugün sömürgecilik yalnızca askerî üslerde, petrol sahalarında veya maden ocaklarında yaşamıyor. Cebimizde taşıdığımız telefonlarda, sosyal medya platformlarında, yapay zekâ modellerinde ve veri merkezlerinde yeni bir kılıkla hüküm sürüyor.

Geçmişin sömürgecisi harita çiziyordu; bugünün dijital sömürgecisi veri haritası çıkarıyor. Geçmişin sömürgecisi nüfus sayımı yapardı; bugünün sömürgecisi davranış sayımı yapıyor. Üstelik karşımızda çok daha sinsi bir mekanizma var: Klasik sömürgecilikte toprak gaspı, bugün insan hayatının doğrudan veri biçiminde gasp edilmesine dönüştü. Petrol ve maden gibi fiziki kaynaklar tükenebilir bir tabiata sahipken; veri, her yeni nesille birlikte sürekli imal edilen, yenilenen bitimsiz bir hammaddedir. Dolayısıyla sömürü asla durmuyor, aksine derinleşiyor.

Bu düzende insan, konfor vaadi ve "bağlantıda kalma" ihtiyacı karşılığında rızaya dayalı yeni bir bağımlılık ilişkisine dâhil ediliyor. Facebook'un Afrika'da yürüttüğü "Free Basics" projesinde görüldüğü gibi, ücretsiz hizmet ve erişim vaadiyle sunulan bu dijital modeller, çoğu zaman asimetrik güç ilişkileri içinde kullanıcı verisini küresel merkezin hizmetine aktaran yeni nesil sömürge aparatlarına dönüşebilmektedir. Konum, tıklama, biyometrik veriler ve alışkanlıklar küresel merkeze akarken, kullanıcıya çoğu zaman hedefli reklamlar, yönlendirilmiş içerikler ve daraltılmış dijital deneyimler kalmaktadır.

Medya ve sosyal platformlar, kurdukları dikkat ve kutuplaşma ekonomisiyle algoritmaları öfke, nefret ve ayrışmayı ödüllendirecek şekilde tasarlanabilmektedir. Philip Agre'nin

"Eylemin Dil Bilgisi" olarak adlandırıldığı süreç tam burada devreye girer: Kod ve yazılım marifetiyle insan davranışları belirli kalıplara zorlanır, hayat standartlaştırılır ve insan, yapay zekâ tekellerinin pasif hammaddesine dönüştürülür.

Sonuç: Haysiyetin Dirilişi

Emperyalizm çağlar boyunca kılık değiştirdi. Bir zamanlar haç ve kılıçla geldi. Sonra şirketlerle, bankalarla, sömürge valileriyle, petrol anlaşmalarıyla geldi. Daha sonra borç mekanizmalarıyla, medya düzeniyle, akademik kavramlarla, kalkınma programlarıyla geldi. Bugün ise veri merkezleriyle, algoritmalarla, yapay zekâ modelleriyle ve dijital gözetim ağlarıyla geliyor.

Fakat öz değişmedi: İnsanı kendi hakikatinden koparmak. Toplumlara kendi kaderlerini tayin edemez hâle getirmek. Kaynakları merkeze taşımak. Mazlumun sesini kısmak. Zalimin dilini evrensel hakikat diye sunmak.

Buna karşı direniş de çağlar boyunca kılık değiştirdi. Bir zamanlar dağlarda, çöllerde, ormanlarda ve şehirlerdeydi. Bugün okulda, ailede, medyada, üniversitede, yazılım laboratuvarında, dergide, kitapta ve insanın kendi iç dünyasında devam ediyor.

Gerçek direniş, yalnızca işgale karşı çıkmak değildir. İnsan haysiyetini savunmaktır. Milletlerin hafızasını korumaktır. Bilginin ahlâkını yeniden kurmaktır. Teknolojiyi insana hizmet ettirmektir. Mazlumun sesini çoğaltmaktır. Zalimleşmeden adaleti istemektir. Gücü hakkın önüne geçirmektir.

Bizim çağrımız şudur:

Yeryüzü, sömürgecilerin cetvelle çizdiği dar haritalardan büyüktür.

İnsan, algoritmaların tahmin kalıplarından ve standart eylem şemalarından çok daha derindir.

Milletler, merkeze sunulan soğuk pazar ve veri raporlarından ibaret değildir.

Medeniyet; silahların, bankaların, şirketlerin ve dijital platformların kurduğu bir tahakküm düzeni değil; insanı aziz bilen, hakkı üstün tutan, mazluma ses, zalime sınır koyan büyük bir ahlâk nizamıdır.

Ve belki de çağımızın en büyük vazifesi şudur: İnsanı yeniden merkeze almak. Hakkı gücün üstüne koymak. Bilgiyi hikmetle buluşturmak. Teknolojiyi ahlâkla sınırlamak. Hafızayı diri tutmak. Mazlumun sesini çoğaltmak. Epistemik itaatsizliği kuşanarak yeryüzüne yeniden adaletin asil, gür ve hür dilini hatırlatmak.

Museytir

İnsan hayatında canı dâhil inancı yani Tanrısından daha değerli bir şeyin olması söz konusu dahi edilemez. Oysa Museytir olan için Tanrı/İlah dahi hevası edinilecek bir “şey”dir.

Tanrısal bir yaşam veya tanrıya benzeme isteği insanın yeryüzü serüvenin önemli bir yol ayrımlarından biridir; ya rablık veya ilahlık iddiasıyla tuğyan etmiştir ya da yaratıldığının ve acziyetinin farkında olarak yaratıcının yüce kudreti karşısında kulluğa razı olmuştur.

Rab ve İlah için insandan ilkinde mutlak egemenlik diğerinde ise mutlak perestiş istenir; bu alanda hiçbir şekilde müsamaha gösterilmez. Din, Tevhid ve Adalet bunu gerekli görmüştür.

İnsanın tanrıya benzeme veya tanrısal bir yaşama meyletmesi neredeyse insanlık tarihiyle eş zamanlıdır. Nitekim insanlık tarihinin en eski kitaplarından biri olan Tevrat, insanın yaratılış hikâyesini bu mana üzerinde bina eder.

“Tanrı, “Kendi suretimizde, kendimize benzer insan yaratalım” dedi, “Denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, evcil hayvanlara, sürüngenlere, yeryüzünün tümüne egemen olsun.”

Tanrı insanı kendi suretinde yarattı, onu Tanrı’nın suretinde yarattı.” Yaratılış suresi, 26-27.

Tanrı insan neden kendi suretinde yarattı? Cevabı yine Tevrat veriyor: a- Tanrıya benzesin, b- denizdeki balıklara, gökteki kuşlara, evcil hayvanlara, sürüngenlere ve yeryüzünün tümüne egemen olsun.

Benzeme meselesi kulağı tırmaladığı için Tevrat müfessirleri bu ayetleri şöyle yorumlamışlar: “İnsanlar Tanrı’nın benzeyişinde yaratıldıkları için onura ve saygıya layıktırlar (bkz. Yar.9:6; Yak.3:9). “Suret”, fiziksel özellikleri değil, kişisel özellikleri (iradeyi, duyguları ve aklı), ahlâksal özellikleri (örn. doğruluk; Ef.4:24; Kol.3:10) ve ilişkisel boyutu (insanın Tanrı’yla ve öbür insanlarla ilişki kurma yetisini) içerir. İnsan, Tanrı’nın temsilcisi olmak üzere yaratılmıştır; ancak daha sonra günahla bu benzerlik zedelenmiş olsa

da, imanlılar Mesih’in ikinci gelişinde tekrar “O’na benzer” olacaktır.”

Tanrıya öykünme Müslüman filozoflarının da gündemini meşgul etmiş meseledir. İhvanı safa, Gazali ve benzerleri bu meseleyi “Allah’ın ahlakıyla ahlaklanma” şeklinde tam da Tevrat müfessirlerinin te’villerine uygun bir manada yorumlamışlar. İnsanlar Allah’ın esmasını kendi hayatlarında söz ve davranışlara dönüştürdüklerinde Allah’ın ahlakıyla ahlaklanmış olurlar. Bu ise kulluğun en zirve noktasıdır; ih-san nedir, sorusuna Hz. Peygamberin verdiği cevapta anlam birliği taşır.

Yaşamı, esmanın açılımları- zuhurat veya tecelli- olarak anlayan müminler elbette alternatif olmayan tek usve olarak Allah’ın ahlakıyla ahlaklanmış olurlar. Bu kulluğun ih-san devresidir. Aksi durumunda ise İblis’in yaklaşımı ve mantığı tezahür eder ki kişiyi kâfirlerden ve istikbar edenlerden kılar: Nankörlük ve büyüklenme; egosunun kulu olma sürüklenişi. Kur’an bu tavrı “istiğna” sapması olarak değerlendirir: Kendini müstağni görerek tuğyan eder. Alak suresi, 6-7. Ayetler.

Tuğyan- haddini aşma- bir istiğna eylemidir. Kendini müstağni gören kişi kelimenin tam anlamıyla tanrılığa soyunur. Tanrı la yuseldir; insan ise mesuliyet makamındadır. La yusel olan Allah, yarattıklarını yaptıklarından ve yapması gerekip de yapmadıklarından dolayı mesul tutar. Mustağnilik ise hesaba çekilmeyi ret etmenin ve hesap sormanın tavrı olarak ifadesidir. Hakkı ve yetkisi olmadığı halde hesap sorma seyttere; bunu yapana ise Museytir denir.

Tanrı’nın ahlakıyla ahlaklanma yani kulluk yaşamını ret ile tanrısal yaşama veya tanrılığa heves edenleri Kitab-ı Kerim hayran bırakan bir ifadeyle şöyle betimler: **أَرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوًى أَفَأَنْتَ تَكُونُ** / **ilahını hevası edineni gördün mü? Yoksa sen mi ona vekil olacaksın!** Furkan suresi, 43. Ayet.

Meal yapanların neredeyse tümü

bu ayeti: Hevalarını/ arzularını ilah edinenleri gördün mü? Şeklinde çevirerek bir ezberi devam ettiriyorlar. Biraz olsun Arapça bilen herkes görür ki, ayetteki ifade “hevahu ilahehu” şeklinde değil, “ilahehu hevahu” şeklinde gelmiştir; dolayısıyla “hevasını ilahı yaptı” değil, “ilahını hevası yaptı” şeklinde anlaşılması doğru olandır. İki ifade arasında büyük bir farkın olduğunu görmek lazım. (Merhum Elmalı Hamdi Yazır’ın söz konusu ayeti verdiğimiz anlamda tercümesi mevcuttur)

İnsan hayatında canı dâhil inancı yani Tanrısından daha değerli bir şeyin olması söz konusu dahi edilemez. Oysa Museytir olan için Tanrı/İlah dahi hevası edinilecek bir “şey”dir. O’nu zevk masasına meze yapmaktan kaçınmaz; yükseleceği makama merdiven, fantazilerine malzeme, amacına ulaşmak için bir yol yapar. Tanrısı açmak istediği kapılar için elinden bırakmadığı bir anahtardır sadece: Kimi zaman baş kesmek için bir kılıç, kimi zaman ikna için bir söz, kimi zaman yazıya alet olan bir kalem veya bir sihirbaz sanatkarlığında tuval üzerinde bir dolaşan fırça olur. Her hal u karda haksız ve zorbaya dayalı egemenlik histerisine ulaşmak için en kutsal değerlerini bir araç keyfiyetinde sahaya sürer.

Öz bir ifadeyle: **أَلَسْتُ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّطٍ** / **sen onlara musallat olmuş/ onlar üzerinde zorba biri değilsin!** O halde insanın öncelikle Tanrısına, sonra kendisine ve en nihayet ötekine/başkalarına bir zorba tavrına bürünmemesi gerekir; emperyal yaklaşımın bir de bu yönüne bakmakta fayda vardır: Haddini aşarak tanrılık iddiasıyla veya tanrısal bir yaşam histerisiyle ortalıkta çalım satmak.

Kutsal Arena

mart kedileri gibi aymaz, arsız, çığırtkan
evin tek oğlu denli afacansınız,
çelik çomak oynar gibi oynarsınız dengelerle
yorgun düşer çağın gerisinde kalan(!) tebessümlerimiz,
koparır da ar damarı zincirini kahkahalarınız
eğlenir gamzelerle.

sırılsıklam hayaller oynasır derununuzda
başınıza üşüşen akla ziyan düşlerden
kırılır zembereği, zaman durur,
maskelere sığınır içinde hicran kaynaşan gülüşler,
ipeksi bir kanada hamal payeli iken yürek
haz yokuşlarında yorulur.

sığmaz olur dört duvar arasına depreşen arzularınız
huriler(!) salınır gizemli haremлерinizde
bir an olsun tereddüt etse diyorum akıllarınız;
eser'de bir aykırı rüzgar açarsa perdeleri diye.
bozulan ezberleri yazmaktan bitkin düşürür kalemi
umarsız taşkınlıklarınız.

yontarsınız büyük bir ustalıkla nice değerleri;
marangoz elinde ağaç,
heykeltıraş elinde heykeller gibi,
dikenli kırbaç gibidir mahalle baskılarınız,
birazcık adam etmek(!)tir bizi niyetiniz aslında
inanın farkındayız.

böler tatlı uykularınızı hiç dinmeyen vehimler,
nesiller; çağlar ötesinin renkleri üzerinde,
ellerinde satır, çığılık çığılığa inanç zombileri(!)
kaçırır tadını ağızlarınızın,
fikri başlarda mahsur bırakan örtü(!)lere karşı tavrınız
delilidir tertemiz(!) vicdanınızın.

onuru olursunuz asrın çağdaş tamtam yorumlarıyla,
dalarak bakir alanlarına hayatın yarı üryan sermestliğinizle
medeniyet lensi takarsınız çağdışı kalmış bakışlara,
dönseniz de tahammül seferinden biliriz ki
düşünce ve inanç özgürlüğü(!) için ayaktasınız
insanlık gayretiyle(!)

heyhat; özenle kurduğunuz akıl mabetlerinde
niyetler vaftizlenmiş su gibi duru(!)
ameller yılkı atı denli seyip,
dökülmeye görsün bir ellerinize çağın hayal kırıklıkları
sığınmakta bulursunuz çareyi batıl inanç artığı(!) dualara
bu kutsal(!) arenada...